

هیتووی یاسادانان له پهلله هانی کوردستان

رۆلی بلاوکردنه وهی دۆکیۆمینته کانی یاسادانان
له پته وکردنی په یوه ندی هاوولاتی به دامه زراوهی یاسادانانه وه

به شی یه کهم
یاساکان

فؤاد احمد سلیمان
به پرسسی سهنته ری توژیینه وهی پهلله مان

سهنتەری توێژینهوهی په‌رله‌مانی کوردستان
KURISTAN PARLIAMENT - RESEARCH CENTER

چاپی یه‌که‌م - ۲۰۱۹
به‌شی یه‌که‌م - یاساکان

ناوێشان: میژووی یاسادانان له‌په‌رله‌مانی کوردستان

بابه‌ت: توێژینه‌وه

نووسینی: فوئاد ئه‌حمه‌د سلیمان

زمانه‌وانی و وه‌رگێڕان: سو‌ران عه‌لی

دیزاین ناوه‌پۆک: سو‌ران عه‌بدولرهمان

دیزاین به‌رگ: حامد سه‌قزی

ژماره‌ی سپاردن: ۲۰۱۹/۴۴۷ - هه‌ولێر - هه‌ریمی کوردستان

ناوێشان

هه‌ولێر: په‌رله‌مانی کوردستان شه‌قامی ۶۰ مه‌تری - به‌رامبه‌ر پارکی سامی عه‌بدولرهمان

Erbil, 60sAvenue, Kurdistan parliament, Iraq

www.perman.org

 KPI-Research center

e.mail: researchcenter42@gmail.com

0750 940 2405 / 0770 405 2747

ناوهڕۆك

٥	پیشه کی
٧	بهشی یه که م: چوار چیهی توژیینه وه
٩	١. کورته یه ک
١٠	٢. کیشه ی توژیینه وه
١١	٣. میتود و ئامرازه کانی توژیینه وه
١١	٤. بایه خی توژیینه وه
١٢	٥. ئامانجه کانی لیکۆلینه وه
١٢	٦. توژیینه وه کانی پیشوو
١٣	بهشی دووهم: میژووی یاسادانان
١٥	١. په ره مان
١٦	٢. ئه رکه کانی په ره مان
٢٧	٣. بلاو کردنه وه ی یاساکان
٣٢	٤. ئامانجه کانی بلاو کردنه وه ی یاساکان
٣٣	٥. هاوولاتی و بلاو کردنه وه ی یاساکان
٣٦	٦. میژووی یاسادانان
٤٠	٧. جوړه کانی دۆکیۆمیتته کانی یاسادانان
٤٧	بهشی سێیه م: یاساکانی په ره مان ی کوردستان ١٩٩٢-٢٠١٨
١٠١	بهشی چواره م: به لگه نامه کان و ئه نجام و راسپارده و سه رچاوه کان

ہمیشہ وتوویانہ کورد لەدۆکیۆمینتکردنی میژووی خوئی سەلیقە یەکی باشی نییە و گرنگی زۆری پینەداوە. سەبارەت بە میژووی دووری نەتەوہی کورد رەنگە پاساوگەلیک ھەبن ببن بە وەلامی ئەم رەخنە یە، بەلام بۆ میژووی نزیک، مەبەستم ۲۵ سالیک بەر لەئێستایە کە لەمیژووی دروستبوونی یەکەم پەرلەمانی کوردیی لەھەریمی کوردستانی عیراق دەستپێ دەکات، ھێچ پاساویک نییە نەماتتوانی بیت بەلگە و دۆکیۆمینتەکانی ئەم میژووە زۆر نزیکە کۆبکەینەوہ. لەم ماوہیەدا چەندین رودای میژووی گرنگ سەبارەت بە نەتەوی کورد روویانداوە لەھەموویان پێشترو بەرچاو تر دامەزراندنی قەوارە یەکی سیاسیە لەم بەشە ی کوردستان کە لەھەلبژاردنی یەکەمین پەرلەمانی کوردی خوئی دەبینیتەوہ. ئەم پەرلەمانە خاوەنی چەندین بەلگەنامە ی میژووییە کە رەنگە باش کاریان لەسەر نەکرابیت بەتایبەتی میژووی یاسادانان لە پەرلەمانی کوردستان.

لەسالی ۲۰۰۷ کە ھاتمە پەرلەمانی کوردستان و لەگەڵ ھاوکارانم مالاپەری پەرلەمانی کوردستانمان دامەزراند، یەکەم کاریک پێویست بوو بیکەم کۆکردنەوہی یاسا و بریارەکان و کۆکردنیان بوو بۆ ناو سێرڤەری مالاپەری پەرلەمان، لەوساوە بەدوای ئەوہم میژووی یاسادانان لەپەرلەمانی کوردستان بەوردی بنوسمەوہ.

خۆشبەختانە ئەمڕۆ توانیمان نۆبەرە ی ئەم ھەولەمان لەچوارچێوہی توێژینەوہیەکی زانستی بخەینە بەردەست، کە خوئی لەساغکردنەوہی سەرچەم ئەو یاسایانە دەبینیتەوہ کە پەرلەمانی

كوردستان دهرىكردوون يان بهركارى كردوون يانيش هه موارى
كردوون.

ئهم كارهى بهردهستهو به پيى ئهو ئهجامهى له م تويزينه وهيه
پيى گهيشتووين بو سى لايهنى سه رهكى زور گرنگه، بو دادگاکان
كاتى بريار له يه كلايىكردنه وهى كيشه كانى كومه لگا دهن، بو هاو لاتیان
تا مافى خويان له چوارچيوه ي ياساكان بناسنه وه، له وانesh گرنگتر بو
ياسادانه ران كه له په رله مانى كوردستان خوى ده بينيته وه، تا له كاتى
دارژتنى ياساى تازه ره چاوى ئهو به كن پيچه وانهى ناو نيشان و دهقه
ياساييه په يوه نديداره بهركاره كان نه بيت، له لايه كى تريشه وه ئهو
له بهرچاوبگيريت كه حوكمه كانى ئهو ياسايه ي دهويستريت دابريژريت
دووباره كردنه وهى ئهو حوكمانه نه بيت كه پيشتر له دهقو ياساكانى
ديكه دا هاتوون، هه موو ئه مانesh به دينا يه ن ئه گهر دهقى ياساكانى
پيشوو دوكيومينته ياساييه كان له ژير دهستى ياسادانه راندا نه بن.
ئهم هه وه لى ئيمه سه رتاو به شى يه كه مه خوا يار بيت به شى
تريشى به دوا داديت.

فوئاد ئه حمه د

۲۱۰۹/۵/۱۴

بهشی یه که م چوار چیوهی توئژینه وه

کورتیههک

پهیکه ری توئژینه وه

کیشهی توئژینه وه

میتۆدو ئامرازهکانی توئژینه وه

بایهخی توئژینه وه

ئامانجهکانی لیکۆئینه وه

توئژینه وهکانی پیشوو

کورتیهک

میژووی یاسادانان زاراوہیہکے ئاماژہ بہو دۆکیؤمیتتانه دہکات کہ لہلایہن پەرلہمانہکانہوہ بہرہمدہہینرین و تیاندا پروژہ یاسا پیشکش دہکریت و لیکۆلینہوہو گفتوگۆیان لہبارہوہ دہکریت. زۆرجاریش یاسادانہران لہ پەرلہمان تۆمارہکانی میژووی یاسادان بہکاردہہینن بۆ دانانی یاسای نوی، پاریزہران و دادگاگانیش ئہو بہلگہنامانہی یاسادانان بہکاردہہینن بۆ ھولڈان بۆ دیاریکردنی نیازی یاسادانہر یاخود روونکردنہوہی زمانیکی یاسایی ناروون.

تویژینہوہکانی بواری میژووی یاسادانان بہ گرنگ دادہنرین بۆ ھاوولاتیان و خودی دہسہلاتی یاسادانانیش، چونکہ تیاندا تۆمارہکانی میژووی یاسادانان و گہشہکردنی یاساکان بہ دۆکیؤمیتت دہکرین، کہ لہلایہن دہسہلاتی یاسادانانہوہ دادہریژرین و گفتوگۆیان لہبارہوہ دہکریت و ھمواردہکرین و رہزامہندیان لہسہر دہدریت، یان رہتدہکرینہوہ. لہم رووہشہوہ، تۆمارہکانی میژووی یاسادانان زۆر بہ بایہخ دادہنرین و ھک ئاماژہیہک بۆ ئہوہی پیی دہوتریت مہبہستی یاسادانان لہ یاساکاندا. نیازی یاسادانان ئاماژہ بۆ ھۆکاری دانانی یاساکان دہکات، بہوپییہش رہگہزیکی گرنگہ لہ تیگہیشتن لہ چۆنیتی جیبہجیکردنی یاساکان. تۆمارہکانی میژووی یاسادانان بابہتی گرنگن بۆ شیکردنہوہی یاسا بہرکارہکان و دانانی یاسای نوی.

ئہم تویژینہوہیہ تیروانینیکی گشتی پیشکش دہکات سہبارہت بہ میژووی یاسادانان و پروسہی یاسادانان لہ پەرلہمانی ھہریمی کوردستانی عیراق و شوینی دۆزینہوہی دۆکیؤمیتتہکانی پەرلہمان. ھہروہا تویژینہوہکہ ھہندیک لہو ھۆکارانہش پوخت دہکاتہوہ کہ وادہکەن تویژہران بایہخ بہ میژووی یاسادان بدن، بہکورتیش وەسفی ئہو ریککارانہ دہکات کہ رہنگہ یاسادانہر لہمیانی پروسہی

یاسادانان له په‌رله‌مانی هه‌ریمی کوردستانی عێراق رووبه‌روویان بیته‌وه، لیستی‌کیش به‌و سه‌رچاوه چاپکراو و ئه‌لیکترۆنیانه پێشکەش ده‌کات که به‌ئاسانی ده‌ستیان پێ راده‌گات، به‌پێی پێویستی‌ش ئه‌م لیسته نوێده‌کریته‌وه.

په‌یکه‌ری توێژینه‌وه

توێژینه‌وه‌که به‌و سێ به‌ش دابه‌شکراوه، به‌شی یه‌که‌م: بریتییه له چوارچێوه‌ی تیۆری توێژینه‌وه‌که و کێشه‌و ئامانجه‌کان و بایه‌خه‌که‌ی و ئه‌و میتۆده‌ی له لیکۆلینه‌وه‌که‌دا په‌یره‌و کراوه. هه‌رچی به‌شی دووه‌مه: ئه‌وا دوو ته‌وه‌ر له‌خۆده‌گریت، ته‌وه‌ری یه‌که‌م: ناساندنی په‌رله‌مان و هه‌ر سێ ئه‌رکه‌که‌ی یاسادانان و چاودێریکردن و ئه‌رکی نوینه‌رایه‌تیکردنه. ته‌وه‌ری دووه‌میش: بلاوکردنه‌وه‌ی یاساکان و ئامانج و بایه‌خه‌که‌یه‌تی. به‌شی سێیه‌میش سێ ته‌وه‌ره، یه‌که‌میان: میژووی یاسادانان و دووه‌میش: جووره‌کانی دۆکیۆمینتی یاساییه. ته‌وه‌ری سێیه‌میش: ئه‌و یاسایانه‌یه که له‌ ساڵی ۱۹۹۲وه تا ساڵی ۲۰۱۸ له په‌رله‌مانی هه‌ریمی کوردستان ده‌رچوون. کو‌تاییه‌کیشی هه‌یه که گرنگترین ئه‌نجام و راسپارده‌کان له‌خۆده‌گریت.

کێشه‌ی توێژینه‌وه

ئه‌م توێژینه‌وه‌یه هه‌ول ده‌دات وه‌لامی چهند پرسیاریک له‌ بابته‌ی (میژووی یاسادانان) بداته‌وه ئه‌و پرسیارانه‌ش بریتین له :

۱. چه‌مکی دۆکیۆمینتی یاسایی چیه‌؟ و له‌کوێدا بوونی هه‌یه‌؟ و ئه‌و ریگایانه‌ کامانه‌ن که پێویسته‌ هاوولاتی بیانگریته‌به‌ر بو گه‌یشتن به‌و دۆکیۆمینتانه‌؟
۲. ئه‌گه‌ر دامه‌زراوه‌کانی یاسادانان له‌ ده‌رچوواندن یاساکاندا ئه‌م هه‌نگاوانه‌ په‌یره‌و ده‌که‌ن و هه‌ر هه‌نگاوێکی‌ش دۆکیۆمینت و

گفتوگوى تايبەت بەخۆى ھەيە، ئەوا جۆرەكانى ئەو
دۆكيۆمىنتانەو ناوەرۆكى گفتوگۆكان چىن؟
۳. ئايا بلاوكردنه وەى دۆكيۆمىنتى ياساى كارىگەرى لەسەر
رەوشى سياسى و ياسادانان لە پەرلەمانەكاندا دەبىت؟

میتۆدو ئامرازەكانى تويژىنەو

ئەم تويژىنەو ھەيە سەر بە میتۆدى وەسفى شىكارىيە، چونكە نزىكتىن
میتۆدە بۆ بەدەيھىنانى ئامانجى تويژىنەو ھەكە، ئامرازى
بەكارھاتووەكانىش لەم تويژىنەو ھەيدا تىيىنە، لەبەرئەو ھەى تويژەر
يەككە لە كارمەندانى دامەزراو ھى پەيوەندىدار بە تويژىنەو ھەكە.

بايەخى تويژىنەو

تويژىنەو ھەكانى ميژووى ياسادانان بۆ ھەموو ھاوولائىيان و خودى
دەسەلاتى ياسادانانىش گرنگن. چونكە تىيدا تۆمارەكانى ميژووى
ياسادانان و گەشەكردى ياساكان بە دۆكيۆمىنت دەكرىن، كە تىيدا
دادەريژرىن و گفتوگۆيان لەبارەو دەكرىت و ھەموار دەكرىن و لەلايەن
دەسەلاتى ياسادانانەو ھەزامەندىيان لەسەر دەدرىت يان رەت
دەكرىنەو ھە. لەم بارەيەو ھە، تۆمارەكانى ميژووى ياسادانان بايەخىكى
زۆريان ھەيە ھەك ئامازەيەك بۆ ئەو ھى پىي دەوترىت مەبەستى
ياسادانان. نيازى ياسادانانىش ئامازەيە بۆ ھۆكارى دروستكردى
ياساكان، بەم پىيەش رەگەزىكى گرنگە بۆ تىگەيشتن لە چۆنىتى
جىبە جىكردى ياساكان. تۆمارەكانى ميژووى ياسادانانىش سەرچاو ھى
گرنگن بۆ شىكردنه و ھى ياسا بەركارەكان و پىكھىنانى ياساى نوى.

ئامانجەكانى لىكۆلىنەۋە

ئامانجى سەرەكى دانانى ياساكان خۇي لە بنىاتنانى كۆمەلگەيەك دەبىننەۋە كە لەسەر بنەماي رىزگرتن لە سىستىم ياساكان دامەزرايىتتو لەرۈوى ياسايىيەۋە شىياو بىت بۆئەۋەي ئەو بەرپرسىيارىتتە رابپەرپىننەت كە دەكەۋىتتە ئەستۈي. لەبەرئەۋە دەبىتت دامەزراۋەكانى ياسادانان شەفافيەتى تەۋاويان ھەبىتت لە بلاۋكردنەۋەي دۆكيۆمىنتتە ياسايىيەكانيان تا بەردەست بن بۆ ھاۋولاتيان ۋە پەيوەندىداران بە جىبەجىكردنى ياساكان ۋە تەبىئەتتەش لە دامەزراۋەكانى دەسلەلاتى دادۋەرىدا، بۆيە ئامانجى تويژىنەۋەكە برىتتە لە:

۱. دىيارىكردنى مەبەست لە زاراۋەي دۆكيۆمىنتتە ياسايىيەكان.
۲. ئاشكراكردنى چۆنىتتى بلاۋكردنەۋەي ياساكان ۋە شوينى بلاۋكردنەۋەيان ۋە چۆنىتتى دەستپىراگەيشتىيان.
۳. راستكردنەۋەي پروسەي بلاۋكردنەۋەي دۆكيۆمىنتتە ياسايىيەكان لە پەرلەمانى كوردستانى عىراق ۋە راۋەستان لەسەر لايەنە بەھىزەكانى ۋە پاشان پتەۋتركردنىيان ۋە دىيارىكردنى خالە لاۋازەكانى ۋە دواتر چارەسەر كىردن ۋە گەشەپىدانىيان.
۴. بلاۋكردنەۋەي ناۋنىشانى كۆي ئەو ياسايانەي لە پەرلەمانى ھەرىمى كوردستانى عىراق دەرچۈۋن.

تويژىنەۋەكانى پىشوو

لەمىيانى لىكۆلىنەۋە لە تويژىنەۋەكانى پىشوو ۋە تا ئامادەكردنى ئەم تويژىنەۋەيە، تويژنەۋەمان نەبىنيۋەتەۋە لەم بۋارەي كۆلىيىتتەۋە، لەبەرئەۋە تويژىنەۋەكە بە يەككىك لە تويژىنەۋە ئاشكراكەرەكان دادەنرىتت.

بهشی دووهم میژووی یاسادانان

پهرلهمان

ئهرکهکانی پهرلهمان

بلاوکردنهوی یاساکان

میژووی یاسادانان

جۆری دۆکیۆمیتتهکانی یاسادانان

پەرلەمان

پەرلەمان یان ئەنجومەنی نوینەران یاخود ئەنجومەنی گەل، دەستەبەگەکی یاسادانانە نوینەراییەتی دەسەلاتی یاسادانان دەکات لە دەولەتە دەستوورییەکانداو لە بنەرەتدا تاییەتمەند دەبیت بە ھەموو ھەلسووکەوتەکانی دەسەلاتی یاسادانان بەپیتی بنەمای جیاکردنەوی دەسەلاتەکانو لە کۆمەڵیک کەسیش پیکدیت کە پێیان دەوتریت نوینەر یان پەرلەمانتار. پەيوەندیکردنیشیان بە پەرلەمانەو لەرپی ھەلبژاردن و دەنگدانی گشتییەو دەبیت بە بەکارھێنانی شیوازی دیموکراتی و ھەندیک جاریش دادەنرین، ژمارەشیان بەپیتی ریژە دانیشتوانی دەولەت دیاری دەکریت. ھەرودھا لەرپی ئەو ھاوولاتیانەو ھەلدەبژێردرین کە ناویان لە لیستی ناوی دەنگدەرانداتۆمارکراو لە پرۆسەبەگەکی ھەلبژاردن یان دەنگدانی گشتی نھینی و راستەوخودا، پەرلەمان دەسەلاتی تەواوی دەبیت لەو کارانە پەيوەندیان بە دەرکردنی یاساکان یاخود ھەلوەشانندنەویانەو ھەبەو یان پەسەندکردنی ئەو ریککەوتنە نیودەولەتی و دەرەکیانە پەيوەندی نوینەرانی دەسەلاتی جیبەجیکردن ئیمزایان دەکەن، پەرلەمانیش بەپیتی ھەر دەولەتیک ناوی جیاجیای ھەبەو، وەک "ئەنجومەنی نوینەران"، "ئەنجومەنی یاسادانان"، "ئەنجومەنی گەل" یان "کۆمەڵە نیشتمانی" یاخود "کۆنگرە نیشتمانی گشتی". ھەرودھا پەرلەمان لە ھەندیک ئەنجومەن یاخود دوو ئەنجومەن پیکدیت، ھەر سیستیمیکیش تاییەتمەندی و کەموکۆری خۆی ھەبەو کە ئەزموونی زانستی لە ھەندیک دەولەتی جیھاندا دەریخستوون, (Siteresources.worldbank.org).

(2018)

دهسه لاتی یاسادانان یه کیکه له سی دهسه لاته که ی دهوله تی هاوچه رخ، چونکه شانبه شانی ئه م دهسه لاته، دهسه لاتی جیبه جیکردن - جیبه جیکاری یاساو دهسه لاتی دادوهری که یاسا به سهر ئه و کیشانه دا جیبه جی دهکات که رووده دن، بوونیان هه یه، ئه م سی دهسه لاته ش که سیستمی سیاسی دهوله ت پیکده هینن، له سهر بنه مایه کی به ناوبانگ جیگیربوون ئه ویش "بنه مای جیاکردنه وه ی نیوان دهسه لاته کانه" به ئامانجی ریگرتن له چرپوونه وه ی دهسه لات له دهستی یه ک که سو و ریگرتن له سته مکاری له دهسه لاتدا. (درویش، ۲۰۰۸، ص ۱)

ئه ره که کانی په ره له مان

په ره له مانه کان جیاوازن له قه باره و له چوئیتی هه لباردنی ئه ندامه کانیا و له و ماوه یه ی له پوسته کانیا دا ده بن و له ریگا کانی په یوه ندییان به حزبه سیاسییه کان و دهنگه ران و له په یوه ندییه کانیا ن له گه ل دهسه لاته جیبه جیکاره کان و له بهرپرسیاریتیان له دانانی یاساکان و بودجه و له چوئیتی سه ره پهرشتیکردنی خه رجی و چالاکیه جیبه جیکارییه کاند، به لام تویره ران زیاتر بو ئه وه ده چن که کوکبوونیک هه یه له سهر ئه وه ی له دیموکراتییه هاوچه رخه کاند په ره له مانه کان سی ئه رکی هاوبه شیان هه یه، ئه وانیش بریتین له: نوینه رایه تیکردن، دانانی یاساو چاودیریکردن (K. Johnson, 2018). له م به شه دا به کورتی لیکوئینه وه له م سی ئه رکه ی په ره له مان ده که ی و فوکه س ده خه یه سهر ئه رکی سه ره کی و ره سه نی په ره له مان که ئه ویش ئه رکی یاسادانان و بایه خی میژووی یاسادانانه بو په ره له مان و هاوولاتیان و دادگاگان.

یەكەم: ئەركى چاودىرىكىردن

ئەركى چاودىرىكىردن لە پەرلەماندا گرنگترین لایەنى چالاكییهكانى پىكدههینیت لە دەولەتى هاوچەرخدا، بەلكو پەرلەمان لە راستیدا بەر لە هەر شتىك بە كۆمەلەیهك دادەنریت بۆ چاودىرىكىردن كارەكانى دەسلەلاتى جىبهجىكردن، چونكە ئەركى چاودىرىكىردن لە دەنگدان لەسەر ياساكان گرنگترە (الحاج، ۲۰۱۵: ۳۸) بەوپىیهى تايبهتمەندى ياسادانان بەهیچ جورىك پىش تايبهتمەندى چاودىرىكىردن نەكەوتووہ لەرووى مېژووپییهوہ، لەبەرئەوہى تايبهتمەندى دارايى كۆنترىن تايبهتمەندىیە لەرووى مېژووپییهوہو بگره هۆكارى راستەخۆيشە بۆ دروستبوونى پەرلەمانەكان. (عطالله، ۲۰۱۶: ۵۴).

چاودىرىكىردن پەرلەمانى كە بە چاودىرىكىردن ياسادانانىش ناسراوہ، لەم سالانەى دوايیدا دانپىدانان و ناوبانگىكى گەورەى پەيداكرد لەبەرامبەر خواستى روولەزىادبوو لەسەر حوكمرانى باش لە جىهاندا. لەراستيشدا ئەو ئەركە پىوهرى كارىگەرى پەرلەمانەو سى ئامانجى سەرەكى هەيە:

۱. گرەنتى شەفافىت و كرانهوہى رىكارەكان - برپارەكانى

دەسلەلاتە جىبهجىكارەكان.

۲. لىپرسىنەوہ لە بەرپۆهبرى جىبهجىكار - لىپرسىنەوہى دارايى و

لىپرسىنەوہى بەگەرخستن.

۳. پارىزگارىكىردن لە سەرورەى ياسا.

چاودىرىكىردن پەرلەمانى بەوہ پىناسە دەكرىت كە: "ئەو پرۆسەى چاودىرىكىردنەيە كە پەرلەمانتاران بە تاك يان بەكۆمەل، ياخود لەرپىگای لىژنەكانى پەرلەمانەوہ بەسەر كارەكانى حكومەت و

ئەندامەكانىيە ۋە پەيرەۋى دەكەن بە بەكارھىنەنى ھۆكارە رىگەپىدراۋەكانى چاۋدىرىكىردن بەپىي دەستور، ئەۋىش بۆ گرەنتىكىردنى چىبەكىردنى سىياسەتە گىشتىيە پەسەندىكراۋەكان، بە مەبەستى پاراستنى مافو بەرژەۋەندىيەكانى ئەۋ بىكەي جەماۋەرىيەي لىۋەي پەيدابوون". (عظالە، ۲۰۱۶: ۵۸).

پەيرەۋى ناۋخۆي پەرلەمانى كوردستان چەندىن ھۆكارى چاۋدىرىكىردنى دەقنوس كىردۈۋە كە دەكرىت تۈنەي ئەۋە بەدەنە پەرلەمانتاران ۋە لىژنەكانى كە چاۋدىرى كىۋەت بىكەن، لە گىرنگىرەن ئەۋ ھۆكارانەش، پىرسىيارەكانى پەرلەمان ۋە لىپىرسىنەۋەۋ لىژنەكانى لىكۆلىنەۋەۋ سەندىنەۋەي مەمانەۋ پەسەندىكىردنى بۇدجەي گىشتىيە، كە پەيرەۋى ناۋخۆ باسى ئەم ھۆكارانەي لە بەشى ھەۋتەم ۋە بەۋەي بەكدا لە ماددەي (۵۸) بۆ ماددەي (۶۷) كىردۈۋە.

دوۋەم: ئەركى نۆينەرايەتىكىردن

لە پەرلەمانە دىموكراتىيەكاندا، ھاۋولاتىيان ئەندامانى پەرلەمان ھەلدەبژىرن. زۆر جارىش، كورسىيەكانى پەرلەمان بەشىۋەيەك دابەش دەكرىن كە لىپىرسىنەۋە لە ھەر ئەندامىك لەۋ پەرلەمانەدا بىكرىت لەلايەن ژمارەيەك دەنگدەرى دىارىكراۋ لە گىروپىكى جوگرافى يان ئەتنىكى يان ئىنى ياخود ھەر گىروپىكى دىكە.

لە سەرانسەرى جىھاندا ھاۋولاتىيان زىاتىر ئارەزۋى ئەۋە دەكەن ئەندامانى پەرلەمان بەشىۋەي كەسى بىناسن زىاتىر لەۋەي لەگەل بەرپىرسانى دىكە دەيكەن. دەنگدەران باسى "ئەندامى شارەۋانى" يان "ئەندامى كۆنگرىس" يان "ئەندامى ئەنجومەنى پىران" ياخود "ئەندام

پەرلەمان" يان "نوینەر" دەكەن. مروّف زورجار گوڤی له‌وه نابیت، كه‌سانیک باسی "سەرۆك" يان "دادوهر" يان "بیرۆكراتیک" بكەن، به‌پێچه‌وانه‌ی سەرۆكە جیبه‌جیكاره‌كانه‌وه كه نوینه‌رایه‌تی ته‌واوی ده‌وله‌تان ده‌كەن، يان ئەو بیرۆكرات و دادوهرانه‌ی به‌رپرسیاریتیان جیبه‌جیكردن یاسا و شیکردنه‌وه‌یه‌تی به‌شیوه‌یه‌کی بیلايه‌ن له‌به‌رامبه‌ر هه‌موو هاوولاتیاندا، ئەوا یاسادانه‌ران به‌رپرسیارن له‌وه‌ی نوینه‌رایه‌تی جیاوازییه‌كان بكەن له‌كۆمه‌لگه‌و گواستنه‌وه‌ی ئەو جیاوازیانه‌و ناو پرۆسه‌ی دروستکردنی سیاسه‌ت (K. Johnson, 2018) .

ئهم نزیکیه‌ش له‌ هاوولاتیان بنكه‌یه‌ك بو‌ ئه‌ركی نوینه‌رایه‌تیكردن پێكده‌هیت كه‌ پەرله‌مان جیبه‌جیبی ده‌كات. به‌پێی (جون ك. جونسون) كه‌ بو‌ په‌یمانگای بانکی نیوه‌ده‌وله‌تی نووسیوه "به‌پێچه‌وانه‌ی ده‌سه‌لاتی جیبه‌جیكردنه‌وه كه‌ نوینه‌رایه‌تی ته‌واوی نه‌ته‌وه ده‌كات و به‌پێچه‌وانه‌ی ئەو بیرۆكرات و دادوهرانه‌ی به‌ویژدانه‌وه كار له‌سه‌ر جیبه‌جیكردن و وه‌رگیرانی سه‌رجه‌م یاساكان ده‌كەن به‌رامبه‌ر سه‌رجه‌م هاوولاتیان، ئەوا ئەندامانی پەرله‌مان نوینه‌رایه‌تی ئەو جیاوازیانه‌و ده‌كەن كه‌ له‌ كۆمه‌لگه‌دا هه‌ن و ئەو جیاوازیانه‌و ده‌گوازنه‌وه بو‌ گۆره‌پانی سیاسی". لێ‌روه‌و پەرله‌مان به‌و سیفه‌ته‌ی كۆكه‌ره‌وه‌ی ئەو جیاوازیانه‌یه‌، نوینه‌رایه‌تی تیروانین و بیرۆكه‌كانی گه‌ل ده‌كات. سه‌باره‌ت به‌ ئەندامانی پەرله‌مان نوینه‌رایه‌تیكردن كارا پێویستی به‌ هینانه‌ئارای دیالوگه‌ له‌گه‌ل ده‌نگدهرانیان به‌ئامانجی تیگه‌یشتن له‌ راو خواسته‌كانیان و به‌كارهینانی ئەو ده‌سه‌لاتانه‌ی به‌حوكمی پۆسته‌كه‌یان پێیان دراوه (بو‌ نمونه‌ یاسادانان و به‌شداریكردن له‌ گفتوگۆكان و دا‌رشتنی پرسیاره‌كان...هتد) به‌مه‌به‌ستی بلاوكردنه‌وه‌ی ئەو بیرۆكانه‌ی لێی ده‌كه‌وێته‌وه. له‌ زۆریك

له دهوله تاندا، پيوسته ئەندامانى پەرلەمان لەبرى دەنگدەرانىان گوشار بخەنە سەر هەندىك پروژەو پرسى دارايى. بە حوكمى ئەركى نوينه رايتىكردنيشيان پيوسته ئەندامانى پەرلەمان بگەرینهوه بو دەنگدەرانىان بو خستنه رووى دەستكه وته كانيان. له پال بەشدارىيىكردنى ئەو دەنگدەرانەش له ديالوگدا، دەكرىت پەرلەمانتاران جوورى دىكهى خزمەتگوزارى هەلبژاردن پيشكەش بكەن بە ليكۆلینهوه له حاله ته كانيشهوه (بو نمونه، يارمەتيدان له چاره سەرکردنى كيشهى دەنگدەران). له كوتاييشدا، كارايى ئەندامانى پەرلەمان له بەجىگە ياندنى ئەركى نوينه رايه تيان دەردەكه ویت سەبارەت بە چوئىتى تىروانىنى هاوولاتيان بو كارليكيان له گەل ئەو پەرلەمانتارانە (Agora-parl.org, 2018).

هەميشه پەرلەمانه ديموكراتىيه كان كه نالى ته له فزيوون و راديوو پيگهى ئەليكترونى و چاپه مەنيان ههيه كه بو تىكه لكردنى هاوولاتى به ژيانى سياسى ديزان كراون. ته نانهت له هەندىك دهوله تدا پەرلەمانه كان پارەى پيوست بو پارمەتيدانى ئەندامانى پەرلەمان دابىن دەكەن بەمەبهستى كردنه وهى نووسينگه له بازنه كانى هەلبژاردنيان و دابىنكردنى خەرجى هاتووچويان. له بهرئەوهش كه قورسه بو هاوولاتيان ببىنن چوون له پەرلەمان نوينه رايه تى دەكرين له كاتىكدا ئەگەر پەرلەمان شەفاف نه بىتو ئەندامانى پهيوه ندييان له گەل خەلكدا نه بىت، بويه شەفافيهت كۆله گهيهك له كۆله گه كانى ئەركى نوينه رايتىكردن پيكدەهيئىت.

پەرلەمانه كان نزيكترين لقى حكومه تن له خەلكه وهو پيوسته پەرلەمانتاران زياتر له هەر بهرپرسىكى دىكه له سەر ئاستى نيشتمانى،

ئاگادارى پيويستىيەكانى دەنگدەران بنو پيشبىنى كراو بىت كە وەلامى
ئەو پىداويستىانە بدەنەوہ.

بەپىي ماددەى سىيەم لە ياساى ھەلبژاردنى ھەرىمى كوردستان،
ئەندامى پەرلەمان نوينەرايەتى گەلى كوردستان دەكات بە ھەموو
پيکھاتەكانىەوہ (كوردو تورکمان و کلدوئاشوورىيەکان). ھەر وەھا
نوینەرايەتى دامەزراوہى پەرلەمانىش دەكات لە بۆنە رەسمىيەکاندا
ئەویش لە چوارچىوہى برگەى ھوتەم لە ماددەى ھەژدەيەم لە
پەپرەوى ناوخۆى پەرلەمانى كوردستان، دواجارىش ئەندامى پەرلەمان
نوینەرايەتى حزبەكەى ياخود ئەو گرووپە دەكات كە ئەندامىەتى لە ناو
پەرلەماندا ئەویش لە چوارچىوہى ماددەى ١١٠ لە پەپرەوى ناوخۆدا.

ئەرکی یاسادانان

ياسادانان ئو كۆمەلە ريسا ياساييه نووسراويه كه له لايەن دەسەلاتی خاوەن ياساوه لە دەولەتدا دەردەكرين، ياسا هاوشيوه ی ياسادانان (التشريع) نيبه، چونكه ياسا ئو كۆمەلە ريسا گشتيه روتە پابه‌ندكەريه كه كۆنترۆلی په‌يوه‌ندييه كۆمەلایه‌تیه‌كان له‌نیو كۆمەلگەدا دەكات به‌ گونجاندنی به‌رژه‌وه‌ندييه كۆمەلایه‌تیه‌كان یاخود به‌ زالکردنی هەندیک له‌و به‌رژه‌وه‌ندييانه به‌سەر هەندیکي دیکه‌ياندا به‌پیی فەلسەفەیه‌کی ياسایی كه له قۇناغیک له قۇناغه‌كانی گەشه‌کردنی كۆمەلگەدا باوه، بۆیه ياسادانان یه‌كیکه له رووكاره‌كانی ياسا، به‌لام چه‌مکی گشتی ياسا ناگریته‌وه، چونكه چه‌ند سیستمیكی ياسایی هەن ياسادانان تییاندا شوینیکی به‌رچاو ناگریت وه‌كو سه‌رچاوه‌یه‌ك له سه‌رچاوه‌كانی ياسا، وه‌ك سیستمی ئه‌نگلۆسه‌كسۆنی كه نه‌ریت وه‌ك ئه‌وه‌ی له پیشه‌هاته دادوه‌رییه‌كاندا هه‌یه، رۆلی سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌کی ياسا ده‌گيریت. هه‌رچی پرۆسه‌ی ياسادانانیسه ئه‌وا ئه‌و قۇناغ و ريكارانیه‌ كه ده‌رچوونی ياسا ريكده‌خات. (موس، ۲۰۰۳: ۱۵).

ياسادانان به‌سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌کی ياسا داده‌نریت و مه‌به‌ستیش له ياسادانان دانانی ريسا ياساييه‌كانه له‌لایەن دەسەلاتی تايبه‌تمه‌ندو دارشتنی حوكمه ياساييه‌كانه له‌شيوه‌ی ده‌قی نووسراودا كه تاكه‌كان پابه‌ند ده‌كات ملكه‌چی حوكمه‌كانی بن، ياسادانانی ياساييش به‌ چه‌ند قۇناغیکدا تیده‌په‌ریت له‌وانه پیشنیارکردنی ياسا و گفتوگۆکردنی په‌سه‌ندکردنی واته بریارلیدانی و پاشان بلاوکردنه‌وه‌ی له رۆژنامه‌ی فه‌رمیدا (Damascusbar.org, 2019).

ئەرکی یاسادانان بە یەکیک لە گرنگترین تاییبەتمەندییەکانی دەسەلاتی یاسادانان دادەنریت و ئەو ئەرکەش خۆی دەبینیتەو لە دەرشتی یاساکان و پیشنیارکردنیان و بریارلێدانیان یاخود پیشنیارکردنی پرۆژەیا سا لە لایەن حکومەت و رەزامەندی دەربڕینی پەرلەمان لەسەریان و ناردنیان بۆ سەرۆکی دەولەت بۆ پەسەندکردنیان و دەرکردنیان. (شبر، ۲۰۱۶: ۱۲۶) وەک ریسایەکی گشتیش، یاساکە ئامادە دەکریت و دواتر وردبینی تیدا دەکریت و پەسەند دەکریت، پاشان بلاو دەکریتەو. قۆناغی یەکەمیش ئامادەکاری بۆ کۆپی یەکەمی پرۆژەکە (پرۆژەیا سا) لەخۆدەگریت کە بیروکەمی یاساکەمی تیدا بەدی دیت، ئەوانەش کە ئامادەکاری بۆ پرۆژە یاساکان دەکەن بریتین لە: تاک، گرووپییک لە تاکەکان و کۆمەلەکان، بەلام هەمیشە دەستە حکومییەکان و پەرلەمان رەنگە ئەم کارە ئەنجام بدەن (Nato.int, 2018).

بە مانا تەقلیدییەکەمی، رۆلی سەرەکی پەرلەمان خۆی لە دانانی یاسای نوێ و گۆڕینی یاسا کۆنەکان یان باشکردنیان و بەرکارکردنی یاسا فیدرالییەکان لە سیستمە فیدرالییەکاندا دەبینیتەو، ئەمەش ھۆکاری ئەو یە کە پەرلەمان بە ناوی دەسەلاتی یاسادانانیش ناسراو. بەو پێیەمی پەرلەمانەکان رۆلیکی گرنگ دەگێرن لە دامەزراندنی ئەو سیستمە یاساییەمی ژیا نی کۆمەلگە ریکدەخات و دواتریش دلیابوونەو لەو یە بەرپۆوە بردنی کاروباری گشتی لە چوارچێوەمی شەفافیت و لێرسینەو دا بەرپۆوە دەچیت، ئەوانەش بنەماکانی حوکمرانی باشن (عطالە، ۲۰۱۶: ۵۲)، لەبەرئەو ئەو دەولەتانەمی خاوەنی سیستمی جیا جیا، پرۆسەمی دەرکردنی یاسا و میکانیزمەکانی ریکدەخەن و لە

دهستووو یاساکانی هه‌لبژاردن و په‌یره‌وی ناوخوی په‌رله‌مانه‌کاندا باسی ده‌کریت.

به‌لام له هه‌ریمی کوردستانی عیراق ئه‌وا ئه‌رکی یاسادانان دابه‌شکراوه له‌نیوان هه‌ردوو ده‌سه‌لاتی یاسادانان و جیبه‌جیکردندا، چونکه ده‌ستووری عیراقی فیدرال بۆ سالی ۲۰۰۵ له ماده‌ی ۱۲۱/ یه‌که‌مدا مافی ئه‌وه‌ی به‌ ده‌سه‌لاتی هه‌ریم داوه که ده‌سه‌لاتی یاسادانان په‌یره‌و بکات به‌پیی حوکمه‌کانی ئه‌و ده‌ستوووه، جگه‌ له‌و تایبه‌تمه‌ندیانه‌ی تایبه‌تکراوان به‌ ده‌سه‌لاتی فیدرالی. (م‌حی‌الدین واخرون، ۲۰۱۶: ۱۶)ز

له‌چوارچیه‌ی ئه‌وه‌شدا یاسای هه‌لبژاردنی په‌رله‌مانی هه‌ریمی کوردستان ژماره (۱)ی سالی ۱۹۹۲ و هه‌مواره‌کانی (البزاز، ۲۰۰۹) له‌ ده‌روازه‌ی پینجه‌مداو له‌ ماده‌ی (۵۶) باسی ئه‌رکو و ده‌سه‌لاته‌کانی په‌رله‌مانی کوردستانی کردوووه، له‌وانه‌ش یاسادانان و دارایی‌و چاودێریکردنی کاری ده‌سه‌لاتی جیبه‌جیکردن، په‌یره‌وی ناوخوی په‌رله‌مانی کوردستانیشله‌ به‌شی هه‌شته‌م ماده‌ی (۷۷) تا ماده‌ی (۹۷) باسی پرۆسه‌ی یاسادانان له‌ په‌رله‌مانی کوردستان و ئه‌و لایه‌نانه‌ ده‌کات که مافی ئه‌وه‌یان هه‌یه‌ پرۆژه‌و پرۆژه‌یاسا پیشکesh بکه‌ن ئه‌وانیش به‌م شیوه‌ن: (perleman.org,2019)

۱. پرۆژه‌یاسا یان پرۆژه‌ی بریار له‌لایه‌ن ده‌سه‌لاتی جیبه‌جیکردنه‌وه‌ پیشکesh ده‌کریت.
۲. پیشنیاری یاسا یان پیشنیاری بریار له‌لایه‌ن (۱۰) ده‌ ئه‌ندام به‌لانی که‌مه‌وه‌ پیشکesh ده‌کریت.

۳. پیشنیاری یاسا یان ئەو بریارانەى لەلایەن دەسەلاتى دادوەرییەو پێشکەش کراون لەو جیگایانەى پەيوەندیان بەخۆیەو هەیه.

۴. پیشنیاری یاساو ئەو بریارانەى لەلایەن دامەزراوە فەرمییەکانەو پێشکەش کراون بەپێى یاسا بەرکارەکان.

بەلام سەبارەت بە پیشنیاری یاساو ئەو بریارانەى لەلایەن ژمارەى پێویست لە ئەندامانەو پێشکەش دەکرین، پێویستە شیوازی یاسایان هەبیت و لەلایەن لیژنەى یاساییەو یەکلایى بکرینەو بە هاوئاھەنگى لەگەڵ دەستەى سەرۆکایەتى لەماوەى (۱۴) چوار دە رۆژدا لە میژووی پێشکەشکردنیەو بەپێى گونجانى لەگەڵ یەکیک لەم پێودانگانەى خوارەو:

۱. بوونی بابەتیکی گشتی پێویست بە دەرکردنی یاسایەک یان بریارىک بکات.

۲. بوونی بۆشاییەکی یاسایی.

۳. ئەگەر گرفتێک هەبوو لە جیبەجیکردنی یاسادا پێویست بە هەموارکردن بکات.

۴. پێویستە بارگرانییە داراییەکان لەسەر حکومەت لەبەرچاو بگیرین لەکاتی دەرکردنی ئەم یاساو بریارانەدا.

دواى سەیرکردنی پیشنیاری یاسا یان بریارەکە لەلایەن دەستەى سەرۆکایەتى و لیژنەى یاساییەو، ئەگەر دەرکەوت یەکیک لەو پێودانگانەى تیدا نییە کە لەسەرەو هاتوون رەت دەکریتەو و خۆیندەو یەکەمى بۆ ناکریت. ئەگەر رای دەستەى سەرۆکایەتى و لیژنەى یاساییش برۆایپهینەر نەبوو بۆ ئەو ئەندامانەى پەرلەمان کە

پیشنیاری یاسا یان بریاره که یان پیشکەش کردووه، بابەتە که دەخریتە بەردەم پەرلەمان بۆ یەکلاکردنەوہی. لەکاتی رەتتەکردنەوہی پیشنیاری یاسا یان بریارەکەش بەگشتی و دەستە ی سەرۆکایەتی و لیژنە ی یاساییش تێبینیان لەسەری ھەبوو، پیشنیار یان بریارەکە دەگەرێندریتەوہ بۆ ئەو ئەندامانە ی پیشکەشیان کردووه بۆئەوہی تێبینیەکان لەبەرچاو بگرن و دووبارە پیشکەشی بکەنەوہ، ئەویش بەپێی ماددەکانی ۷۹ و ۸۰ لە پەیرەوی ناوخوا ی پەرلەمانی کوردستان. بەپێی ماددە ی ۸۱ پەیرەوی ناوخواش ھیچ پرۆژە یەکی پیشنیارکراو وەرناگیریت ئەگەر ھەمان ناوەرۆکی پرۆژە یەکی پیشنیارکراوی دیکە ی ھەبیت کە لەژێر دەستی لیژنە ی تاییبەتمەنددا بیت بۆئەوہی راپۆرتی لەبارەوہی بنووسیت، یان ئەگەر لیژنە ی تاییبەتمەند بۆی دەرکەوت کە دژبە یەکیەک ھە یە لەنیوان پرۆژە یاسای پیشنیارکراو و پرۆژە یاساکە لەرووی بنەما جەوھەرییەکانەوہ. پرۆژە یاساش بە بنەپەتی دادەنریت ئەگەر لەرووی بنەماوہ ھاوشیوہ بوو لەگەڵ پیشنیاری یاسایەکی دیکە ی پیشکەشکراو بەمەرجیک پیشنیاری یاساکە نەچووبیتە قوناغی نووسینی راپۆرتەوہ.

پەیرەوی ناوخوا پیشینە یی دەدات بەو پرۆژە یاسایانە ی لەلایەن حکومەتەوہ پیشکەش دەکرین، چونکە راستەوخوا خویندنەوہ ی یەکەم بۆ ئەو پرۆژە یاساو بریارانە دەکریت کە لەلایەن حکومەتەوہ پیشکەش دەکرین لەو دانیشتنە ی دوای گەیشتیان بۆ پەرلەمان دیت، ئەویش بەپێی ماددە ی ۸۳.

لە ماددەکانی دیکەشدا تا دەگاتە ماددە ی ۹۷ پەیرۆی ناوخوا ی پەرلەمانی ھەریمی کوردستان میکانیزمی ئامادەکردنی راپۆرتی

ليژنه‌کانی سه‌بارت پرۆژه‌ياساكان و خويندنه‌وهی دووهم و چۆنیتی پرۆسه‌ی گفتوگۆکردنی بره‌گه‌و ماده‌کانی پرۆژه‌كان له‌لایه‌ن ئەندامانی په‌رله‌مان و ده‌نگدان له‌سه‌ریانی ریک‌خستوه.

دوای ئەوه‌ی په‌رله‌مان ده‌قی ئەو ياسایه‌ په‌سه‌ند ده‌کات که ره‌وانه‌ی کراوه‌ له‌لایه‌ن حکومه‌ت یان له‌لایه‌ن ژماره‌ی ياسایی ئەندامانی په‌رله‌مانه‌وه، په‌رله‌مان له‌ماوه‌ی ۱۵ رۆژ له‌ میژووی په‌سه‌ندکردنیه‌وه ئەو ده‌قه‌ ده‌نیریت بۆ سه‌رۆکی هه‌ریم به‌مه‌به‌ستی ده‌رکردنی.

بلاوکردنه‌وه‌ی ياساكان

قۆناغی کۆتایی له‌ پرۆسه‌ی دروستکردنی ياساكاندا، بلاوکردنه‌وه‌ی ياسایه، چونکه‌ پێویسته‌ ياسا به‌شیوه‌یه‌کی ئاسان و خويندراو و ره‌وان بگاته‌ هاوولاتی. ئە‌گه‌ر هاوولاتی نه‌یتوانی به‌شیوه‌یه‌کی ئاسان له‌ مافه‌کانی خۆی تیبگات، واته‌ ده‌ستی به‌ ياسا بگات و بېخوینیته‌وه‌و به‌شیوه‌یه‌کی ئاسان و خیرا لێی تیبگات، که‌واته‌ چۆن له‌به‌رامبه‌ردا سزای به‌سه‌ردا ده‌سه‌پینین ئە‌گه‌ر ياساکه‌ جیبه‌جی نه‌کریت و چۆن ئە‌و و ته‌ ياساییه‌ دێرینه‌ی به‌سه‌ردا جیبه‌جی ده‌کریت که‌ ده‌لێت: "نه‌زانینی ياسا پشتی پێ نابه‌ستریت". ئە‌م ریسایه‌ جیبه‌جی نا‌کریت ئە‌گه‌ر مافه‌کانی هاوولاتی به‌رده‌ست نه‌بن. له‌م رووه‌وه‌ سالی ۱۹۹۹ ئە‌نجومه‌نی ده‌ستووری له‌ فه‌ره‌نسا بریارێکی ده‌رکرد که‌ گرنگیه‌کی زۆری هه‌بوو، ئە‌ویش ئە‌وه‌ بوو مافه‌كان هه‌ر چیبه‌ک بن، له‌ مافه‌کانی مرۆقه‌وه‌ تا ده‌گاته‌ مافه‌ سیاسیه‌كان له‌ دادپه‌روه‌ری و ديموکراسی و هه‌لبژاردن، له‌ ياسادا دابین کراون، بۆیه‌ ئە‌گه‌ر ئە‌م ياسایه‌ به‌رده‌ستی

ھاوولاتی نہ بیت، ئہوا بی سوود دہبیت، چ پیوستیمان بہم یاسایانہ
 ھہیہ ئہگەر لەسەر رەفە دابنرین؟ (Lfpcp.org, 2018)
 قۆناغی بلاوکردنەوہی یاساکان خەریکە حالەتیک لە شەفافیەتی
 پیوست دەسەپنیت چ وەکو پێوەریکی نیودەولەتی یاخود
 داخوارییەکی نیشتمانی، بەجۆریک لەگەڵیدا باشکردنی ئەو ژینگە
 گشتییە بەدیدیت کە سەرچاوەی ھەر گەشەپیدانیکە لە میکانیزمەکانی
 ھەردوو کاری دادوہری و جێبەجێکاریدا، ئەویش لەبەرئەوہی یاسا
 ئامرازیکە لە ئامرازەکانی راییکردنی بەرژەوہەندییەکان و پاراستنی
 مافەکان و گرەنتیکردنی ئازادییەکان بەو پێشەش ئەنجامی سروشتی و
 ئامانجی سەرەکی بەدیھێنانی ئاگاداربوونی ھەمووانە لێی. (صحیفە
 الاقتصادیە، ۲۰۱۹).

لەبەرئەوہ یاساکان لە چاپەمەنییە فەرمییەکان و پینگە ئەلیکترۆنییەکان
 یان داتابەسی ئەلیکترۆنی یاساکاندا بلاووەکرینەوہ کە بەئاسانی
 لەسەر ئامیرە ئەلیکترۆنییەکانی وەکو مۆبایلی زیرەک یان ئامیری
 ئایپاد یان لاپتۆپ و کۆمپیوتەر دادەگیرین، لەگەڵ بلاوکردنەوہی
 زانیاری لەبارە یاساکان لە ھۆیەکانی راگەیاندا - لە رادیو
 رۆژنامەکان و تەلەفزیۆندا - بەمەبەستی ئەوہی بەھایەکی بەدریت بە
 بەشداری ھاوولاتی، زۆربە ی پەرلەمانەکان پەنایان بردووە بۆ
 دروستکردنی ویساییتی ئەلیکترۆنی کە کارەکانی پەرلەمان و
 لیژنەکانیان تیدا داناو، ئەمە جگە پەخشکردنی دانیشتنەکانی پەرلەمان
 بەشیوہی راستەوخۆ. (رمال، ۲۰۱۵: ۴-۸-۹)، راپۆرتی جیھانیش
 سەبارەت بە پەرلەمانی ئەلیکترۆنی تییینی ئەوہی کردووە کە
 (۱۰۰%) ی پەرلەمانەکان ئامادەییەکی چالاکیان ھەبە لە ئینتەرنیتدا

له پری و بساتی ئه لیکترونی په رله مانه وه، زوربه ی و بساته کانیش به راورد به سالی ۲۰۰۷ کارلیکیان زیاتره، ئه ویش به هوی نه وه نو بیه کانی موبایل و کهناله کانی توپری کومه لایه تی که ده توانریت دهنگو فیدیو و ده قیان تیدا بلاو بکریته وه (Williamson, Richardson, and Bikha, 2016: 48).

له چه ندین ولاتیشدا، یاسا رانه گه یه ندر او هکان هیزی یاسایان نییه، له زوربه ی ده ستوره کانیش له جیهاندا ئامازه بو ئه مه ده کریت، له عیراقی فیدرالیشدا بوئه وه ی یاسا پابه ندکه ر بیت بو هه موو هاوولاتیان، ده ستووری عیراق به پیو یستی داناوه گهل ئاگاداری بیت و له میژووی بلاو کردنه وه یه وه له روژنامه ی فهرمیدا کاری پیده کریت ئه گهر پیچه وانه ی ئه وه ده قنوس نه کرابیت، یاسا کانیش به پیی ده ستوورو ماده ی ۱۲۹ی له روژنامه ی فهرمیدا بلاو ده کرینه وه و له میژووی بلاو کردنه وه یان ه وه کاریان پیده کریت، دهرچواندنی روژنامه ی فهرمیش به هه ردوو زمانی عه ره بی و کوردی ده بیت و روژنامه ی فهرمی کوماری عیراقیش (ئه له وقائیع ئه لعیراقیه) یه (Damascusbar.org, 2019) له ههریمی کوردستانیش یاساکان له روژنامه ی فهرمی ههریمی کوردستان (روژنامه ی وه قائیعی کوردستان) ** بلاو ده کرینه وه که له لایهن وه زاره تی داده وه دهرده کریت به پیی یاسای بلاو کردنه وه ی ههریم ژماره (۴) ی سالی ۱۹۹۹. روژنامه ی وه قائیعی کوردستانیش به پیی ماده ی یه ک له یاسای بلاو کردنه وه، تایبه ته به بلاو کردنه وه ی یاساو بریاره کانی په رله منی کوردستان و ئه وه ی به پاشکویان داده نریت و سیستم مه راسیم و فهران و رینمایو داتا کان.

ماددهی سییهم له هه مان یاسا ئه وهی دهقنوس کردوو ه که "هه ر شتیک له وهقائعی کوردستاندا بلاوبکریته وه ئه وه به دهقی فه رمی پشتیپییه ستراو داده نریت و له میژووی بلاوکردنه وه یه وه کاری پی ده کریت، ئه گه ر دهقیکی تیدا نه هاتبیت پیچه وانه ی ئه وه بیت". وه ک هه موو په رله مانه کانی جیهانیش ئه نجومه نی نوینه رانی فیدرال و په رله مانی هه ریم سوودیان له ته کنۆلوجیای هاوچه خی راگه یاندن و په یوه ندی وه رگرتوو وه وییسایتی خویان له سه ر توّری ئیتته رنیت دروستکردوو ه که یاساکان و کۆنوو سی دانیشته کان و راپوّر تی لیژنه کان و زۆرینه ی دۆکیۆمینته کانی په یوه ندیدار به ئه نجومه نی نوینه ران و په رله مانی هه ریم بلاوده که نه وه، ئه نجومه نی نوینه رانی فیدرالیش داتا به سیکی ئه لیکترۆنی یاساکانی هه یه که ئاسانه بۆ داگرتن له سه ر مۆبایلی زیره ک.

بۆیه بلاوکردنه وه ریوشوینیکی پیویسته بۆئه وهی یاساکه به رکار بیت بۆ هه موو که سیک، ئه وه ش روونادات تا رانه گه یه ندریت بۆ هه موو خه لک له رپی بلاوکردنه وهی له رۆژنامه ی فه رمیدا، هه ر به بلاوکردنه وه شی پیویسته سه رجه م خه لک لی ئاگادار بن، ته نانته بۆ ئه و که سانه ش که له رۆژنامه ی فه رمی یان رۆژنامه ی رۆژانه یاخود له رپی رادیۆو هۆکاره کانی دیکه ی راگه یاندنه وه ئاگاداری نه بوون (به پیی بنه مای لیبوردن بۆ که سیک نییه یاسا نه زانیت). .
(Aqlame.com, 2019)

له لایه کی تره وه ده رکه وتنی سیماو که ناله کانی شه فافیه ت له په رله مانه کاندایارمه تی حوکمرانی باش ده دن بۆ گه شه پیدان و پاککردنه وهی ده قه پیشنیارکراوه کان ئه ویش له رپی خسته رپووی

پروژەياسا بۆ رايگشتى و دامەزراوەكانى كۆمەلگەى مەدەنى و تويزە پەيوەندىدارەكان (بە زيان بىت يان سوود) بە حوكمەكانى ياسا و شوئىنەوارەكانى جيبەجىكردى و سوودوەرگرتن لە مشتومر لەبارەيەووە و فراوانكردنى بنكە جەماوەرييهكەى و ساىهەى رەواييهكەيشى، بۆيە ياساكان نزيكتر لە جيبەجىكردن و ساناتر بۆ تيگەيشتن و ئاسانتر لە مامەلەكردندا دەردەچن لەوەى دەرچن بەبى ئاگادارى گشتى خەلكو بەبى گفتوگۆكردن لەبارەى ناوەرۆكەكانيان و بەبى تاقىكردنەووەى ئەگەرەكانى جيبەجىكرديان بەتوانايەكى بەرزو كارىگەرييهووە لەرپى خستەنرەويان بۆ گفتوگۆى گشتى. (الصاوى، ۲۰۰۳).

لەپەرلەمانە زياتر گەشەكردووەكانيشدا زياتر رۆيشتوون و هەموو دۆكيۆمىنتە ياساييهكانى تايبەت بە ياساكان لەو قوناغەووەى پروژەياسان تا دەگاتە راپۆرتى ليزنەكان و دانىشتنەكانى گويزگرتن و كۆنووسى دانىشتنە گشتييهكان تا ئەو كاتەى ياساكە وەكو ياسايەكى گشتى دەردەچيەت، بەدۆكيۆمىنت دەكرىت.

مەسەلەى پاراستنى دۆكيۆمىنتە ياساييهكانى پەرلەمانيش لەمەوداى دووردا مەسەلەيهكى جەوھەرييه، بەتايبەتى كاتيک كارەكە پەيوەندى هەبىت بە بەردەوامى ئاگاداربوونى هاوولاتيان و كۆمەلگەى مەدەنى و گرنگيپيدەران و پەيوەندىدارانى جياجيا بەو دۆكيۆمىنتانەووە. دەشبىنين ليزەدا بە شيوازيكى رەوان گوزراشت لەمە كراو: پرۆسەى پاراستنى دۆكيۆمىنتەكان بەشيكى گەورە لە بەرپرسيارىتييه سەرەكويهكانى حكومەتە ديموكراتەكان پيكدەهينيت، چونكە تواناي هاوولاتيان لە برياردان لەسەر چالاكى نوينه رە سياسييهكانيان و كارايى دامەزراووە

دهسته حكومييه كان به ئاستى ئاگادارييان له دوكيومينته كانى
كاره كه يان ده پيورييت. (كمال، ۲۰۱۰: ۷۸)

ئامانج له بلاوكردنه وهى ياساكان

دهكريت پرۆسهى بلاوكردنه وهى ياساكان چه ندين ئامانج بهدى بهينن،
كه گرنگرتينيان ئەمانه (Aqlame.com, 2019):

يه كه م: پشتيوانيكردنى دهوله تى ياساو چه سپاندى روشنبيرى ياسايى:
چه سپاندى دهوله تى ياسا كه دروشمى هه موو سيستمه كانه، ناكريت
به ديبيت له هه لومه رجيكدا نه بيت بوار به هاوولاتيان بدات دهستيان به
ياسا رابگات، بو زانينى ئهركو مافه كانيان، دهكريت ئه وهش له زور
رووه وه رهنگدانه وهى ئه رينى هه بيت، چونكه ئاشنابوون به ياسا
دهشيت بوارى سه ريچيكردى تاكه كان بو ئه و ياسايه كه م بكات وه،
ئه وه ده بيته مايه قورسنه كردنى ئه ستوى دهوله ت به و كيشانه ي
هوكاره كه يان سه ريچيكردى ياسايه و زورجاريش له ئه نجامى بي
ئاگاييه له ياسا.

دووه م: هيتانه دى شه فافيه ت: دهكريت پرۆسهى بلاوكردنه وهى
ئه ليكترونى شه فافيه تى راسته قينه به ديبه يتت كه مه به ست لى
هه لقولانى ئازادانه ي زانيارى و تواناى ئاگاداربوونه لى له لايه ن هه موو
خه لكه وه به شيويه كى ئازادانه، ئه وهش به بلاوكردنه وهى ئه ليكترونى
به ديديت.

سييه م: پشتيوانيكردنى تويژينه وهى زانستى: هه روه ها دهكريت
بلاوكردنه وهى ئه ليكترونى پشتيوانى تويژينه وهى زانستيش بكات،
ئه ويش له رپى بوار ره خساندن بو ئاگاداربوون له دهقه ياسايى و

ریځخراوه ییبه جیا جیا کانه وه که به گشتی به ره گه زیکی گرنگی
توژیښه وهی زانستی و مافناسی به تاییه تی داده نرین، ئه ویش به
شیوه یه که ئاگادار بوونی ئازادو ئاسان مسوگر بکات دوور له
ئالوژی و خاوی که بوونه ته مورکی شیوازه ته قلیدییه کانی
به دهسته یانی دهقه یاساییه کان.

هاوولاتی و بلاوکردنه وهی یاساکان

ئه و سیستمانه ی رولی هاوولاتی له پرؤسه ی سیاسیدا سنووردار
دهکه ن و له دهنگدانی خولیدا کورتی دهکه نه وه، ته نیا به ناو دیموکراتین و
ناتوانن توانای داهینه رانه ی گهل و شاره زایی به کومه ل بقوزنه وه و
ناسه قامگیری پته و دهکه ن. بویه ده رفه تی به شداری کارای هاوولاتی
به بی ئالوژی، له دیموکراتییه تازه گه شه کردو و سه قامگیره کاندای فره
شیوه یه. (روبرت، ۲۰۰۳).

له بنه ما جه وه ره ییبه کانی حوکمرانی دیموکرات ئه وه یه دامه زاوه
فه رمییه کان هه موویان شه فافو کراوه بن له به رده م هه موو خه لکدا،
چونکه له دیموکراتییه نوینه رایه تییه کاندای، سه رجه م دامه زراوه کان "له"
هاوولاتیان و "له ری" ئه وان و "له پینا و ئه واندا" کارده که ن. له ریوشوینه
په یره و کراوه کانیش به پی بنه مای شه فافیه ت له دیموکراتییه
نوینه رایه تییه کاندای، ئه وه یه سه رجه م هاوولاتیان مافی ده ستره گه یشتن
به زانیاری وردو بی لایه نیان هه بیته سه باره ت به کونووسی
دانیشتنه کان له دهسته کانی یاساداناندا، له ئه نجامی ئه مه شدا دهسته ی
یاسادانان هه موو هه ولیکی به رده ست ده دات بو بلاوکردنه وهی

سەرجه م دۆکیۆمینته فهرمییه کان و پرۆژه یاسا کان به سەرجه م زمانه
فهرمییه کان.(المعهد الديمقراطي الوطني، ۲۰۰۷: ۶۳-۶۹).
به له بهرچا و گرتنی گرنگی دۆکیۆمینته یاساییه کان له کاری یاسا داناندا،
پێویسته به شیوهیه کی گونجاو تۆمار بکړین و هه لَبگیرین که بوار بدات
به پاراستنیان و وابکات بهردهست بن بۆ ئاگادار بوون لیتیان و
به کارهینانیه له مه و دای دووردا چ له ناوخودا له لایه ن پیکهاته و
دهزگاکانی په رله مانه وه یا خود له دهره وه له لایه ن هاوولاتیان و
چالاکانی کۆمه لای مه دهنییه وه. (کمال، ۲۰۱۰: ۷۲).

بايه خى بلاوكردنه وهى دۆكيؤمىنتته ياساييه كان بؤ هاووللاتى له مانه خواره وه دايه: (Banisar, 2006)

۱. زيادبوونى تواناي گهل له به شداريكردن له پرؤسهى ديموكراسيدا كاتيك زانيارى له بارهى چالاكييه كانى حكومهت و سياسه ته كانيه وه به ده سته هينيت. چونكه هؤشيارى گشتى سه بارهت به هؤكاره كانى پشت ئه و بريارانهى دهرين، دهكرىت پشتيوانى زياد بكات و چه مكه هه له كان كه ميكاته وه و تورپه ي گه ليش سووك بكات.

۲. ئاگاداربوونى هاووللاتى له زانياريه حكوميه كان به ريگه چاره داده نريت بؤ گه شه پيدانى كؤمه لگه ي مه دهنى و ديموكراسى و پاراستتى، چونكه زانيارى زانين و ديالوگ لاي هه موو خه لك ئاسان ده كات و به رگرييه كى توندوتؤليشيان به پرووى شيوازه كانى سته مو خراپى ئيداره دان و گنده ليدا بؤ فراهه م ده كات. ئه مه جگه له وهى كرانه وه و شه فافيه ت له پرؤسه ي دروستكردى برياردا يارمه تيده رن بؤ پاريزگار يكردن له متمانهى هاووللاتى به كاره كانى حكومه ت.

۳. ئه و بريارانهى كه چاره نووسيان وايه بلاو بكرينه وه، پشت به هؤكارى بابته ي و شياوى پاساوه ينانه وه ده به ستن، ئه مه ش متمانه به حكومه ت پته و ده كات ئه گه ر گهل بزانييت برياره كانى له ئاست پيشبينييه كانيدايه.

۴. پرؤسه ي بلاوكردنه وهى ياساو برياره كان و دۆكيؤمىنتته په يوه نديداره كانيان ده بيته مايه ي كه مبوونه وهى دهر فته كان

له به ردهم هه لسوکه و ته گنده لى ئاميزه کان و زيادبوونى ئه گه رى به رنگار بوونه وهى شيوازه کانى خراب به کارهينانى دهسه لات. ۵. په رشوبلاوى ياساكان و دوکيو مینته کانى دیکه ی ياسادانان و گورانکاریيه به رده و امه کانيان واده کهن به ره مهينانى زانيارى ياسايى دروست له لای هاوولاتى زحمهت بيت، سه ربارى ئه وهش، ئه و کاریگه ريه ی له ئه نجامى هه موارکردن و نوکړدنه وهى ته و او ی ياساکه ياخود به شيکيدا دروست ده بيت، هه ميشه لای ئه و هاوولاتيانه نابيړيت که به دواى زانيارى ياساداناندا ده گه رين (Harris, 1972).

ميژووى ياسادانان

تويژينه وه كانى ميژووى ياسادانان دياريكردن و پشکينى ناوهر و وكى ئه و دوکيو مینته سه ره کيبه په يوه نديدارانه له خوده گرن که له ميانى پر و سه ی ياساداناندا دروستکراون وهک هه و ليک بو دوزينه وهى به لگه له سه ر نياز ه كانى ياسادانان که يارمه تيدهر ده بن له شيکردنه وهى ده قه ياساييه كاندا (Oecd.org, 2019).

ريکخستنى دروستى پر و سه ی ياسادانان ئاماده کردنى د و سييه ک ده خوازييت که به شيوه يه ک ريکخرييت پاراستنى ئه و دوکيو مینتانه مسوگه ر بکات که پشتيان پيدبه ستريت له دارشتنى ياساو هه مو و تاووتوئ و گفتوگوکانى په يوه ست به پر وژه ياساکه، تا ده گاته دارشتنى کو تايى هوکاره کانى ده رچوون و پيکها ته ی يه که مى پر وژه ياساکه.

ده سته ی ياسادانان له هه ر و لاتیکدا به گشتى ژماره يه ک دوکيو مینت سه بارهت به پر و سه ی ياسادانان به ره م ده هينيت، دوکيو مینته

سه ره کیه کانی میژووی یاسادانانیش که به شیوه یه کی به رفراوان به ردهستن، بریتین له دستنوسه جیاجیایاکانی پروژه یاساکان یان ئه و پیشنیاری یاسایانه ی پیشکesh کراون له لایه ن ئه نجومه نی نوینه ران یان حکومت یان له و لایه نانه ی یاساکان دهسه لاتیان پیداون پروژه یان پیشنیاری یاسا پیشکesh بکه ن، ههروه ها ریوشوینی کورتی وهکو راپورتی لیژنه کان و کاغزی کوره کان یان دانیشته کانی گوگرتنی لیژنه کان یان کونوسی دانیشته کانیا ن.

تویژینه وهکان له میژووی یاساداناندا به گرنگ داده نرین بو هه ریه ک له هاوولاتیان و خودی دهسه لاتی یاسادانانیش. توماره کانی میژووی یاسادانان گه شه کردنی یاساکان به دوکیومینت ده که ن که له لایه ن دهسه لاتی یاسادانان وه داده ریژرین و گفتوگویان له باره وه ده کریت و هه موار ده کرین و ره زامه ندییان له سه ر ده دریت یان رت ده کرینه وه. له م باره یه وه، توماره کانی میژووی یاسادانان بایه خیکی زوریان هه یه وهکو ئامازه یه ک بو ئه وه ی ناوی لینراوه مه به سستی یاسادانانی یاساکان. نیازی یاسادانانیش ئامازه به هوکاری دروستکردنی یاساکان ده دات، به و پییه ش ره گه زیکی گرنگه له تیگه یشتنی چو نیتی جیه جیکردنی یاساکاندا. توماره کانی میژووی یاسادانان سه رچاوه ی گرنگن بو شیکردنه وه ی ئه و یاسایانه ی به رکارن و پیکهینانی یاسای نویش، ههروه ها میژووی یاسادانان یارمه تی دادگان ده دات بو شیکردنه وه یان روونکردنه وه ی دهقی یاسایه کی دیاریکراو، به تایبه تی ئه گه ر دهقه یاسایه که ناروون بوو (Sos.wa.gov, 2018).

له لایه کی تره وه و بهر له دهستکردن به دروستکردنی یاسای نوئ، پیویسته گه ران له یاسا په یوه ندیداره کان له بهرچا و بگریته و یاسا

به رکاره په یوه نډیداره کانیښ به بابه تی ئه و یاسایه ی دهویستریټ دابریټریټ له زیاتر له روویه که وه فه راموش نه کړین، له وانه ش ئه و یاسایه ی دهویستریټ دابریټریټ پیچه وانه ی دهقه یاسایه ی په یوه نډیداره به رکاره کان نه بیټ، له لایه کی تریشه وه ئه وه له بهرچاوبگریټ که حوکمه کانی ئه و یاسایه ی دهویستریټ دابریټریټ دوو باره کړدنه وه ی ئه و حوکمانه نه بیټ که پیشتر له دهقو یاساکانی دیکه دا هاتون، هه موو ئه مانه ش به دینایه ن ئه گهر دهقی یاساکانی پیشوو دؤکیومیټته یاسایه کان له ژیر دهستی یاسادانه راندا نه بن. (محی الدین واخرون، ۲۰۱۶: ۵۸).

میټرووی یاسادانان بریتیه له کومه لیک به لگه نامه ی په یوه نډیدار که پیش دهرکردنی یاسایه کی دیاریکراو ده که ون، فرههنگی “Blacks Law” میټرووی یاسادانان وا پیناسه دهکات که بریتیه له و پاشخان و رووداوانه ی ده بنه مایه ی دهرکردنی یاسایه ک، به دانیشتنه کانی گوډگرتن و راپورتی لیژنه کان و گفتوگوی ئه ندامانی ئه نجومه نیشه وه.

میټرووی یاسادانان زاراویه که ئاماژه بو ئه و دؤکیومیټتانه دهکات که له لایه ن په رله مانه کانه وه به رهه م دههینرین کاتیک پرؤژه یاسایه ک پیشکش ده کریټ و لیکولینه وه ی له باره وه ده کریټ و گفتوگو ده کریټ و دوا ی ئه وه ش به چهند قوناغیکی جیا جیادا تیده په ریټ و هه ر قوناغیکیش دؤکیومیټتی خوی هه یه که به رنه نجامی ئه و دیالوگانه یه که له لیژنه په رله مانیه کان و دانیشتنه کانی په رله مان یان له کوره تایبه ته کان به لیکولینه وه له پیشنیاره کان یان پرؤژه یاساکان به ریوه ده چن، زورجاریش پاریزهران و دادگاگان ئه و به لگه نامه یاسایانه به کارده هینن له هه ولیکدا بو دیاریکردنی نیازی یاسادانه ر یان روونکردنه وه ی

زمانیکی یاسایی ناروون. له گه ل ئه وه شدا تیینی ئه وه کراوه که دؤکیومینته یاساییه کان ته نیا دهسه لاتیکی باوه پینه نه ره نه که دهسه لاتیکی پابه ندکه ر (Guides.ll.georgetown.edu, 2018).

بایه خی دؤکیومینته کانی میژووی یاسادانان له وه دایه که ئه م خالانه له خوده گریت: (Florasupremecourt.org, 2019)

۱. زانیاری پاشخان / چوارچیوه: بؤ کؤکردنه وه ی زانیاری سه ره کی له باره ی هه لومهرج یان ئه و رووداوانه ی بوونه ته هؤی دانانی یاساکه.
۲. نیازی یاسادانان: بؤ تیگه یشتن له نیازی یاسادانه ران و ئه و کاره ی که به نیازبوون ئه نجامی بدن کاتیک یاساکه یان داناوه.
۳. ناساندنی زاراوه کان: بؤ تیگه یشتن له مانای ئه و زاراوانه ی له زمانی یاساداناندا هاتوون.
۴. بونیادی یاسایی و جیبه جیکردن: بؤ تیگه یشتن له چوئیتی شیکردنه وه ی یاسا و جیبه جیکردنی.
۵. پرؤژه که بؤ تو ته رخان کراوه: بؤ تیگه یشتنی هاوولاتی و که سانی پسپور له جیبه جیکردنی و مافو ئه رکه کانیا ن به پیی ئه و یاسا ده رکراوه.

هه میشه کاتیک که سیک بیه ویت پیگه ی میژووی یاسادانان و دؤکیومینته کانی یاسادانان دیاری بکات، ئه وه به هؤی گه رانیه وه ده بیت به دوا ی به شیکی دیاریکراو له زمانی یاسایی یان به دوا ی زانیی مافو ئه رکه کانی به ته واوی. کلیلی سه رکه وتن له دوزینه وه ی دؤکیومینته کانی میژووی یاسادانان له ده وه لئیکدا بریتییه له تیگه یشتن له پرؤسه ی

ياسادانانى ئەو دەولەتەو ديارىكردىنى ئەو دۆكيۆمىتتانهى كه لهو پرۆسهيهدا دروستكراون. دهشيت ئەم زانيارانه له ولاتيكهوه بو ولاتيكي تر زور جياواز بن، بهلام دهكريت له بهلگهى تويزينهوهكانى ميژووى ياسادانانى تايهت بهو ولاتدا بدوزرينهوه (Uscis.gov, 2019).

جوړى دۆكيۆمىتتهكانى ياسادانان يهكه م: پيشنيارى ياساو بريارهكان

له راستيدا دهركردىنى ياسا به مانا گشتييهكهى له رپى گرتنه بهرى چهند ههنگاويكى جياجياوه دهبيت كه به پيشنيار دهستپييدهكهن، پيشنياركردنى ياساكانيش يهكه م ريشووينى پيوستى ياسادانانه بو بوونى ياسا، له راستيشدا هيتانه ئاراي ياسا ته نيا به رهه مى سى پرۆسهى پيكه وهى يه كترته واو كه ره كه ئەوانيش برىتين له: پيشنيارو رهامه ندى په رله مانو په سه ندردى و به ره له سى گونجينه رانه. (القيسى، ۲۰۱۶: ۱۴).

له هه ندىك دهستووردا پيشنيارى ياسا له لايه ن ئەندامانه وه پيشكه ش دهكريت، به لام پرۆژه ياساكان له لايه ن حكومه ت و ده سه لاتي جي به جيكر دنه وه پيشكه ش دهكرين.

بريار (كه چاره سه رى ساده -يشى پنده وترىت) به گشتى گوزراشت له كو دهنكى دهكات سه باره ت به مه سه له يه كى ديارىكراو، بو نمونه له ئەمريكا گوزراشت دهكات له: خه رجى كو نگرىس، يان كاتى هاوينه، يان بلاوكر دنه وهى هيزه كانى ئەمريكا له دهره وه...هتد، يان ريشووينى ناوخويى ياسادانان. (Llsc.org, 2019)

دووم: دانیشتنه کانی گوځگرتن

لیژنه کان دانیشتنی گشتی گوځگرتن گری ددهن بو کورکدنه وهی زانیاری له باره ی ئه و پرۆژه یاسایانه ی له لایه ن سه ره و کایه تی په رله مانه وه ئاراسته یان ده کریت، یان پرسه سیاسییه جیناکوکیه کان یاخود سه ره پهرشتیکردنی چالاکیه کانی حکومت له چوارچیوه ی ده سه لاته کانیدا.

دانیشتنه گشتیه کانی گوځگرتنیش خزمهت به چهند ئه رکیک ده که نو هو کارین که ده کریت ده سه لاتی یاسادانان له رییه وه ئاگاداری شاره زایی و بیرو پای تویره جیا جیا کانی کومه لگه بیت. له دانیشتنه کانی گوځگرتندا ئه ندامانی په رله مان گوی له کومه لیکه به رفروان له بوچوون ده گرن له وانه ش رای به رپرسیانی لایه نی جیه جیکردن. شاره زایانی یاسا و ئه کادیمیانی سه ره به خو و نوینه رانی به رژه وهندییه بازرگانیه کان و سه ندیکا کریکارییه کان و ریکخراوه ناحکومییه کان و ئه و تاکانه ی هاوولاتیانیش که کاریگه ربوون به و پرسه ی گفتوگو ی له باره وه ده کریت. هاوکات هه ندیک ده سته ی یاسادانان ده سه لاتی ئه وه به لیژنه کان ده به خشن که تاکه کان (گشتیه کان یان تاییه ته کان) ناچار بکن بو ئاماده بوون و شایه تیدان. هه میشه ش پرۆژه یاسا کان ره وانه ی لیژنه تاییه تمه نده کان ده کرین به مه به سته ی ئاماده کردنی راپورتی کو تایان له باره ی پرۆژه که وه، له به رئه وه میوانداری ئه و که سانه ده کریت که هه لسورینه ری پرۆژه که نو و ئه و لایه نو گرووپانه ش که پرۆژه یاسا که په یوه ندی پئیانه وه هه یه به مه به سته ی گوځگرتن له قسه و پینشیاره کانیا ن پینش ده ستردن به نووسینی راپورتی کو تای لیژنه که .
(NDI.org, 2019)

بۇ لىكۆلنەۋەيەكى تىرۈتەسەل لەسەر پىرۇژە يان پىشنىيارى ياسايەك زۆرچار لىژنەكە كارەكانى بە گويگرتن لە نوينەرى حكومت دەست پىدەكات كاتىك ئەو دەقەى پىشكەش كراۋە بۇ گىفتوگۇ، پىرۇژەياسا بىت، بەلام ئەگەر پىشنىيارى ياسا بىت ئەوا لىژنەكە گوي لە نوينەرانى ئەندامانى پەرلەمان دەگرىت. ھەرۈەك دەكرىت لىژنەكە چەند شارەزايەك ياخود كەسايەتتەك بانگ بكات كە پىي وايە دەتوانن روونكرندنەۋە سەبارەت بەو دەقەى خراۋەتەرۈۈ بۇ لىكۆلنەۋە پىشكەش بكن، لە ئەنجامى ئەو لىكۆلنەۋەيەشدا راپۇرتىكى سەرەتايى ئامادە دەكرىت بۇئەۋەى بخرىتە بەردەم لىژنەكە بۇ پەسەندكرنى، پاشان سەرۈكى لىژنەكە ئەو راپۇرتە دەنيرىت بۇ نوسىنگەى ئەنجومەن تا چاپكرىت و كۆپپىيەكى بەسەر سەرجم ئەندامانى پەرلەماندا دابەش بكرىت. (فارس و بشير، ۲۰۱۶، ۲۰)

سنىيەم: چاپەمەنى لىژنەكان

چاپەمەنىيەكان ھەمەجۇرىكن لە دۆكيۇمىنتى ياسادانان، لىژنە بۇى ھەيە دەريان بكات بۇ يارمەتيدان لە تاووتويكرنى ياساكان يان لە بەجىھىتئانى كارى لىژنەكانى دىكەدا. رەنگە چاپەمەنىيەكان لىكۆلنەۋەى ئەو راپۇرتانە بن كە راويژكارە دەرەككىيەكان بۇ لىژنەكەى ئامادە دەكەن يان ئەنجامى ئەو تويزىنەۋەيە بن كە فەرمانبەرانى لىژنەكە ئەنجامى دەدەن، ھەرۈەھا دەشكرىت چاپەمەنىيەكانى لىژنەكە برىتى بن لە كۆمەللىك ياسا لە چوارچىۋەى پسپۇرى لىژنەكە كە سەرلەنۇى كۆكراۋنەتەۋەو چاپكراۋنەتەۋە.

چوارەم: راپۆرتی لیژنەکان

راپۆرتەکان بریتین لە شروۆقەکانی لیژنەکەو راسپاردەکان سەبارەت بە یاساکان. راپۆرتی لیژنە کانیکی زیڕە بۆ تووژنەووەکانی مۆووی یاسادانان لەو روووەوی کە بەوردی مەبەستی پرۆژە یاسایەکی دیاریکراو و مۆووی رابردووی و هۆکارەکانی دارشتنی زمانی یاسایی بەشیوہیەکی دیاریکراو، دەستنیشان دەکات. تیبینیش دەکریت کە ئەگەر بابەتی پرۆژە یاساکە بچیتە چوارچۆوی تایبەتمەندی زیاتر لە لیژنە یە کەو، ئەوا زیاتر لە یەک راپۆرت دەردەکریت. بە پشتبەستن بە هەلومەرجیش، رەنگە ئەم بلۆکراوانە راپۆرتی جیا جیای سەر بە خۆ بن کە هەر یەکیکیان ژمارە ی تایبەتی هە یە، یان چەند بەشیکی جیاوازی لە هەمان راپۆرت (Llstdc.org, 2019).

پنجەم: گفتوگۆی ئەندامەکان (کۆنۆوسی دانیشتنەکان)

ئەویش ئەو زانیاریانە یە کە ئەندامان لە میان ی گفتوگۆی گشتیدا سەبارەت بە پرۆژە یاساکە رایدەگە یەنن، کە ئەویش گفتوگۆیەکی دوورودرێژو مەدرۆسە بۆ چرکردنەوہی سەرنج لە سەر ئاراستە ی روونی راپۆرتی لیژنە کە.

زۆر جاریش لە میان ی گفتوگۆکاندا گفتوگۆ لەبارە ی ئەو پرسانەوہ دەکریت کە راپۆرتەکانی لیژنە کە لە گفتوگۆکاندا باسیان نەکردوون، لێرەشدا دەکریت ئەو بووچوونانە ی ئەندامان کە پە یوہندیەکی پتەویان بە یاساکەوہ هە یە، بە سوود بن. وابەستە بوون بەو ریسا بەرکارە ی کە دەلیت ئەو راپۆرتانە ی لیژنە کە بەشیوہیەکی گشتی پێشکەشیان دەکات هیزیکی زیاتری باوہ پێهینانیان هە یە، مانای ئەوہ نییە بەتەواوی واز لە پشتبەستن بە گفتوگۆی ئەندامان بەهینریت، ئەگەر پشکنین بۆ تەواوی

تۆماری ياسادانان نه كرىت له نيويشيدا كۆنوسى دانىشتنه كان. وهك له سه ره وه باسكرا، رهنكه به تهنيا پشتبه ستن به راپورتى ليژنه كان له جىي خويدا نه بيت و له وانه يه له ميانى گفتوگو كاندا له هولى په رله مان هه ندىك دهسته واژهى ياسايى دروست ببن كه له ليژنه كه دا تاووتوى نه كراون، له م هه لومه رجه شدا ئه گهر مه به ستى خوازراو روونكرده وه يان زانيارى سه ره كى بيت، ئه وا پيوسته مروّف سه يرى كۆنوسى دانىشتنه كان بكات (Costello, 1990).

شه شه م: ياساكان

دهر كردنى ياسا به جوړيک مه به سته كانى ياسادانان به دييه ئيت، ئه وه له بهر هه مه ئه رى ياسا كه ده خوازيت له كاتى بنيا تنانى ريسا ياساييه كاندا ئه و هوكارانه له بهر چاو بگريت كه كاريگه ريبان له سه ر ناورو كى ياسا پيشنيار كراو كه هه يه، ئه وانيش ريسا ده ستوور ييه كان و پا به ندييه نيوده وه له تيبه كان و ياسا بهر كار ه كانن، به م شيوه يه ي خواره وه :

(Oecd.org, 2019)

1. ريسا ده ستوور ييه كان: له هر سيستمى ياساييدا پيوسته ده قه ياساييه كان له گه ل حوكمه كانى ده ستوور دا يه كبر نه وه و له گه لياندا بگونجىن، پيچه وان هى ئه وه ش واده كات ئه و ريسا ياساييه سه ريچيكا ر هى ده ستوور به تال يان نه شياو بيت بو جييه چيكر دن.
2. پا به ندييه نيوده وه له تيبه كان: به پيى ريسا كانى ياسا نيوده وه له تى هه ر ده وه له تيک په يمان نامه يه كى نيوده وه له تى په سه ند بكات، پيوسته ريوشوينى گونجاو بگريته بهر به ريوشوينه ياساييه كانيشه وه، بو جييه چيكر دن په يمان نامه كه، به جوړيک له گه ل حوكمه كانيدا يه كبر گريته وه، لي ره شه وه دار شتنى ياساكان و ده ر كردن يان پيوستى به پيدا چوونه وهى ئه و په يمان نامه و ريكه و تن نامه نيوده وه له تيان هه يه

که خالی پابه‌ندکه‌ریان تیدایه، بو له‌به‌رچاو‌گرتنی گونجانی پرۆژه‌یاسا نیشتمانییه‌کان له‌گه‌ل په‌یماننامه‌و ریککه‌و‌تننامه نیوده‌وله‌تییه‌کاندا.

۳. پیوستی له‌به‌رچاو‌گرتنی سه‌رجه‌م یاسا په‌یوه‌ندی‌داره‌کان: له‌کاتی ئاماده‌کردنی پرۆژه‌یاسایه‌کی دیاریکراودا، پیوسته‌ بگه‌رپینه‌وه سه‌رهموو یاسا په‌یوه‌ندی‌داره‌کان به‌بابه‌تی ئه‌و پرۆژه‌یه‌ له‌ هه‌ردوو لایه‌نی فورم و بابه‌تیوونه‌وه، به‌شیوه‌یه‌ک که ریز له‌ لوجیکی په‌یوه‌ندی نیوان یاسا به‌رکاره‌کان و یاسا پیشنیارکراوه‌که بگریت، ئه‌ویش له‌رپی لیکۆلینه‌وه‌و پشکنینی یاساکان به‌گرتنه‌به‌ری ئه‌م ریوشوینانه: (البان، ۲۰۱۵: ۵۳-۵۴).

أ. به‌راوردکردنی ئه‌و یاسایه‌ی ده‌ویستریت ده‌ربکریت له‌گه‌ل ئه‌و یاسایانه‌ی دیکه‌دا که پیش‌خوی هه‌بوون له‌باسکردنی هه‌مان دیارده‌دا له‌رووی:

- حوکمه‌نهرینییه‌کانی یاساکانی پیشوو که بوونه‌ته‌هۆی سه‌ره‌لدانی ئه‌و کیشه‌یه‌ی ئه‌و یاسایه‌ی ده‌ویستریت ده‌ربکریت، چاره‌سه‌ری ده‌کات.

- سروشتی حوکمه‌نهرینییه‌کانی یاساکانی پیشوو که ده‌کریت به‌یئرینه‌وه، له‌به‌رئه‌وه‌ی ره‌نگه‌ حوکمه‌نهرینییه‌کان بووبنه‌هۆی سه‌رینه‌وه‌ی شوینه‌واره‌نهرینییه‌کان له‌و حوکمانه‌دا یان به‌سه‌ریاندا زالبووبن بۆیه‌کوومه‌لگه‌هه‌ستی به‌گرنگییه‌که‌یان نه‌کردوه.

ب. ئه‌گه‌ر یاسای پیشتر نه‌بیته‌واته‌یاده‌وه‌رییه‌کی میژوویی نه‌بیته‌بو ئه‌و یاسایه‌ی ده‌ویستریت ده‌ربکریت، ئه‌وا گرنگه‌ ئاگاداری په‌یوه‌ندی نیوان ئه‌و یاسایه‌ی ده‌ویستریت ده‌ربکریت و سیستمی یاسایی ده‌وله‌ت بین له‌رووی ئه‌وه‌ی

ئایا یاسا نوپیه که له گه‌ل سیستمی یاسایی کارپیکراودا ده‌گونجیت؟ له گه‌ل په یوه‌ندی نیوان ئهم یاسا تازه دروستبووه و ئه‌و یاسایانه‌ی دیکه که په یوه‌ندی نزیکیان له گه‌لدا هه‌یه له‌رووی پیکه وه‌گونجانیان یاخود نا‌کوکیان یان ئه‌و گونجاوییه‌ی پیویسته هه‌بیته له‌نیوان ئه‌و یاسایه‌ی ده‌ویسترتیت ده‌ربکرتیت و یاسا په یوه‌ندی‌داره‌کانی دیکه‌دا. (موسی، ۲۰۱۳: ۱۷۰).

به‌وپنیه‌ی یاسا کارپیکراوه‌کان له‌هه‌ریم له راستیدا نوینه‌رایه‌تی یه‌ک سیستمی یاسایی ده‌کن که به‌شه‌کانی تیکه‌ل به‌یه‌ک بوون و په یوه‌ندیان پیکه وه هه‌یه، بویه پیویسته دانهرانی پرۆژه‌که له بواریکی دیاریکراودا ئاگاداری یاسا په یوه‌ندی‌داره‌کان بن ئه‌ویش بۆ خۆلادان له دژبه‌یه‌کی له یاساکان یاخود دووباره‌بوونه‌وه‌ی حوکمه‌کان تییاندا. (محی‌الدین و اخرون، ۲۰۱۶: ۵۲).

بۆ هینانه‌دی ئه‌و مه‌به‌سته‌و بۆئه‌وه‌ی یاسادانه‌ران له په‌رله‌مانی هه‌ریمی کوردستان و ئه‌و لایه‌نانه‌ی ده‌سه‌لاتی ئاماده‌کردنی پرۆژه یان پیشنیاری یاسایان پیدراوه، ئاگادار بن، به‌پیویستمان زانی پیداپچوونه‌وه به‌هموو ئه‌و یاسایانه‌دا بکرتیت که له په‌رله‌مانی هه‌ریمی کوردستانی عیراق ده‌رچوون و ناو‌نیشان و میژووی به‌یاسابوون و ده‌رکردنیان له‌لایه‌ن لایه‌نه په یوه‌ندی‌داره‌کانه‌وه، بلأوبکرتیه‌وه، ئه‌وانه‌ش کۆمه‌لیک یاسان که له ده‌سته‌ی یاسادانه‌وه له خوله‌کانی پیشوو‌دا ده‌رکراون و دوا‌ین به‌شن له دۆکیۆمیته‌کانی میژووی یاسادانان.

بهشی سییه م

ياساكانى پهرله مانى كوردستان

٢٠١٨-١٩٩٢

ياساكانى سالى ۱۹۹۲
ياساكانى بهرەى كوردستانى عىراق

ناونيشانى ياسا	بهروارى بلاو بووتەوہ	بهروارى ياساكارى	ژ
ياساى ھەلبژاردنى ئەنجومەنى نىشتمانى كوردستان	لە ژمارە ۲ ى رۆژى ۱۹۹۲/۴/۱۱ رۆژنامەى بەرەى كوردستانى بلاو بووتەوہ، پاشان لە ژمارە ۱ى رۆژى ۱۹۹۲/۹/۱۵ رۆژنامەى فەرمى (ئەنجومەن) بلاو بووتەوہ.	۱۹۹۲/۴/۸	۱
ياساى ھەلبژاردنى سەرکردەى بزوتتەوہى رزگار يخوازى كورد	لە ژمارە ۳ ى رۆژى ۱۹۹۲/۵/۱ رۆژنامەى بەرەى كوردستانى بلاو بووتەوہ، پاشان لە ژمارە ۱ى رۆژى ۱۹۹۲/۹/۱۵ رۆژنامەى فەرمى (ئەنجومەن) بلاو بووتەوہ.	۱۹۹۲/۴/۲۲	۲

ياساكانى پەرلەمانى كوردستان

ژ	بەروارى ياساكارى	بەروارى بلاويوونەووە	رۆژنامەى پەرلەمان	ناونيشانى ياسا
۳	۱۹۹۲/۹/۱۶	۱۹۹۲/۱۰	۲	ياساى ئەنجومەنى وەزىرانى ھەرئيمى كوردستان
۴	۱۹۹۲/۹/۲۰	۱۹۹۲/۱۰	۲	ياساى وەزارەتى پەرۆردە
۵	۱۹۹۲/۱۰/۱	۱۹۹۲/۱۱	۴	ياساى وەزارەتى كاروبارى پيشمەرگە
۶	۱۹۹۲/۱۰/۱	۱۹۹۲/۱۱	۴	ياساى پاراستنى بيگانەكان و ئەوانەى لەگەل ريكخراوەكانى نەتەوہ يەكگرتووەكان و ريكخراوہ مرؤيبەكان كار دەكەن
۷	۱۹۹۲/۱۱/۱۴	۱۹۹۲/۱۲	۵	ياساى وەزارەتى ئەوقاف و كاروبارى ئىسلامى
۸	۱۹۹۲/۱۱/۱۴	۱۹۹۲/۱۲	۵	ياساى سزادانى ھەلگرتن و دروستکردن و بەكارھيئەتى تەقەمەنى
۹	۱۹۹۲/۱۱/۱۴	۱۹۹۲/۱۲	۵	ياساى ريزلينانى پيشمەرگە
۱۰	۱۹۹۲/۱۱/۱۴	۱۹۹۲/۱۲	۵	ياساى وەزارەتى كشتوكال و ئاوڤيرى
۱۱	۱۹۹۲/۱۱/۱۶	۱۹۹۲/۱۲	۶	ياساى وەزارەتى رۆشنيرى
۱۲	۱۹۹۲/۱۱/۲۱	۱۹۹۲/۱۲	۶	ياساى وەزارەتى داد
۱۳	۱۹۹۲/۱۱/۲۳	۱۹۹۲/۱۲	۶	ياساى وەزارەتى دارايى و ئابوورى
۱۴	۱۹۹۲/۱۲/۲۸	۱۹۹۳/۱	۷	ياساى دەسەلاتى دادوہرى
۱۵	۱۹۹۲/۱۲/۲۸	۱۹۹۳/۱	۷	ياساى وەزارەتى شارەوانى و گەشت و گوزار
۱۶	۱۹۹۲/۱۲/۳۱	۱۹۹۳/۱	۷	ياساى گەراندنەوہى ماله دەستبەسەر داگيراوہكان بەھۆى بزوتنەوہى رزگاربخوازى كوردستان بۆ خاوەنە ئەسليەكانيان

ياساكانى سائى ۱۹۹۳

ناوئيشانى ياسا	رۇژنامەى پەرلەمان	بەرورارى بلاوبوونەوہ	بەرورارى ياساكارى	ژ
ياساى وەزارەتى تەندروستى و كاروبارى كۆمەلايەتى	۸	۱۹۹۳/۲/۲۵	۱۹۹۳/۲/۹	۱
ياساى وەزارەتى گواستەنەوہ و گەياندى	۸	۱۹۹۳/۲/۲۵	۱۹۹۳/۲/۱۰	۲
ياساى رەسمىي پۈل	۸	۱۹۹۳/۲/۲۵	۱۹۹۳/۲/۱۵	۳
ياساى وەزارەتى پيشەيازى و وزە	۹	۱۹۹۳/۳/۱۳	۱۹۹۳/۲/۲۲	۴
ياساى بودجەى ھەرئىمى كوردستان	۹	۱۹۹۳/۳/۱۳	۱۹۹۳/۳/۱	۵
ياساى بەرپۈنەبردنى شارەوانىيەكان	۹	۱۹۹۳/۳/۱۳	۱۹۹۳/۳/۸	۶
ياساى يانسىيى ئاۋەدانكردەنەوہى ھەرئىمى كوردستان	۹	۱۹۹۳/۳/۱۳	۱۹۹۳/۳/۸	۷
ياساى گىترانەوہى ئەفسەران بۇ خزمەتى عەسكەرى	۱۰	۱۹۹۳/۴/۱۲	۱۹۹۳/۳/۱۷	۸
ياساى وەزارەتى ناوخۇ	۱۰	۱۹۹۳/۴/۱۲	۱۹۹۳/۳/۲۷	۹
ياساى چاپمەنىي ھەرئىمى كوردستان	۱۱	۱۹۹۳/۵/۲۹	۱۹۹۳/۴/۲۵	۱۰
ياساى ئاۋەدانكردەنەوہ و گەشەپىدانى ھەرئىمى كوردستان	۱۱	۱۹۹۳/۵/۲۹	۱۹۹۳/۵/۱۷	۱۱
ياساى خويندىنى بالا و لىكۆلئىنەوہى زانستىي ھەرئىمى كوردستان	۱۲	۱۹۹۳/۷/۲۶	۱۹۹۳/۶/۹	۱۲
ياساى وەزارەتى ئەشغال و نىشتەجىكردىنى ھەرئىمى كوردستان	۱۳	۱۹۹۳/۸/۱۲	۱۹۹۳/۶/۹	۱۳
ياساى يەكئىتتىي ژوورەكانى بازارگانى و پيشەسازىي ھەرئىمى كوردستان	۱۳	۱۹۹۳/۸/۱۲	۱۹۹۳/۷/۳	۱۴
ياساى كۆمەلەى ھەيفى سۈورى كوردستانى	۱۵	۱۹۹۳/۱۱/۶	۱۹۹۳/۱۰/۵	۱۵
ياساى چەك	۱۵	۱۹۹۳/۱۱/۶	۱۹۹۳/۱۰/۵	۱۶
ياساى حزبەكانى ھەرئىمى كوردستان	۱۵	۱۹۹۳/۱۱/۶	۱۹۹۳/۱۰/۱۸	۱۷

ناونیشانی یاسا	رؤژنامه‌ی پەرلەمان	بەرورای بلاو بوونەووە	بەرورای یاساکاری	ژ
یاسای کۆمەڵە و ریکخراوەکان	۱۵	۱۹۹۳/۱۱/۶	۱۹۹۳/۱۰/۳۱	۱۸
یاسای دەستە ی سەرۆکایەتیی هەریمی کوردستان	۱۶	۱۹۹۳/۱۲/۲۲	۱۹۹۳/۱۲/۲۲	۱۹
یاسای وەزارەتی یارمەتیی مرۆفایەتی و هاوکاری	۱۷	۱۹۹۳/۱۲/۳۰	۱۹۹۳/۱۲/۲۲	۲۰
یاسای باجی گومرگی هەریمی کوردستان	۱۷	۱۹۹۳/۱۲/۳۰	۱۹۹۳/۱۲/۲۶	۲۱

ياساكانى سالى ۱۹۹۴

ناونيشانى ياسا	رۇژنامەى پەرلەمان	بەرۋارى بلاۋپوونەۋە	بەرۋارى ياساكارى	ژ
ياساى يەكەمىن ھەموارى ياساى ژمارە (۱۶) سالى ۱۹۹۲ ياساى گەراندىنەۋەى مالە دەستبەسەر داگىراۋەكان بەھۋى بزوتتەۋەى رزگاربخۋازى كوردستان بۇ خاۋەنە ئەسلىيەكانيان	۱۸	۱۹۹۴ / ۴/۲	۱۹۹۴/۳/۳۱	۱
ياساى يەكەمىن ھەموارى ياساى دەسەلاتى دادۋەرى ژمارە (۱۴) سالى ۱۹۹۲	۱۹	۱۹۹۴ / ۶/۲۷	۱۹۹۴/۵/۳	۲
ياساى يەكەمىن ھەموارى ياساى ئەنجۈمەنى ۋەزىران ژمارە (۳) سالى ۱۹۹۲	۲۳	۱۹۹۵ / ۱۲/۲۵	۱۹۹۴/۱۲/۱۴	۳
ياساى يەكەمىن ھەموارى ياساى ئەنجۈمەنى نىشتىمانى ژمارە (۱) سالى ۱۹۹۲	۲۳	۱۹۹۵ / ۱۲/۲۵	۱۹۹۴/۱۲/۱۴	۴

یاساکانی سائی ۱۹۹۵

ناویشانی یاسا	رؤژنامه‌ی پهرله‌مان	به‌رواری بلا‌بوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای دریژکردنه‌وه‌ی ماوه‌ی یه‌که‌مین خولی هه‌لبژاردنی ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستان	۲۳	۱۹۹۵ / ۱۲ / ۲۵	۱۹۹۵ / ۵ / ۲۷	۱

یاساکانی سائی ۱۹۹۶

ناویشانی یاسا	رؤژنامه‌ی پهرله‌مان	به‌رواری بلا‌بوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای دووه‌مین دريژکردنه‌وه‌ی ماوه‌ی یه‌که‌مین خولی هه‌لبژاردنی ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستان	۲۴	۱۹۹۶ / ۶ / ۱۰	۱۹۹۶ / ۶ / ۳	۱
یاسای سینه‌ه‌مین دريژکردنه‌وه‌ی ماوه‌ی یه‌که‌مین خولی هه‌لبژاردنی ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستان	۲۵	۱۹۹۶ / ۱۱ / ۲۰	۱۹۹۶ / ۹ / ۳	۲
یاسای دووه‌م هه‌موارکردنی قانونی ئەنجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان	۲۵	۱۹۹۶ / ۱۱ / ۲۰	۱۹۹۶ / ۹ / ۲۳	۳
یاسای بودجه‌ی هه‌ریمی کوردستان له ۹ / ۱ تا ۱۹۹۶ / ۱۲ / ۳۱	۲۵	۱۹۹۶ / ۱۱ / ۲۰	۱۹۹۶ / ۱۱ / ۶	۴

ياساكانى سالى ۱۹۹۷

ژ	بهروارى ياساكارى	بهروارى بلا بوونه وه	رؤژنامه په رله مان	ناوئيشانى ياسا
۱	۱۹۹۶/۳/۱۹	۱۹۹۷/۴/۱۵	۲۷	ياساى بودجهى ههريمى كوردستان بۆ سالى ۲۰۰۷
۲	۱۹۹۷/۶/۲	۱۹۹۷/۷/۲۰	۲۸	ياساى يه كه م هه مواركردنى ياساى حزبه كانى ههريمى كوردستان
۳	۱۹۹۷/۶/۱۱	۱۹۹۷/۷/۲۰	۲۸	ياساى يه كه م هه مواركردنى ياساى به پيوه بردنى شاره وانبيه كانى ههريمى كوردستان
۴	۱۹۹۷/۷/۶	۱۹۹۷/۷/۲۰	۲۸	ياساى دهزگاي گشتى شهيد
۵	۱۹۹۷/۹/۲۳	۱۹۹۷/۱۰/۵	۲۹	ياساى يه كه م هه مواركردنى ياساى يانه سيبى ئاوه دانكردنه وهى ههريمى كوردستان ژماره (۷) ي سالى ۱۹۹۳
۶	۱۹۹۷/۱۰/۲۰	۱۹۹۷/۱۱/۱۵	۳۱	ياساى يه كه م هه مواركردنى ياساى وهزارهتى دادى ههريمى كوردستان ژماره (۱۲) ي سالى ۱۹۹۲
۷	۱۹۹۷/۱۰/۲۱	۱۹۹۷/۱۱/۱۵	۳۱	ياساى يه كه مين هه موارى ياساى وهزارهتى ناوخوى ههريمى كوردستان ژماره (۹) ي سالى ۱۹۹۳
۸	۱۹۹۷/۱۱/۲۶	۱۹۹۷/۱۲/۱	۳۲	ياساى هه لوه شانده وهى ياساى دهسته سه رو كايه تى ههريم ژماره (۱۹) ي سالى ۱۹۹۳
۹	۱۹۹۷/۱۱/۲۶	۱۹۹۷/۱۲/۱	۳۲	ياساى به رابه ركردنى بروننامهى قوتابخانه ئايينيه كانى سه ربه وهزارهتى ئه وقاف به بروانامهى قوتابخانه ئيسلاميه كانى سه ربه وهزارهتى پهروهده
۱۰	۱۹۹۷/۱۱/۲۶	۱۹۹۷/۱۲/۱	۳۲	ياساى وهستاندننى كار به ياساى ژماره (۲) ي سالى ۱۹۹۲ ياساى هه لپژاردنى

ناونیشانی یاسا	رؤژنامه‌ی پەرله‌مان	به‌رواری بلا‌وبوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
سه‌رکرده‌ی بزاشی رزگاربخوازی کورد				
یاسای یه‌که‌مین هه‌موارکردنی یاسای خویندنی بالا و لیکۆلینه‌وه‌ی زانستی ژماره (۱۲) ی سالی ۱۹۹۳	۳۳	۱۹۹۷ / ۱۲ / ۳۱	۱۹۹۷ / ۱۲ / ۲۸	۱۱
یاسای کۆری زانیاری کوردستان	۳۳	۱۹۹۷ / ۱۲ / ۳۱	۱۹۹۷ / ۱۲ / ۲۸	۱۲
<p>دوای گه‌ران و پشکنین له‌سه‌رجه‌م به‌لگه‌نامه‌کانی په‌یوه‌ست به‌ده‌رکردنی یاساکان، له‌کۆنوسی دانیشتنه‌کان و رؤژنامه‌ی فه‌رمی تایبه‌ت به‌ بلا‌وکردنه‌وه‌ی یاساکان و کۆبه‌ندی یاساو ب‌پیاره‌کان، ئاسه‌واری هه‌یچ یاسایه‌کمان نه‌دۆزیه‌وه به ژماره ۱۳ ده‌رچوینزاییت، دوای پرسیار کردنیش له سکرتری پیش‌ووی په‌رله‌مان و ژماره‌یه‌ک له‌په‌رله‌مانتاران‌ی خوله‌که‌گه‌یشتییه ئه‌ ب‌پروایه‌یه که له دانانی ژماره‌ی یاساکان هه‌له‌ کراییت.</p>				۱۳
یاسای بودجه‌ی هه‌ریمی کوردستان بۆ سالی ۱۹۹۸	۳۳	۱۹۹۷ / ۱۲ / ۳۱	۱۹۹۷ / ۱۲ / ۳۰	۱۴

ياساكانى سالى ۱۹۹۸

ناوئيشانى ياسا	رۇژنامەى پەرلەمان	بەرۋارى بلاۋبۈنۈۋە	بەرۋارى ياساكارى	ژ
ياساى دوۋەم ھەموارکردنى ياساى شارەۋانئەكانى ھەرىمى كوردستان ژمارە (۶)ى سالى ۱۹۹۳	۳۵	۱۹۹۸ / ۴/۲۲	۱۹۹۸/۴/۵	۱
ياساى درىژکردنەۋەى چۈرەمى خولى ھەلبىژاردنى يەكەمى ئەنجۈمەنى نىشتمانى كوردستان	۳۵	۱۹۹۸ / ۴/۲۲	۱۹۹۸/۴/۱۵	۲
ياساى كوژاندنەۋەو جياكارى زەۋى لەناو سنوورى شارەۋانئەكاندا	۳۶	۱۹۹۸ / ۴/۳۰	۱۹۹۸/۴/۱۵	۳
ياساى سەندىكاي رۇژنامەنۈوسانى كوردستان	۳۶	۱۹۹۸ / ۴/۳۰	۱۹۹۸/۴/۲۲	۴
ياساى يەكەم ھەموارکردنى ياساى ژمارە (۱)ى سالى ۱۹۹۲ ياساى ھەلبىژاردنى پەرلەمانى كوردستان	۳۷	۱۹۹۸ / ۸/۱۵	۱۹۹۸/۴/۲۹	۵
ياساى يەكەم ھەموارى ياساى ۋەزارەتى رۇشنىبىرى ژمارە (۱۱)ى سالى ۱۹۹۲	۳۹	۱۹۹۸ / ۱۰/۱	۱۹۹۸/۹/۲۶	۶
ياساى دەرمانلەكانى شاندى ۋەسەفەرکردن لەناو ھەرىمدا	۴۰	۱۹۹۸ / ۱۲/۱۵	۱۹۹۸/۱۲/۳	۷
ياساى سەندىكاي ھۈنەرماندەندانى كوردستان	۴۱	۱۹۹۹ / ۱/۱۵	۱۹۹۸/۱۲/۳۱	۸
ياساى سەندىكاي پزىشكانى درۈستى ئاژەل	۴۱	۱۹۹۹ / ۱/۲۵	۱۹۹۸/۱۲/۳۱	۹

ياساكانى سالى ۱۹۹۹

ناوئيشانى ياسا	رۆژنامەى پەرلەمان	بەرورى بلاوبونەوہ	بەرورى ياساكارى	ژ
ياساى سەندىكاي ئەنداز يارە كشتوكالپەكانى ھەرىمى كوردستان	۴۳	۱۹۹۹ / ۵ / ۱۲	۱۹۹۹ / ۴ / ۲۸	۱
ياساى سەندىكاي جیۆلوجىيانى كوردستان	۴۳	۱۹۹۹ / ۵ / ۱۲	۱۹۹۹ / ۴ / ۲۸	۲
ياساى بزر بووہكان لە ھەلمەتەكانى لەناوبردنى بەكۆمەلى گەلى كوردستانى عىراق	۴۴	۱۹۹۹ / ۵ / ۱۵	۱۹۹۹ / ۴ / ۲۸	۳
ياساى بلاوكردنەوہ لە رۆژنامەى رەسمىدا (وہقايعى كوردستان) (**)	۴۶*	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۱۱	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۲	۴
ياساى باجى دەرامەت	۴۷	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۱۳	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۲	۵
ياساى باجى خانووبەرە (عقار)	۴۷	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۱۳	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۲	۶
ياساى سەندىكاي خاوەن پيشە ئەندازەبىھەكان	۴۸	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۱۵	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۴	۷
ياساى سەندىكاي دەرمانسازەكانى ھەرىمى كوردستان	۴۹	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۱۷	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۴	۸
ياساى سەندىكاي خاوەن پيشە تەندروستىەكانى ھەرىمى كوردستان	۵۰	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۲۱	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۸	۹
ياساى سىتتەم ھەموار كردنى ياساى ژمارە	۵۰	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۲۱	۱۹۹۹ / ۱۱ / ۸	۱۰

(*) ياساى بلاوكردنەوہ لە رۆژنامەى رەسمىدا لە ژمارە ۲ى رۆژنامەى وەقايعى كوردستانىش لە ۲۰۰۰/۵/۱۴ بلاوكراوہتەوہ.

(**) رۆژنامەى (پەرلەمان) بۆ ماوہى ۹ سال ھاوړىك لەگەل رۆژنامەى فەرمى (وہقايعى كوردستان) ياساى بېيارەكانى بلاو دەكردوہ تا دوایين ژمارەى كە لە سالى شانزەبەم دەرچوو بە ژمارە ۹۳ لە ۱۹۹۹/۴/۵؛ دواى دەرچونى ياساى بلاوكردنەوہ ژمارە (۴)ى سالى ۱۹۹۹ بلاوبونەوہى ياساكە لە رۆژنامەى پەرلەمان ژمارە (۴۶) لە ۱۹۹۹/۱۱/۱۱. رۆژنامەى (وہقايعى كوردستان) بوو بە رۆژنامەى فەرمى ھەرىمى كوردستان تايبەت بە بلاوكردنەوہى ياساى بېيارەكان و ھەموو ئەو بابەتەنەى پەيوەندىان بە بوارى ياسايبەوہ ھەيە، يەكەم ژمارەشى لە ۲۰۰۰/۵/۴ بلاوكرايەوہ.

ناونیشانی یاسا	رۆژنامه‌ی په‌رله‌مان	به‌رواری بلا‌وبوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
(٦) ی سالی ١٩٩٣ ی به‌رئوه‌بردنی شاره‌وانیه‌کان				
یاسای سه‌ندیکای کیمیاگه‌رانی هه‌ریمی کوردستان	٥١	١٩٩٩ / ١١ / ٢٣	١٩٩٩ / ١١ / ٨	١١
یاسای خانه‌نشین بوونی ئەندامانی ئەنجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان	٥٢	١٩٩٩ / ١١ / ٢٤	١٩٩٩ / ١١ / ٨	١٢
یاسای خانه‌نشینی ئەندامانی ئەنجومه‌نی نیشتمانی هه‌ریمی کوردستان	٥٢	١٩٩٩ / ١١ / ٢٤	١٩٩٩ / ١١ / ٨	١٣
یاسای ئالای هه‌ریمی کوردستان	٥٣	١٩٩٩ / ١١ / ٢٤	١٩٩٩ / ١١ / ١١	١٤
یاسای سه‌ندیکای ئەندازیارانی کوردستان	٥٤	١٩٩٩ / ١١ / ٢٥	١٩٩٩ / ١١ / ١٥	١٥
یاسای سییه‌م هه‌موارکردنی یاسای ژماره (٣) ی سالی ١٩٩٢ ی هه‌موارکراوی ئەنجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان	٥٦	١٩٩٩ / ١٢ / ٢٠	١٩٩٩ / ١٢ / ١٩	١٦
یاسای پارێزه‌رایه‌تی له‌هه‌ریمی کوردستان	٦٧	١٩٩٩ / ١٢ / ٢١	١٩٩٩ / ١٢ / ١٩	١٧
یاسای سندوقی خانه‌نشینی پارێزه‌رانی هه‌ریمی کوردستان	٥٧	١٩٩٩ / ١٢ / ٢١	١٩٩٩ / ١٢ / ١٩	١٨

ياساكانى سالى ۲۰۰۰

ناوئيشانى ياسا	رؤژنامهى ودقايع	بهروارى بلاوبوونهوه	بهروارى ياساكارى	ژ
ياساى يهكه م هموارى ياساى ژماره (۱۵)ى سالى ۱۹۹۹ ياساى سهنديكاي ئەندازيارانى هەريمي كوردستان	۲	۲۰۰۰/۵/۱۴	۲۰۰۰/۴/۱۹	۱
ياساى يهكه م هموارى ياساى سهنديكاي خاوهن پيشه تەندروستيهكان ژماره (۹)ى سالى ۱۹۹۹	۲	۲۰۰۰/۵/۱۴	۲۰۰۰/۴/۱۹	۲
ياساى يهكه م هموارى ياساى سهنديكاي ئەندازياره كشتوكالیهكان ژماره (۱)ى سالى ۱۹۹۹	۲	۲۰۰۰/۵/۱۴	۲۰۰۰/۴/۱۹	۳
ياساى ريڤخستنى غەرامهكانى هاتووچۆ له هەريمي كوردستان	۴	۲۰۰۰/۱۰/۱۸	۲۰۰۰/۹/۲۷	۴
ياساى يهكه م هموارى ياساى وهزارهتى يارمهتى مروڤايهتى و هاوكارى ژماره (۲۰)ى سالى ۱۹۹۳ى	۴	۲۰۰۰/۱۰/۱۸	۲۰۰۰/۱۰/۱	۵
ياساى سهنديكاي پزىشكانى هەريمي كوردستان	۵	۲۰۰۰/۱۱/۲۵	۲۰۰۰/۱۰/۱۸	۶
ياساى خانه نشينى كه مئه ندامبووانى پيشمه رگه	۵	۲۰۰۰/۱۱/۲۵	۲۰۰۰/۱۰/۲۹	۷
ياساى پهيمانگاي ئاماده كردنى پيشنويزۆ خوتبه خويناى وهزارهتى ئەوقاف وكاروبارى ئىسلامى	۵	۲۰۰۰/۱۱/۲۵	۲۰۰۰/۱۰/۳۰	۸
ياساى دابړكردنى بهرپوه بهرپههكانى بهرگرى شارستانى له وهزارهتى ناوخۆ	۶	۲۰۰۰/۱۲/۱۱	۲۰۰۰/۱۱/۱۲	۹
ياساى يهكه م هموارى ياساى وهزارهتى كشتوكال وئاوڤيرى ژماره (۱۰)ى سالى ۱۹۹۲	۶	۲۰۰۰/۱۲/۱۱	۲۰۰۰/۱۱/۱۳	۱۰

ناونیشانی یاسا	روژنامه‌ی وهقایع	به‌رواری بلا‌وبوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای نر‌خاندنی یه‌که کاره‌باییه‌کان وئامرازه‌کانی	٦	٢٠٠٠/١٢/١١	٢٠٠٠/١١/١٥	١١
یاسای سه‌ندی‌کای ئابووریناسانی هه‌ریمی کوردستان	٧	٢٠٠٠/١٢/٢٤	٢٠٠٠/١١/٢٣	١٢
یاسای چوارهم هه‌مواری یاسای ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان ژماره (٣) ی سالی ١٩٩٢	٧	٢٠٠٠/١٢/٢٤	٢٠٠٠/١٢/٦	١٣
یاسای دیوانی چاودی‌یری دارایی	٧	٢٠٠٠/١٢/٢٤	٢٠٠٠/١٢/٦	١٤
یاسای پله‌دار‌کردنه وه‌زیفیه‌کانی ده‌رچووانی کولێژی زانسته‌کان (به‌شی کیمیایا بایۆلۆجی)	٨	٢٠٠١/١/٦	٢٠٠٠/١٢/١١	١٥
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای سه‌ندی‌کای ده‌رمانسازانی هه‌ریمی کوردستان ژماره (٨) ی سالی ١٩٩٩	٨	٢٠٠١/١/٦	٢٠٠٠/١٢/١٢	١٦
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ی هه‌ریمی کوردستان ژماره (٤) ی سالی ١٩٩٢	٨	٢٠٠١/١/٦	٢٠٠٠/١٢/١٧	١٧
یاسای سه‌ندی‌کای ژمیریار وته‌دقیق‌کارانی هه‌ریمی کوردستان	٩	٢٠٠١/١/١٨	٢٠٠٠/١٢/١٩	١٨
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای ژماره (١٠) ی سالی ١٩٩٧ یاسای وه‌ستاندنی کار به یاسای ژماره (٢) ی سالی ١٩٩٢ (یاسای هه‌لبژاردنی سه‌رکرده‌ی بزافی رزگاربخوازی کورد)	٩	٢٠٠٠/١/١٨	٢٠٠٠/١٢/٣٠	١٩

ياساكانى سالى ۲۰۰۱

ناونيشانى ياسا	رؤژنامهى وهقايع	بهروارى بلاويوننهوه	بهروارى ياساكارى	ژ
ياساى بودجهى سالى (۲۰۰۱)ى ههرىمى كوردستان	۱۰	۲۰۰۱/۱/۲۵	۲۰۰۱/۱/۹	۱
ياساى وهزارهتى مافى مروّف	۱۳	۲۰۰۱/۴/۲۵	۲۰۰۱/۴/۲	۲
ياساى چوارهمين ههمواري ياساى ژماره (۶)ى سالى ۱۹۹۳ ياساى ئيدارهى شارهوانيهكان ههرىمى كوردستان	۱۴	۲۰۰۱/۵/۳	۲۰۰۱/۴/۱۸	۳
ياساى يهكهم ههمواري ياساى ژماره (۱)ى سالى ۱۹۹۳ ياساى وهزارهتى تهنروسى وكاروبارى كومهلايهتى	۱۶	۲۰۰۱/۶/۷	۲۰۰۱/۵/۱۶	۴
ياساى سىتتهم ههمواري ياساى ژماره (۹)ى سالى ۱۹۹۳ ياساى وهزارهتى ناوخوى ههرىمى كوردستان	۱۷	۲۰۰۱/۶/۱۹	۲۰۰۱/۶/۵	۵
ياساى سزادانى ههر پياويك لهدهرهوى دادگا مارهى ژن بكات	۱۹	۲۰۰۱/۸/۱	۲۰۰۱/۶/۲۸	۶
ياساى بهدهركردنى ژن له حوكمهكانى برگه (۱)ى ماددهى (۴۱)ى ياساى سزاكانى عىراقى ژماره (۱۱۱)ى ههمواركراوى سالى ۱۹۶۹	۱۹	۲۰۰۱/۸/۱	۲۰۰۱/۶/۲۸	۷
ياساى تهلاقدانى به زولم	۱۹	۲۰۰۱/۸/۱	۲۰۰۱/۶/۲۸	۸
ياساى لهكارخستنى برگه (۲) له ماددهى (۳۷۷) له ياساى سزاكانى عىراقى ژماره (۱۱۱)ى	۱۹	۲۰۰۱/۸/۱	۲۰۰۱/۶/۲۸	۹

ناویشانی یاسا	رۆژنامه‌ی وه‌قبايع	به‌رواری بلا‌وبوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
هه‌موارکراوی سالی ۱۹۶۹				
یاسای له‌کارخستنی یاسای ژماره (۱۸۹) ی سالی ۱۹۸۰ تاییه‌ت به‌هینانی ژنی دووهم	۱۹	۲۰۰۱/۸/۱	۲۰۰۱/۶/۲۸	۱۰
یاسای نه‌فه‌قه‌ی مندالان	۱۹	۲۰۰۱/۸/۱	۲۰۰۱/۶/۲۸	۱۱
یاسای دووهم هه‌موارکردنی یاسای ژماره (۱۲) ی سالی ۱۹۹۲ یاسای وه‌زاره‌تی دادی هه‌ریمی کوردستان	۱۸	۲۰۰۱/۷/۱۷	۲۰۰۱/۷/۲	۱۲
یاسای سندوقی خانه‌نشینی رۆژنامه‌هوانانی کوردستان	۲۱	۲۰۰۱/۱۰/۳۱	۲۰۰۱/۱۰/۹	۱۳
یاسای دیاریکردنی ته‌مه‌نی جینائی له‌هه‌ریمی کوردستان	۲۱	۲۰۰۱/۱۰/۳۱	۲۰۰۱/۱۰/۱۰	۱۴
یاسای ریکخراوه کوردستانییه غه‌یره حکومییه‌کانی هه‌ریمی کوردستان	۲۲	۲۰۰۱/۱۱/۸	۲۰۰۱/۱۰/۲۳	۱۵
یاسای پزیشکی دادگوزاری	۲۳	۲۰۰۱/۱۱/۱۵	۲۰۰۱/۱۰/۲۵	۱۶
یاسای یه‌کیتی جوتیارانی هه‌ریمی کوردستانی عیراق	۲۴	۲۰۰۱/۱۲/۱۳	۲۰۰۱/۱۱/۲۱	۱۷
یاسای پوچه‌لکردنه‌وه‌ی کۆمه‌له هه‌ره‌وه‌زییه‌کانی جوتیاران	۲۴	۲۰۰۱/۱۲/۱۳	۲۰۰۱/۱۱/۲۹	۱۸
یاسای بودجه‌ی سالی (۲۰۰۲) ی هه‌ریمی کوردستان	۲۶	۲۰۰۲/۲/۷	۲۰۰۱/۱۲/۳۱	۱۹

ياساكانى سالى ۲۰۰۲ (*)

ناوئيشانى ياسا	رۆژنامەى وہقايع	بەرورارى بلاوبوونەوہ	بەرورارى ياساكارى	ژ
ياساى دانانى فەرمانبەر بەدەستلەكار كىشراوئەگەر بەبى ھۆكارى بەجى بۆ ماوہى ۳۰ رۆژ لەكارەكەى دابىرئىت	۲۷	۲۰۰۲/۴/۱۸	۲۰۰۲/۴/۹	۱
ياساى پىدائى دەسەلاتى دەرکردنى وہفاتنامە و دابەشنامەى شەرعى بۆ شەھيدانى بزوتتەوہى رزگار يخوазى كورد بە دادگاكان	۲۷	۲۰۰۲/۴/۱۸	۲۰۰۲/۴/۹	۲
ياساى دابىرئى كىتبخانە گشتىەكانى سەر بەكارگىرپە خوجىئىيەكان و بەستتەوہيان بەوہزارەتى رۆشنىبىرپىيەوہ	۲۷	۲۰۰۲/۴/۱۸	۲۰۰۲/۴/۹	۳
ياساى يەكئىتى مامۇستايانى كوردستان	۲۸	۲۰۰۲/۵/۶	۲۰۰۲/۴/۱۶	۴
ياساى يەكەم ھەموارى ياساى خانەنشىنى پارىزەرانى ھەرىمى كوردستان ژمارە (۱۸) ى سالى ۱۹۹۹	۲۹	۲۰۰۲/۵/۲۰	۲۰۰۲/۴/۲۴	۵
ياساى ھەموارى ئەو غەرمانەى كە لەياساى سزادانى ژمارە (۱۱۱) ى ھەمواركاراودا ھاتوون	۲۹	۲۰۰۲/۵/۲۰	۲۰۰۲/۵/۶	۶
ياساى دووہم ھەموارى ياساى حىزبەكانى ھەرىمى كوردستان ژمارە ۱۷ ى سالى ۱۹۹۳	۳۰	۲۰۰۲/۵/۲۸	۲۰۰۲/۵/۷	۷

* بەپى روىكردنەوہەك لە سكرتيرى پەرلەمان پالېشت بە بىرارى ژمارە (۲۱) ى رۆژى (۲۰۰۲/۱۰/۱۵)، ماوہى ئىشووكارى پەرلەمان لە (۲۰۰۲/۱۰/۴) وەوہ تا ھەلبژاردنەكانى خولى دووہمى ھەلبژاردن و سازدائى دانىشتنى يەكەمى بە (خولى گواستەوہ) ناوناوہ، لەبەر ئەوہ ئەوياسا و بىرارانەى لە ماوہدا ياساكارى كراون و دەرھىتراون، زنجىرەى ژمارەكانىيان ھەر لەسەرەتائى خولەكەوہ رىكەوتى ۲۰۰۲/۱۰/۴ تا كۆتايىھاتنى خولەكە بەردەوام دەبىت، بەبى ئەوہى سالانە زنجىرەى تازە وەرگرن.

ناویشانی یاسا	رؤژنامه‌ی وهقبايع	به‌رواری بلا‌بوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای چاپه‌مه‌نیه‌کانی هه‌ریمی کوردستان ژماره (۱۰) ی سالی ۱۹۹۳	۳۰	۲۰۰۲/۵/۲۸	۲۰۰۲/۵/۱۳	۸
یاسای هه‌مواری یه‌که‌می یاسای ره‌سمی پوول ژماره (۳) ی سالی ۱۹۹۳	۳۱	۲۰۰۲/۶/۱۰	۲۰۰۲/۵/۲۲	۹
یاسای له‌کارخستنی برو ریژهی سنووری ئه‌و ره‌سمه عه‌دلپانه‌ی له‌ماده‌کانی یاسای ژماره (۱۴) ی سالی ۱۹۸۱ ی هه‌موارکراودا هاتون	۳۱	۲۰۰۲/۶/۱۰	۲۰۰۲/۵/۲۲	۱۰
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای پاریزه‌رایه‌تی هه‌ریمی کوردستان ژماره (۱۷) ی سالی ۱۹۹۹	۳۳	۲۰۰۲/۷/۱۸	۲۰۰۲/۶/۲۴	۱۱
یاسای ئه‌نجومه‌نی بالایی وه‌رزشی	۳۳	۲۰۰۲/۷/۱۸	۲۰۰۲/۶/۳۰	۱۲
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای ره‌سمه عه‌دلیه‌کان ژماره (۱۰) ی سالی ۲۰۰۲	۳۳	۲۰۰۲/۷/۱۸	۲۰۰۲/۶/۳۰	۱۳
یاسای لابردنی مه‌عه‌زه‌تی یاسای سوکه‌ر به‌بیانوی شه‌ره‌فپاریزی له‌تاوانی دژ به ئافره‌ت	۳۴	۲۰۰۲/۸/۲۴	۲۰۰۲/۸/۱۳	۱۴
یاسای له‌قه‌له‌مدانی ئه‌ندامیه‌تی په‌رله‌مانتاری مافپه‌روه‌ر و به‌خزمه‌تی دادوه‌ری	۳۴	۲۰۰۲/۸/۲۴	۲۰۰۲/۸/۱۳	۱۵
یاسای ته‌سدیقه‌کردنی ریکه‌وتنامه‌ی واشتنونی نیوان پارتی دیموکراتی کوردستان و یه‌کیتی نیشتمانی کوردستان	۳۶	۲۰۰۲/۱۱/۵	۲۰۰۲/۱۰/۱۵	۱۶

ياساكانى سالى ۲۰۰۳

ناونيشانى ياسا	رؤژنامهى وهقايع	بهروارى بلاويوونهوه	بهروارى ياساكارى	ژ
ياساى دهستنيشانكردى رۇژى ۲۰۰۳/۴/۹ رۇژى ئازادكردى عيراق له رژىمى ديكتاتورى بهپشووى رهسمى له ههرىمى كوردستان	۴۲	۲۰۰۳/۵/۲۷	۲۰۰۳/۵/۱۲	۱۷
ياساى ديارىكردى چارهنووسى ياساى بهرپرس و دهست و پيوهندهكانى رژىمى ديكتاتورى پيشوو	۴۲	۲۰۰۳/۵/۲۷	۲۰۰۳/۵/۱۲	۱۸
ياساى رامالينى ئاسهواره به زور سهپيتراوهكانى بهركارخستنى سياسهتى پاكتاوكارىي رهگهزى(بهعهرب كردن) لهكوردستان	۴۲	۲۰۰۳/۵/۲۷	۲۰۰۳/۵/۱۸	۱۹
ياساى فرۆكهخانهى مهدهنىي ههولير	۴۳	۲۰۰۳/۶/۳۰	۲۰۰۳/۶/۲۳	۲۰
ياساى لهكارخستنى ماددهى (۱۵۶) له ياساى سزاكانى عيراقى ژماره (۱۱۱)ى سالى (۱۹۶۹) ى ههمواركراو	۴۵	۲۰۰۳/۱۰/۲۸	۲۰۰۳/۹/۲۵	۲۱
ياساى لهكارخستنى ماددهگهليک له ياساى ژماره(۲۳)ى سالى ۱۹۷۱ى ئوسولى موحاكهمه سزاييهكانى عيراق	۴۵	۲۰۰۳/۱۰/۲۸	۲۰۰۳/۹/۲۵	۲۲
ياساى دهرمالهى مندالبوون و دايكايهتى	۴۵	۲۰۰۳/۱۰/۲۸	۲۰۰۳/۱۰/۱۸	۲۳

ياساكانى سالى ۲۰۰۴

ناوئيشانى ياسا	رۆژنامەى وہقايع	بەروارى بلاويوونہوہ	بەروارى ياساكارى	ژ
ياساى دەوام پيدانى بەرکارخستنى ياساى ئەحوالى شەخسىي ژمارە (۱۸۸) ى ھەمواركاراى سالى (۱۹۵۹) لە ھەرئيمى كوردستان	۴۷	۲۰۰۴/۳/۲۵	۲۰۰۴/۲/۷	۲۴
ياساى وەزارەتى ئاوەدانکردنەوہو نیشتەچيکردن	۴۸	۲۰۰۴/۷/۲۴	۲۰۰۴/۶/۱۹	۲۵
ياساى پينجەم ھەموارى ياساى ئەنجومەنى وەزيرانى ھەرئيمى كوردستان ژمارە (۳) ى سالى (۱۹۹۲) ى ھەمواركاراى	۴۸	۲۰۰۴/۷/۲۴	۲۰۰۴/۶/۱۹	۲۶
ياساى لەكارخستنى ماددە (۳) بړگەى (و) لە ياساى ھاتوچۆ ژمارە (۴۸) ى وى سالى ۱۹۷۱ ى ھەمواركاراى ماوہى تەنھا شەش مانگ	۴۸	۲۰۰۴/۷/۲۴	۲۰۰۴/۶/۱۹	۲۷
ياساى يەكەم ھەموارى ياساى وہزارەتى دارايى وئابوورى ھەرئيمى كوردستان ژمارە (۱۳) ى سالى ۱۹۹۲	۴۸	۲۰۰۴/۷/۲۴	۲۰۰۴/۶/۱۹	۲۸
ياساى يەكەم ھەموارى ياساى وہزارەتى ئەوقاف و كاروبارى ئيسلامى ژمارە (۷) ى سالى (۱۹۹۲)	۴۸	۲۰۰۴/۷/۲۴	۲۰۰۴/۶/۱۹	۲۹
ياساى ئيلغاگردنى ياساى ژمارە (۹) ى سالى ۲۰۰۴ كە تايبەتە بە دابړينى بەرئيوہبەرايەتيەكانى بەرگري شارستانى لە وەزارەتى ناوخۆو لكاندنجان بە وەزارەتى شارەوانى و گەشت و كوزارەوہ	۴۸	۲۰۰۴/۷/۲۴	۲۰۰۴/۶/۱۹	۳۰

ناونیشانی یاسا	رؤژنامه‌ی وهقبايع	به‌رواری بلا‌ویوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای وه‌زاره‌تی پیشه‌سازی و وزه له‌هه‌ریمی کوردستان ژماره‌(٤)ی سالی (١٩٩٣)	٤٨	٢٠٠٤/٧/٢٤	٢٠٠٤/٦/١٩	٣١
یاسای دووهم هه‌مواری یاسای وه‌زاره‌تی فیرکردنی بلا‌و لیکولینه‌وه‌ی زانستی ژماره (١٢) ی سالی (١٩٩٣)	٤٨	٢٠٠٤/٧/٢٤	٢٠٠٤/٦/١٩	٣٢
یاسای وه‌زاره‌تی فیرکردنی بلا‌و لیکولینه‌وه‌ی زانستی	٤٨	٢٠٠٤/٧/٢٤	٢٠٠٤/٦/١٩	٣٣
یاسای وه‌زاره‌تی کارو کاروباری کۆمه‌لایه‌تی	٤٨	٢٠٠٤/٧/٢٤	٢٠٠٤/٦/١٩	٣٤
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای خانه‌نشینی ئەندامانی ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستان ژماره‌(١٣)ی سالی (١٩٩٩)	٤٩	٢٠٠٤/٩/٤	٢٠٠٤/٧/٢٤	٣٥
یاسای خانه‌نشینی خاوه‌ن و‌زیفه بالاکانی هه‌ریمی کوردستان	٤٩	٢٠٠٤/٩/٤	٢٠٠٤/٨/٧	٣٦
یاسای دووهم هه‌مواری یاسای ده‌سه‌لاتی دادوهری ژماره‌(١٤)ی سالی (١٩٩٢)ی هه‌موارکراوی	٥٠	٢٠٠٤/١٠/١٠	٢٠٠٤/٩/٢٢	٣٧
یاسای ده‌سته‌ی گشتی نه‌وت و‌گازو پترۆکیمیایه‌کانی هه‌ریمی کوردستان	٥١	٢٠٠٤/١٠/٢٨	٢٠٠٤/٩/٢٨	٣٨
یاسای ده‌زگای گشتی گه‌شتوگوزار له‌هه‌ریمی کوردستان	٥١	٢٠٠٤/١٠/٢٨	٢٠٠٤/٩/٢٨	٣٩
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای سه‌ندی‌کای رؤژنامه‌وانان	٥١	٢٠٠٤/١٠/٢٨	٢٠٠٤/١٠/٥	٤٠

ناویشانی یاسا	رۆژنامه‌ی وه‌قبايع	به‌رواری بلا‌ویوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
ژماره(٤) ی سالی (١٩٩٨)				
یاسای دووهم هه‌مواری یاسای سه‌ندیکی ئه‌ندازیاره کشتوکالییه‌کان ژماره(١) ی سالی (١٩٩٩) ی هه‌موارکراو	٥٢	٢٠٠٤/١١/٢٨	٢٠٠٤/١٠/١٢	٤١
یاسای له‌کارخستنی بېرگه‌ی (١) ی ماده(٤٠٨) له‌یاسای سزاکانی ژماره(١١١) ی سالی ١٩٦٩ ی هه‌موارکراو له‌هه‌ریمی کوردستان	٥٢	٢٠٠٤/١١/٢٨	٢٠٠٤/١٠/١٢	٤٢
یاسای سه‌پاندنی ئه‌و سزایه‌ی له‌ماده‌ی (١٤٤) ی یاسای سزاکان ژماره (١١١) ی سالی (١٩٦٩) دا هاتوو، جه‌ریمه‌کانی دژ به‌ئافره‌تی به‌شوو ناگریتته‌وه	٥٢	٢٠٠٤/١١/٢٨	٢٠٠٤/١٠/١٢	٤٣
یاسای دووهم هه‌مواری یاسای سه‌ندیکی دهرمانسازان ژماره (٨) ی سالی ١٩٩٩	٥٣	٢٠٠٤/١٢/١٩	٢٠٠٤/١١/٣	٤٤
یاسای سه‌ندیکی پزیشکانی ددان	٥٣	٢٠٠٤/١٢/١٩	٢٠٠٤/١١/٣	٤٥
یاسای هه‌یه‌ی گشتیی ئاسایشی هه‌ریمی کوردستان	٥٣	٢٠٠٤/١٢/١٩	٢٠٠٤/١١/٢٠	٤٦
یاسای سیتیهم هه‌مواری یاسای هه‌لیژاردنی ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستان ژماره(١) ی سالی (١٩٩٢) ی هه‌موارکراو	٥٣	٢٠٠٤/١٢/١٩	٢٠٠٤/١١/٢٠	٤٧
یاسای شه‌شه‌م هه‌مواری یاسای ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان ژماره(٣) ی سالی (١٩٩٢) ی هه‌موارکراو	٥٣	٢٠٠٤/١٢/١٩	٢٠٠٤/١٢/٩	٤٨

ياساكانى سائى ۲۰۰۵

ناونيشانى ياسا	رؤژنامهى وهقايىع	بهروارى بلاوبوونهوه	بهروارى ياساكارى	ژ
ياساى سهروكايهتى ههرىمى كوردستان - عىراق	۵۵	۲۰۰۵/۷/۱۰	۲۰۰۵/۶/۷	۱
ياساى ديوانى سهروكايهتى ههرىمى كوردستان - عىراق	۶۱	۲۰۰۶/۷/۱۶	۲۰۰۵/۷/۲۶	۲

ياساكانى سائى ۲۰۰۶

ناونيشانى ياسا	رؤژنامهى وه قايع	به روارى بلا بوونه وه	به روارى ياساكارى	ژ
ياساى هه موارى حه وته مى ياساى ئەنجومه نى وه زيرانى هه ريمى كوردستان ژماره (۳) ي سالى ۱۹۹۲		بلاو نه كرا وه ته وه	۲۰۰۶/۱/۲۴	۱
ياساى هه موارى يه كه مى ياساى سه رو كايه تى هه ريمى كوردستان ژماره (۱) ي سالى (۲۰۰۵)		بلاو نه كرا وه ته وه	۲۰۰۶/۱/۲۴	۲
ياساى به رهنگار بوونه وه ي توقاندين تيرو ر	۶۱	۲۰۰۶/۷/۱۶	۲۰۰۶/۴/۳	۳
ياساى وه به ره پنان	۶۲	۲۰۰۶/۸/۲۷	۲۰۰۶/۷/۴	۴
ياساى وه زار هتى كار هبا	۶۳	۲۰۰۷/۱/۲۱	۲۰۰۶/۹/۵	۵
ياساى كار پيكر دنه وه به ماده كانى ده روازه ي دو وه م له ياساى بنچينه كانى دادگايي كرنى سزايى	۶۴	۲۰۰۷/۳/۱	۲۰۰۶/۹/۱۱	۶
ياساى وه زار هتى پلان دانان	۶۳	۲۰۰۷/۱/۲۱	۲۰۰۶/۹/۱۳	۷
ياساى وه زار هتى كاروبارى شه هيدان وه ئەنفال كراوان	۶۳	۲۰۰۷/۱/۲۱	۲۰۰۶/۹/۲۵	۸
ياساى وه زار هتى ده رامه ته ئاوبيه كان	۶۳	۲۰۰۷/۱/۲۱	۲۰۰۶/۱۰/۳	۹
ياساى وه زار هتى ژينگه	۶۴	۲۰۰۷/۳/۱	۲۰۰۶/۱۰/۳	۱۰
ياساى وه زار هتى پيشه سازى	۶۴	۲۰۰۷/۳/۱	۲۰۰۶/۱۰/۱۱	۱۱
ياساى وه زار هتى گواسته وه	۶۴	۲۰۰۷/۳/۱	۲۰۰۶/۹/۲۵	۱۲
ياساى وه زار هتى بازرگانى	۶۴	۲۰۰۷/۳/۱	۲۰۰۶/۱۰/۱۱	۱۳
ياساى وه زار هتى گه ياندين	۶۵	۲۰۰۷/۴/۱۵	۲۰۰۶/۱۰/۱۶	۱۴
ياساى دو وه م هه موارى ياساى وه زار هتى پهروه ده ژماره (۴) ي	۶۵	۲۰۰۷/۴/۱۵	۲۰۰۶/۱۱/۶	۱۵

ناونیشانی یاسا	رؤژنامه‌ی وهقبايع	به‌رواری بلا‌وېوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
سالی ۱۹۹۲ ی هه‌موارکراو				
یاسای یه‌کیتیبی دادوه‌ران	۶۵	۲۰۰۷/۴/۱۵	۲۰۰۶/۱۱/۱۴	۱۶
یاسای یه‌کیتیبی په‌رله‌مانتارانی کورده‌ستان	۶۵	۲۰۰۷/۴/۱۵	۲۰۰۶/۱۲/۲۹	۱۷
یاسای وه‌زاره‌تی ئاوه‌دانکردنه‌وه‌و نیشته‌جیکردن	۶۶	۲۰۰۷/۴/۲۳	۲۰۰۶/۱۲/۱۹	۱۸
یاسای وه‌زاره‌تی کاروباری ناوچه‌کانی ده‌ره‌وه‌ی هه‌ریمی کورده‌ستان	۶۶	۲۰۰۷/۴/۲۳	۲۰۰۷/۱۲/۲۷	۱۹
یاسای وه‌زاره‌تی گه‌شتوگوزار	۶۶	۲۰۰۷/۴/۲۳	۲۰۰۷/۱۲/۲۷	۲۰

ياساكانى سائى ۲۰۰۷

ناونيشانى ياسا	رؤژنامهى وهقايع	به روارى بلاووبونه وه	به روارى ياساكارى	ژ
ياساى وهزارهتى كشتوكال	۷۳	۲۰۰۷/۹/۲۵	۲۰۰۷/۳/۲۶	۱
ياساى وهزارهتى شاره وانبييه كانى	۶۸	۲۰۰۷/۷/۲	۲۰۰۷/۴/۲	۲
ياساى راگرتنى كارپيكردن به ههر دوو بپيارى ئه نجومه نى سه ركردايه تى شوپرشى هه لوه شاهه له ههر يمي كوردستان ژماره (۱۶۳۱) ي سالى ۱۹۸۰ و ژماره (۱۱۳۳) ي سالى ۱۹۸۲	۶۸	۲۰۰۷/۷/۲	۲۰۰۷/۴/۳	۳
ياساى ليپوردنى گشتى	۶۷	۲۰۰۷/۷/۱	۲۰۰۷/۴/۱۰	۴
ياساى هه موارى يه كه مى ياساى كوژاندنه وهو ليكجيا كردنه وه (افراز) ي زهوى و زار له ناو سنوورى شاره وانبييه كاندا ژماره (۳) ي سالى ۱۹۹۸	۶۷	۲۰۰۷/۷/۱	۲۰۰۷/۴/۱۶	۵
ياساى دووهم هه موارى ياساى پاريزه رايه تى ژماره (۱۷) ي سالى ۱۹۹۹	۶۷	۲۰۰۷/۷/۱	۲۰۰۷/۴/۱۸	۶
ياساى هه موارى دووهمى ياساى سه ندووقى خانه نشينى پاريزه ران ژماره (۱۸) ي سالى ۱۹۹۹	۶۸	۲۰۰۷/۷/۲	۲۰۰۷/۴/۱۸	۷
ياساى وهزاره تى وهرزش و لاوان	۶۸	۲۰۰۷/۷/۲	۲۰۰۷/۴/۱۱	۸
ياساى ماف و ئيمتيازاتى كه سوكارى شه هيد و ئه نفال كراوه كان	۶۷	۲۰۰۷/۷/۱	۲۰۰۷/۴/۲۵	۹
ياساى ده زگاي گشتى كاروبارى مين	۶۸	۲۰۰۷/۷/۲	۲۰۰۷/۵/۷	۱۰
ياساى وهزاره تى ئه وقاف	۶۹	۲۰۰۷/۷/۸	۲۰۰۷/۵/۱۴	۱۱

ناویشانی یاسا	رۆژنامه‌ی وه‌قايح	به‌رواری بلا‌ویونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
وکاروباری ئایینی				
یاسای وه‌زاره‌تی کارو کاروباری کۆمه‌لایه‌تی	٦٩	٢٠٠٧/٧/٨	٢٠٠٧/٥/١٥	١٢
یاسای وه‌زاره‌تی داد	٧٤	٢٠٠٧/١٠/٢٥	٢٠٠٧/٦/٢٦	١٣
یاسای وه‌زاره‌تی رۆشنیبری	٧٠	٢٠٠٧/٧/١٥	٢٠٠٧/٥/٢٨	١٤
یاسای وه‌زاره‌تی تهن‌دروستی	٧٠	٢٠٠٧/٧/١٥	٢٠٠٧/٥/٣٠	١٥
یاسای هه‌مواری یاسای خزمه‌تی مه‌ده‌نی ژماره ٢٤ سالی ١٩٦٠ ی هه‌موارکراو له هه‌ریمی کوردستان	٧٠	٢٠٠٧/٧/١٥	٢٠٠٧/٥/٣٠	١٦
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای ماف و ئیمتیازاتی که‌سوکاری شه‌هید و ئه‌نفا‌لکراوه‌کان ژماره (٩) ی سالی ٢٠٠٧	٧٠	٢٠٠٧/٧/١٥	٢٠٠٧/٦/١٩	١٧
یاسای پاشکۆی یاسای داواکاری گشتی ژماره (١٥٩) ی سالی ١٩٧٩	٧١	٢٠٠٧/٧/٢٩	٢٠٠٧/٦/٢٧	١٨
یاسای وه‌زاره‌تی پینشمه‌رگه‌ی هه‌ریمی کوردستان	٧٢	٢٠٠٧/٨/١٥	٢٠٠٧/٧/٢	١٩
یاسای بودجه‌ی هه‌ریمی کوردستان بۆ ماوه‌ی ٢٠٠٧/١/١ تا ٢٠٠٧/١٢/٣١	٧١	٢٠٠٧/٧/٢٩	٢٠٠٧/٧/١٨	٢٠
یاسای وه‌زاره‌تی سامانه سروش‌تییه‌کان	٧٢	٢٠٠٧/٨/١٥	٢٠٠٧/٧/٢٣	٢١
یاسای نه‌وت و گاز	٧٥	٢٠٠٧/١١/١٥	٢٠٠٧/٨/٦	٢٢
یاسای ده‌سته‌لایه‌تی داده‌وه‌ری	٧٧	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٢٠٠٧/١٠/٣	٢٣
یاسای هه‌مواری پیا‌ده‌کردنی یاسای باجی زه‌وی عه‌ره‌سه ژماره (٢٦) ی سالی ١٩٦٢ ی هه‌موارکراو له هه‌ریمی کوردستان	٧٧	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٢٠٠٧/١٠/٩	٢٤

ناویشانی یاسا	رۆژنامه‌ی وه‌قايح	به‌رواری بلا‌ویبونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای هه‌مواری پیاده‌کردنی یاسای باجی خانووبه‌ره‌ی ژماره‌ی ۱۶۲ ی سالی ۱۹۵۹ ی هه‌موارکراو له هه‌ریمی کوردستان	۷۷	۲۰۰۷/۱۲/۲۵	۲۰۰۷/۱۰/۱۷	۲۵
یاسای هه‌مواری پیاده‌کردنی یاسای باجی ده‌رامه‌تی ژماره‌ی (۱۱۳) ی سالی (۱۹۸۲) ی هه‌موارکراو له هه‌ریمی کوردستان	۷۷	۲۰۰۷/۱۲/۲۵	۲۰۰۷/۱۰/۲۲	۲۶
یاسای هه‌مواری سینی‌می یاسای وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ی ژماره (۴) ی سالی ۱۹۹۲ ی هه‌موارکراو	۷۷	۲۰۰۷/۱۲/۲۵	۲۰۰۷/۱۰/۲۲	۲۷
یاسای جیبه‌جیکردنی یاسای کۆمپانیاکانی فیدرالی ژماره (۲۱) ی سالی ۱۹۹۷ ی هه‌موارکراو	۷۷	۲۰۰۷/۱۲/۲۵	۲۰۰۷/۱۰/۳۱	۲۸
یاسای جیبه‌جیکردنی یاسای ریکخستنی بریکارنامه‌ی بازرگانی فیدرالی ژماره (۵۱) ی سالی ۲۰۰۰	۷۷	۲۰۰۷/۱۲/۲۵	۲۰۰۷/۱۰/۳۱	۲۹
یاسای پشکنینی بۆ ماوه‌یی خوین(که‌مخوینی ده‌ریای سپی ناوه‌راست - ته‌لاسیمیا) پیش هاوسه‌رگیری	۷۸	۲۰۰۸/۱/۲۵	۲۰۰۷/۱۱/۵	۳۰
یاسای به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی جگه‌ره‌کیشان	۷۷	۲۰۰۷/۱۲/۲۵	۲۰۰۷/۱۱/۱۴	۳۱
یاسای هه‌مواری یه‌که‌می جیبه‌جیکردنی یاسای ریکخستنی مولکایه‌تی کشتوکالی له هه‌ریمی کوردستان ژماره (۹۰) ی سالی ۱۹۷۵	۷۸	۲۰۰۸/۱/۲۵	۲۰۰۷/۱۱/۱۹	۳۲
یاسای ریزلینانی	۷۸	۲۰۰۸/۱/۲۷	۲۰۰۷/۱۱/۲۰	۳۳

ژ	به‌رواری یاساکاری	به‌رواری بلا‌ویونه‌وه	رۆژنامه‌ی وه‌قاییع	ناو‌نیشانی یاسا
				پیشمه‌رگه (زیره‌قانی)
۳۴	۲۰۰۷/۱۱/۲۱	۲۰۰۸/۱/۲۷	۷۸	یاسای خانه‌نشینیی که‌مه‌ندامی پیشمه‌رگه
۳۵	۲۰۰۷/۹/۲۲	۲۰۰۸/۱۰/۲۰	۹۱	یاسای ژماره (۳۵) ی سالی ۲۰۰۷ یاسای رۆژنامه‌گه‌ری له هه‌ریمی کوردستان.*
۳۶	۲۰۰۷/۱۲/۱۲	۲۰۰۸/۲/۷	۷۹	یاسای کارپیکردنی یاسای فیدرالی هاتوچۆی ژماره (۸۶) ی سالی ۲۰۰۴ له هه‌ریمی کوردستان
۳۷	۲۰۰۷/۱۲/۲۷	۲۰۰۸/۲/۷	۷۹	یاسای سندوقی پشتگیری و هاوکاری خانه‌وادهی شه‌هیدان و ئه‌نفالکراوه‌کان و قوربانینیانی کۆمه‌لکۆژی (جینۆساید) له هه‌ریمی کوردستان
۳۸	۲۰۰۷/۱۲/۳۰	۲۰۰۷/۲/۱۲	۸۰	یاسای هه‌مواری یه‌که‌می یاسای کۆری زانیاریی کوردستان ژماره (۱۲) ی سالی ۱۹۹۷
۳۹	۲۰۰۷/۱۲/۳۱	۲۰۰۷/۲/۱۲	۸۰	یاسای راژه و خانه‌نشینیی پیشمه‌رگه (زیره‌قانی)

(*) یاسای کاری رۆژنامه‌نووسی ژماره (۳۵) ی سالی ۲۰۰۷ له‌دانیشتی ژماره (۳۳) له ۲۰۰۷/۱۲/۱۱ له‌لایه‌ن په‌رله‌مانی کوردستانه‌وه دانرا، دواي په‌لپگرتتی رۆژنامه‌نوسان و به‌رپرسیانی دامه‌زراوه‌کانی راگه‌یاندن له‌هه‌ریمی کوردستان سه‌باره‌ت به‌هه‌ندی بره‌گه‌و ماده‌ی یاساکه، سه‌رۆکی هه‌ریم ئیمزای یاساکه‌ی نه‌کردو به‌برپاری ژماره (۱) ی سالی ۲۰۰۸ و به‌نوسراوی ژماره (۲) له ۲۰۰۸/۱/۱۰ گه‌راندیه‌وه بۆ په‌رله‌مان. پاشان په‌رله‌مانی کوردستان له‌دانیشتی ژماره (۴) له ۲۰۰۸/۹/۲۲ به‌له‌به‌رچا‌وگرتتی زۆربه‌ی ئه‌و تییینیانه‌ی له‌سه‌ر یاساکه خرابوونه‌رو جاریکی تر یاسه‌که دارشته‌وه له ۲۰۰۸/۱۰/۲۰ له‌رۆژنامه‌ی (وه‌قاییع کوردستان) بلا‌وکرایه‌وه.

یاساكانی سالی ۲۰۰۸

ناونیشانی یاسا	وهقايع	بهرواری بلاووبونهوه	بهرواری یاساكارى	ژ
ياسای رېكخستنی مافی دهسكارېكردنی زهوی وزاری كشتوكالی له ههریمی كوردستان	۸۵	۲۰۰۸/۴/۲۸	۲۰۰۸/۳/۳۱	۱
ياسای دیوانی چاودیری دارایی	۸۶	۲۰۰۸/۵/۲۶	۲۲۰۸/۴/۲۱	۲
ياسای بودجهی ههریمی كوردستان بۆ سالی ۲۰۰۸	۸۶	۲۰۰۸/۵/۲۶	۲۰۰۸/۴/۳۰	۳
ياسای پاراستن و پهرهپیدانی بهروبومی كشتوكال له ههریمی كوردستان	۸۷	۲۰۰۸/۶/۱۷	۲۰۰۸/۵/۵	۴
ياسای ههمواری یهكهمی ياسای بههرهنگاربوونهوهی جگهرهكیشان ژماره (۳۱) ی سالی ۲۰۰۷	۸۶	۲۰۰۸/۵/۲۶	۲۰۰۸/۵/۱۳	۵
ياسای قدهغهکردنی خراب بهكارهینانی ئامیرهكانی پهپوهنديکردن له ههریمی كوردستان	۸۷	۲۰۰۸/۶/۱۷	۲۰۰۸/۵/۱۹	۶
ياسای دابینکردنی خانووی نیشتهجیبوون بۆ دانیشتون له ههریمی كوردستان	۸۸	۲۰۰۸/۷/۱۵	۲۰۰۸/۶/۳	۷
ياسای پاراستن وچااكردنی ژینگه	۹۰	۲۰۰۸/۸/۱۱	۲۰۰۸/۶/۱۱	۸
ياسای ههمواری پیداهکردنی ياسای بهكریدانی خانوبه ره ژماره(۸۷) ی سالی ۱۹۷۹ ی ههموارکراو له ههریمی كوردستان	۸۸	۲۰۰۸/۷/۱۵	۲۰۰۸/۶/۱۷	۹
ياسای وهزارهتی خویندنی بالاو تویژینهوهی زانستی	۹۰	۲۰۰۸/۸/۱۱	۲۰۰۸/۶/۲۵	۱۰
ياسای دريژه دان به کارپيکردنی	۸۹	۲۰۰۸/۷/۲۸	۲۰۰۸/۶/۲۹	۱۱

ناونیشانی یاسا	وهقنایع	بهرواری بلاویبونهوه	بهرواری یاساکاری	ژ
یاسای بهرنگاربونهوهی تیرۆر ژماره (۳) ی سالی ۲۰۰۳				
یاسای هه مواری دووه می یاسای خانه نشینی ئەندامانی ئەنجومه نی نیشتمانی کوردستان ژماره (۱۳) ی سالی ۱۹۹۹	۸۹	۲۰۰۸/۷/۲۸	۲۰۰۸/۶/۲۹	۱۲
یاسای هه مواری دووه می یاسای ماف و ئیمتیازاتی کهس و کاری شه هیدو ئەنفالکراوه کان ژماره (۹) ی سالی ۲۰۰۷	۹۱	۲۰۰۸/۱۰/۲۰	۲۰۰۸/۹/۱۵	۱۳
یاسای ئەنجومه نی شوواری هه ری می کوردستان	۹۳	۲۰۰۸/۱۲/۱	۲۰۰۸/۱۰/۲۰	۱۴
یاسای هه مواری جینه جیکردنی یاسای باری که سیه تی ژماره (۱۸۸) ی سالی (۱۹۵۹) ی هه مواری کراو	۹۵	۲۰۰۸/۱۲/۳۰	۲۰۰۸/۱۱/۱۳	۱۵
یاسای په سندکردنی ده ستووری هه ری می کوردستان	۹۵	۲۰۰۸/۱۲/۳۰	۲۰۰۸/۱۱/۲۶	۱۶
یاسای هه مواری یه که می یاسای یه کیتی په رله مانتارانی کوردستان ژماره (۱۷) ی سالی ۲۰۰۶	۹۶	۲۰۰۹/۱/۲۶	۲۰۰۸/۱۲/۱	۱۷
یاسای دهزگای فرۆکه خانه کانی شارستانی هه ری می کوردستان	۹۶	۲۰۰۹/۱/۲۶	۲۰۰۸/۱۲/۳	۱۸

ياساكانى سالى ۲۰۰۹

ناونيشانى ياسا	رؤژنامهى وهقاييع	بهروارى بلاو بوونه وه	بهروارى ياساكارى	ژ
ياساى هموارى دووهى ياساى سه روكايه تى هه رييمى كوردستان ژماره (۱) ي سالى ۲۰۰۵ هه مواركراو	۹۷	۲۰۰۹/۲/۱۶	۲۰۰۹/۱/۲۱	۱
ياساى هموارى چوارهمى ياساى هه لېژاردنى ئه نجومه نى نيشتمانى كوردستان ژماره (۱) ي سالى ۱۹۹۲ ي هه مواركراو	۹۸	۲۰۰۹/۵/۴	۲۰۰۹/۳/۲۵	۲
ياساى پاريزگاكاني هه رييمى كوردستان	۱۰۰	۲۰۰۹/۶/۱	۲۰۰۹/۴/۲۰	۳
ياساى هه لېژاردنى ئه نجومه نه كاني پاريزگاكاني و قهزا و ناحيه كان له هه رييمى كوردستان	۱۰۲	۲۰۰۹/۷/۱۳	۲۰۰۹/۶/۲۲	۴
ياساى هموارى پينجه مى ياساى هه لېژاردنى په رله مانى كوردستان ژماره (۱) ي سالى ۱۹۹۲ هه مواركراو	۱۰۰	۲۰۰۹/۶/۱	۲۰۰۹/۳/۱۳	۵
ياساى وهزاره تى ناوخو	۱۰۱	۲۰۰۹/۶/۲۲	۲۰۰۹/۵/۱۸	۶
ياساى په يمانگه ي دادوهرى	۱۰۲	۲۰۰۹/۷/۱۳	۲۰۰۹/۵/۲۷	۷
ياساى بودجه ي هه رييمى كوردستان بو سالى ۲۰۰۹	۱۰۲	۲۰۰۹/۷/۱۳	۲۰۰۹/۶/۱۶	۸
ياساى هموارى يه كه مى ياساى په سندردي پروژهى ده ستورى هه رييمى كوردستان ژماره (۱۶) ي سالى ۲۰۰۸	۱۰۲	۲۰۰۹/۷/۱۳	۲۰۰۹/۶/۲۲	۹
ياساى دووه م هموارى ياساى	۱۰۴	۲۰۰۹/۸/۳	۲۰۰۹/۷/۹	۱۰

ناونیشانی یاسا	رؤژنامه‌ی وهقبايع	به‌رواری بلا‌وبوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
په‌سندکردنی ده‌ستووری هه‌ریمی کوردستان ژماره (١٦) ی سالی ٢٠٠٨ هه‌موارکراو				
یاسای هه‌لوه‌شاننده‌وه‌ولیکدانی هه‌ندی وه‌زاره‌ت له‌هه‌ریمدا	١٠٩	٢٠١٠/٣/١٥	٢٠٠٩/١٠/٢٦	١١
یاسای هه‌مواری هه‌شته‌می یاسای ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان ژماره (٣) ی سالی ١٩٩٢ هه‌موارکراو	١٠٩	٢٠١٠/٣/١٥	٢٠١٠/١٠/٢٦	١٢
یاسای هه‌مواری شه‌شه‌می یاسای هه‌لېژاردنی په‌رله‌مانی کوردستان ژماره (١) ی هه‌موارکراوی سالی ١٩٩٢	١٠٩	٢٠١٠/٣/١٥	٢٠١٠/١٠/٢٦	١٣

ياساكانى سالى ۲۰۱۰

ناونيشانى ياسا	رۆژنامەى وہقايع	بەرورارى بلاوبوونہوہ	بەرورارى ياساكارى	ژ
ياساى بودجەى ھەرئىمى كورديستان بۆ سالى ۲۰۱۰	۱۱۰	۲۰۱۰/۴/۲۶	۲۰۱۰/۴/۱۳	۱
ياساى دەستەى گشتى ھەرئىمى كورديستان بۆ ئەو ناوچانەى ناكۆكيبان لەسەرە	۱۱۴	۲۰۱۰/۸/۲	۲۰۱۰/۴/۲۶	۲
ياساى دەستەى پاراستن و چاكارىنى ژينگە	۱۱۴	۲۰۱۰/۸/۲	۲۰۱۰/۵/۱۱	۳
ياساى دەستەى سەربەخۆى مافى مروڤ	۱۱۴	۲۰۱۰/۸/۲	۲۰۱۰/۵/۲۴	۴
ياساى وەزارەتى دارايى و ئابوورى	۱۱۵	۲۰۱۰/۸/۹	۲۰۱۰/۶/۲۱	۵
ياساى وەزارەتى كشتوكال و سەرچاوەكانى ئاو	۱۱۵	۲۰۱۰/۸/۹	۲۰۱۰/۶/۲۳	۶
ياساى ھەموارى يەكەمى ياساى ژوورە بازىرگانى و پيشەسازىيەكان لەھەرئىمى كورديستان ژمارە (۱۴) ى سالى ۱۹۹۳	۱۱۵	۲۰۱۰/۸/۹	۲۰۱۰/۶/۲۳	۷
ياساى دريژكردنەوہى كاركردن بە ياساى بەرەنگاربوونەوہى تيرۆر ژمارە (۳) ى سالى ۲۰۰۶	۱۱۶	۲۰۱۰/۸/۱۶	۲۰۱۰/۶/۲۷	۸
ياساى جيبەجىكردى ياساى پاراستنى بەكاربەرى فيدرالى ژمارە (۱) ى سالى ۲۰۱۰ لە ھەرئىمى كورديستان	۱۱۶	۲۰۱۰/۸/۱۶	۲۰۱۰/۶/۲۷	۹
ياساى وەزارەتى بازىرگانى و	۱۱۶	۲۰۱۰/۸/۱۶	۲۰۱۰/۶/۲۸	۱۰

ژ	به‌رواری یاساکاری	به‌رواری بلا‌بوونه‌وه	روژنامه‌ی وه‌قابع	ناونیشانی یاسا
				پیشه‌سازی
۱۱	۲۰۱۰/۱۱/۳	۲۰۱۰/۱۲/۲۰	۱۲۰	یاسای ریکخستنی خو‌پیشاندان
۱۲	۲۰۱۰/۱۱/۹	۲۰۱۱/۱/۲۴	۱۲۱	یاسای وه‌زاره‌تی شاره‌وانی و گه‌شت و گوزار
۱۳	۲۰۱۰/۱۱/۹	۲۰۱۰/۱۲/۲۰	۱۲۰	یاسای مووچه‌و دهرماله‌ی سه‌روکی ههریمی کوردستان و جیگره‌که‌ی
۱۴				یاسای وه‌زاره‌تی روشنبیری و لاوان ژماره (۱۲) ی سالی ۲۰۱۱ (*)
۱۵	۲۰۱۰/۱۱/۲۳	۲۰۱۱/۱/۲۴	۱۲۱	یاسای قهره‌بوو‌کردنه‌وه‌ی راگیراوان و حوکمدراوان له‌کاتی بیتاوانی و دهرچوونیان
۱۶	۲۰۱۰/۱۲/۱	۲۰۱۱/۱/۲۴	۱۲۱	یاسای هه‌مواری یه‌که‌می یاسای به‌کرئیدانی خانووبه‌ره له‌ههریمی کوردستان ژماره (۹) ی سالی ۲۰۰۸
۱۷	۲۰۱۰/۱۲/۳۰	۲۰۱۱/۲/۲۱	۱۲۲	یاسای پیشینه‌ی هاوسه‌رگیری

(*) یاسای وه‌زاره‌تی روشنبیری و لاوان ژماره (۱۲) ی سالی ۲۰۱۱ له‌دانشتتی ژماره (۱۴) له‌۲۰۱۰/۱۱/۱۰ له‌لایین پهرلمانی کوردستانوه‌ دانزا، پاشان وه‌ک یاسای ژماره (۱۴) ی سالی ۲۰۱۰ نیردررا بۆ سه‌روکاپیتی ههریمی کوردستان، سه‌روکی ههریم به‌هۆی نارونی له‌وشه‌ی (جیندر) که له‌برگه‌ی دهیمی ماده‌ی دووه‌می یاسه‌که‌دا هاتبوو ئیمزای له‌سه‌ر یاساکه‌ نه‌کردو به‌ بریاری ژماره (۱۹) ی سالی ۲۰۱۰ و به‌نوسراوی ژماره (د-۶۲۵) له‌ ۲۰۱۰/۱۲/۲۳، گهراندیوه‌ بۆ پهرلمان. پاشان پهرلمانی کوردستان له‌دانشتتی ژماره (۲۵) له‌ ۲۰۱۱/۶/۱۴ رونکردنوه‌ی پئویستی خسته‌ پال وشه‌ی (جیندر) جاریکی تر یاساکه‌ی دارشته‌وه، به‌لام له‌جیاتی ئه‌وه‌ی یاساکه‌ به‌هممان ژماره دهرچوونیریت که جاری یه‌که‌م بۆ یاساکه‌ دیاری کرابوو که ژماره (۱۴) ی سالی ۲۰۱۰ بوو به‌لام ئهمجارمیان به‌ یاسای ژماره (۱۲) سالی ۲۰۱۱ دهرچوو، له‌بهر ئه‌وه‌ ژماره (۱۴) له‌ ریزبندی یاساکانی سالی ۲۰۱۰ به‌ به‌تالی مایه‌وه.

ياساكانى سالى ۲۰۱۱

ژ	به‌روارى ياساكارى	به‌روارى بلا‌بوونه‌وه	رۆژنامه‌ى وه‌قايح	ناوئيشانى ياسا
۱	۲۰۱۱/۴/۶	۲۰۱۱/۵/۲۶	۱۲۶	ياساى ريڤخراوه ناحكوميه‌كان
	۲۰۱۱/۴/۱۱	۲۰۱۱/۵/۲۶	۱۲۶	ياساى سه‌ندووقى پشتيوانى پرۆژه بچووكه‌كانى لاوان
۳	۲۰۱۱/۴/۲۶	۲۰۱۱/۶/۳۰	۱۲۹	ياساى ده‌سته‌ى گشتيى ده‌سپاكي
۴	۲۰۱۱/۵/۲	۲۰۱۱/۶/۵	۱۲۷	ياساى ئه‌نجومه‌نى ئاسايشى هه‌ريمي كوردستان
۵	۲۰۱۱/۵/۳	۲۰۱۱/۶/۵	۱۲۷	ياساى ده‌زگاي ئاسايشى هه‌ريمي كوردستان
۶	۲۰۱۱/۵/۳۱	۲۰۱۱/۶/۳۰	۱۲۹	ياساى بودجه‌ى هه‌ريمي كوردستان بۆ سالى ۲۰۱۱
۷	۲۰۱۱/۶/۱۵	۲۰۱۱/۸/۱۱	۱۳۲	ياساى ئه‌نجومه‌نى گشتى راژه
۸	۲۰۱۱/۶/۲۱	۲۰۱۱/۸/۱۱	۱۳۲	ياساى به‌ره‌نگاريبوونه‌وه‌ى خيزان له‌توند و تيژى
۹	۲۰۱۱/۶/۲۷	۲۰۱۱/۸/۱۱	۱۳۲	ياساى هه‌موارى دووه‌مى ياساى يه‌كيتى په‌رله‌مانتاراني كوردستان ژماره (۱۷) ي سالى ۲۰۰۶
۱۰				ياساى ژماره (۱۰) ي سالى ۲۰۱۱ ياساى پاسه‌وانى ئه‌ندامانى په‌رله‌مانى كوردستان(*)
۱۱	۲۰۱۱/۶/۳۰	۲۰۱۱/۸/۱۵	۱۳۳	ياساى ئيمتيازاتى

(*) ياساى پاسه‌وانى ئه‌ندامانى په‌رله‌مان ژماره (۱۵) ي سالى ۲۰۱۲، له‌ دانئيشتنى ژماره (۳۰) له‌ ۲۰۱۱/۶/۲۷ له‌ لايه‌ن په‌رله‌مانى كوردستانه‌وه‌ دانرا، پاشان وه‌ك ياساى ژماره (۱۰) ي سالى ۲۰۱۱ نيردررا بۆ سه‌ره‌وكايه‌تى هه‌ريمي كوردستان، سه‌ره‌وكى هه‌ريم به‌هوى هه‌بوونى ناره‌زايى له‌سه‌ر ژماره‌ى ئه‌ندامانى ده‌سته‌ى پاسه‌وانى په‌رله‌مانتاران كه له‌ مادده‌ى دووه‌مى ياسه‌كه‌دا هاتبوو ياساكه‌ى ئيمزا نه‌كردو به‌ بپيارى ژماره (۱۹) ي سالى ۲۰۱۱ و به‌نوسراوى ژماره (د - ۴۳) في ۲۰۱۱/۷/۱۹، ياسه‌كه‌ى گه‌رانده‌وه بۆ په‌رله‌مان. پاشان په‌رله‌مانى كوردستان له‌ دانئيشتنى ژماره (۲۵) له‌ ۲۰۱۲/۱۲/۳ جاريكى تر مادده‌كه‌ى دارشته‌وه، به‌لام له‌جياتى ئه‌وه‌ى ياساكه‌ به‌هه‌مان ژماره ده‌رچوئيريت كه جارى يه‌كه‌م بۆ ياساكه‌ ديارى كرابوو كه ژماره (۱۰) ي سالى ۲۰۱۱ بوو، ئه‌مجاره‌يان به‌ ياساى ژماره (۱۵) سالى ۲۰۱۲ ده‌رچوو، له‌به‌ر ئه‌وه‌ ژماره (۱۰) له‌ ريزبه‌ندى ياساكانى سالى ۲۰۱۱ به‌ به‌تالى مايه‌وه.

ناونیشانی یاسا	رؤژنامه‌ی وه‌قابع	به‌رواری بلا‌ویوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
زیندانیکراو و گیکراوی سیاسی کوردستانی				
یاسای وه‌زاره‌تی رۆشنییری و لاوانی هه‌ریمی کوردستان	۱۳۳	۲۰۱۱/۸/۱۵	۲۰۱۱/۶/۱۴	۱۲
یاسای جییه‌جیکردنی یاسای بنه‌مای دادگاییه سزاییه‌کان بۆ هیزه‌کانی ئاسایشی ناوخوی عیراقی ژماره (۱۷) ی سالی ۲۰۰۸ له هه‌ریمی کوردستان	۱۳۹	۲۰۱۱/۱۲/۱۵	۲۰۱۱/۹/۲۶	۱۳
یاسای جییه‌جیکردنی یاسای سزایی هیزه‌کانی ئاسایشی ناوخوی عیراقی ژماره (۱۴) ی سالی ۲۰۰۸ له هه‌ریمی کوردستان	۱۳۹	۲۰۱۱/۱۲/۱۵	۲۰۱۱/۹/۲۶	۱۴
یاسای جییه‌جیکردنی یاسای راژه و خانه‌نشینی هیزه‌کانی ناوخوی عیراقی ژماره (۱۸) ی سالی ۲۰۱۱ له هه‌ریمی کوردستان	۱۳۶	۲۰۱۱/۱۰/۳۱	۲۰۱۱/۱۰/۳۰	۱۵
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای دابینکردنی یه‌که‌ی نیشته‌جییبوون بۆ هاو‌لاتیان له هه‌ریمی کوردستان ژماره (۷) ی سالی ۲۰۰۸	۱۳۶	۲۰۱۱/۱۰/۳۱	۲۰۱۱/۱۰/۴	۱۶
یاسای جییه‌جیکردنی یاسای بنه‌مای دادگا سزاییه‌کانی عیراقی ژماره (۳۰) ی سالی ۲۰۰۷ له هه‌ریمی کوردستان	۱۳۶	۲۰۱۱/۱۰/۳۱	۲۰۱۱/۱۰/۴	۱۷
یاسای جییه‌جیکردنی یاسای سزایی سه‌ربازی عیراقی ژماره (۱۹) ی سالی ۲۰۰۷ له هه‌ریمی کوردستان	۱۳۶	۲۰۱۱/۱۰/۳۱	۲۰۱۱/۱۰/۴	۱۸

ناونیشانی یاسا	رؤژنامه‌ی وهقبايع	به‌رواری بلا‌وبوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
کوردستان				
یاسای وه‌زاره‌تی گواستنه‌وه و گه‌یاندن	۱۳۸	۲۰۱۱/۱۲/۳۱	۲۰۱۱/۱۲/۱۱	۱۹
یاسای یه‌که‌م هه‌مواری یاسای هه‌مواری جیبه‌جیکردنی یاسای باجی ده‌رامه‌ت ژماره (۲۶) ی سالی ۲۰۰۷ له هه‌ریمی کوردستان	۱۳۸	۲۰۱۱/۱۲/۳۱	۲۰۱۱/۱۰/۱۱	۲۰
یاسای یه‌که‌مین هه‌مواری یاسای هه‌لێژاردنی ئه‌نجومه‌نی پارێزگا و قه‌زاو ناحیه‌کان له هه‌ریمی کوردستان ژماره (۴) ی سالی ۲۰۰۹	۱۳۹	۲۰۱۱/۱۲/۱۵	۲۰۱۱/۱۱/۱	۲۱
یاسای ماف و ئیمتیازاتی که‌مه‌ندام و خاوه‌ن پینداویستی تایبته‌ت	۱۴۱	۲۰۱۱/۱/۲۶	۲۰۱۱/۱۲/۳۱	۲۲

یاساکانی سالی ۲۰۱۲

ناویشانی یاسا	رۆژنامه‌ی وه‌قیاع	به‌رواری بِلأوبوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای هه‌مواری یه‌که‌می یاسای یه‌کیتی مامۆستایانی کوردستان ژماره (۴) ی سالی ۲۰۰۲	۱۴۴	۲۰۱۲/۴/۲۰	۲۰۱۲/۳/۱۹	۱
یاسای لیبوردنی گشتی له هه‌ریمی کوردستان	۱۴۶	۲۰۱۲/۶/۱۴	۲۰۱۲/۶/۴	۲
یاسای ریگا گشتیه‌کانی هه‌ریمی کوردستان	۱۴۶	۲۰۱۲/۶/۱۴	۲۰۱۲/۴/۳۰	۳
یاسای هه‌مواری یاسای پیاده‌کردنی یاسای خانه‌نشینی و بیمه‌ی کۆمه‌لابه‌تی کریکاران ژماره (۳۹) ی سالی ۱۹۷۱ هه‌موارکراو له هه‌ریمی کوردستان.	۱۴۷	۲۰۱۲/۷/۱	۲۰۱۲/۶/۵	۴
یاسای دووه‌مین هه‌مواری یاسای ئەه‌کادیمیای کوردی ژماره (۱۲) ی سالی ۱۹۹۷ هه‌موارکراو	۱۴۸	۲۰۱۲/۷/۲۳	۲۰۱۲/۶/۷	۵
یاسای راگرنتی کارکردن به‌یاسای به‌کریدانی خانووبه‌ره ژماره (۹) ی سالی ۲۰۰۸	۱۴۷	۲۰۱۲/۷/۱	۲۰۱۲/۶/۱۱	۶
یاسای درێژه‌دان به‌کارپیکردنی یاسای به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی تیرۆر ژماره (۳) ی سالی ۲۰۰۶	۱۴۷	۲۰۱۲/۷/۱	۲۰۱۲/۶/۱۱	۷
یاسای بودجه‌ی هه‌ریمی کوردستان بۆ سالی ۲۰۱۲	۱۴۷	۲۰۱۲/۷/۱	۲۰۱۲/۶/۲۴	۸
یاسای به‌خشینی نازناوی زانستی و به‌رزکردنه‌وه‌ی زانستی بۆ هه‌لگرانی بروننامه‌ی ماسته‌رو	۱۵۰	۲۰۱۲/۱۰/۱۸	۲۰۱۲/۹/۱۷	۹

ژ	به‌رواری یاساکاری	به‌رواری بلا‌بوونه‌وه	روژنامه‌ی وه‌قابع	ناویشانی یاسا
				دکتورا که له دهره‌وه‌ی دامه‌زراوه‌کانی خویندنی بالا خزمت ده‌کن
۱۰	۲۰۱۲/۱۰/۱۰	۲۰۱۲/۱۱/۲۲	۱۵۱	یاسای دارستان
۱۱	۲۰۱۲/۱۰/۱۵	۲۰۱۲/۱۱/۲۲	۱۵۱	یاسای سندوقی کومه‌ک بو تووشبوانی شیرپه‌نجه
۱۲	۲۰۱۲/۱۱/۲۱	۲۰۱۲/۱۲/۳۱	۱۵۴	یاسای به‌خاوه‌نکردنی ئەو خانووه نیشته‌جییانه‌ی ده‌که‌ونه‌ه‌رمی گونده‌کان له‌نیو سنووری شاره‌وانیه‌کاندا له‌ه‌ریمی کوردستان
۱۳	۲۰۱۲/۱۱/۱۹	۲۰۱۲/۱۲/۲۰	۱۵۲	یاسای هه‌مواری نۆیه‌می یاسای ئه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریمی کوردستان ژماره (۳) ی سالی ۱۹۹۲ هه‌موارکراو
۱۴	۲۰۱۲/۱۱/۱۳	۲۰۱۲/۱۲/۲۷	۱۵۳	یاسای قوتابخانه و په‌یمانگه ناحکومیه‌کانی هه‌ریمی کوردستان
۱۵	۲۰۱۲/۱۲/۳	۲۰۱۲/۱۲/۲۷	۱۵۳	یاسای ژماره (۱۵) ی سالی ۲۰۱۲ یاسای پاسه‌وانی ئەندامانی په‌رله‌مانی کوردستان(*)

(*) یاسای پاسه‌وانی ئەندامانی په‌رله‌مان ژماره (۱۵) ی سالی ۲۰۱۲، له دانیشتنی ژماره (۳۰) له ۲۰۱۱/۶/۲۷ له‌لایه‌ن په‌رله‌مانی کوردستانه‌وه دانرا، پاشان وه‌ک یاسای ژماره (۱۰) ی سالی ۲۰۱۱ نیردرا بو سه‌روکایه‌تی هه‌ریمی کوردستان، سه‌روکی هه‌ریم به‌هۆی هه‌بوونی ناره‌زایی له‌سه‌ر ژماره‌ی ئەندامانی ده‌سته‌ی پاسه‌وانی په‌رله‌مانتاران که له ماده‌ی دووه‌می یاسه‌که‌دا هاتبوو یاساکه‌ی ئیمزا نه‌کردو به‌برپاری ژماره (۱۹) ی سالی ۲۰۱۱ و به‌نوسراوی ژماره (د - ۴۳۵) فی ۲۰۱۱/۷/۱۹، یاسه‌که‌ی گه‌رانده‌وه بو په‌رله‌مان. پاشان په‌رله‌مانی کوردستان له دانیشتنی ژماره (۲۵) له ۲۰۱۲/۱۲/۳ جارێکی تر ماده‌که‌ی دا‌رشته‌وه، به‌لام له‌جیاتی ئەوه‌ی

ناونیشانی یاسا	رۆژنامه‌ی وه‌قبايع	به‌رواری بلا‌وبوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای جێبه‌جیکردن و هه‌موارکردنی پیا‌ده‌کردنی یاسای داد‌نووسانی ژماره (٣٣) ی سالی ١٩٩٨ له هه‌ریمی کوردستان	١٥٥	٢٠١٢/١/١٧	٢٠١٢/١٢/١٠	١٦
یاسای مافی دان‌ه‌رو مافه هاوسینگانی له هه‌ریمی کوردستان	١٥٧	٢٠١٣/٢/٢٥	٢٠١١/١٢/١٧	١٧

یاساکه به‌هه‌مان ژماره ده‌ربچوینریت که جاری یه‌که‌م بۆ یاساکه دیاری کرابوو که ژماره (١٠) ی سالی ٢٠١١ بوو، ئه‌مجاره‌یان به یاسای ژماره (١٥) سالی ٢٠١٢ ده‌رچوو، له‌به‌ر ئه‌وه ژماره (١٠) له ریزبه‌ندی یاساکانی سالی ٢٠١١ به‌ه‌تالی مایه‌وه.

ياساكانى سالى ۲۰۱۳

ناونيشانى ياسا	رۆژنامهى وه قايع	به روارى بلا و بوونه وه	به روارى ياساكارى	ژ
ياساى بودجەى گشتى هەريەمى كوردستان بۆ سالى دارايى ۲۰۱۳	۱۵۸	۲۰۱۳/۳/۳	۲۰۱۳/۲/۱۵	۱
ياساى ژماره (۲) سالى ۲۰۱۳ ياساى زانكو تايبه ته كان له هەريەمى كوردستان - عيراق (*).	۱۶۰	۲۰۱۳/۴/۱۱	۲۰۱۳/۳/۱۸	۲
ياساى كيبركى و قەدەغە كردنى قۆرەخكارى له هەريەمى كوردستان	۱۶۲	۲۰۱۳/۵/۹	۲۰۱۳/۴/۱۰	۳
ياساى هەموارى يەكەمى ياساى ئيمتيازاتى زيندانى كراو و گيراووى سياسى كوردستانى ژماره (۱۱) سالى ۲۰۱۱	۱۶۲	۲۰۱۳/۵/۹	۲۰۱۳/۴/۲۲	۴
ياساى ديارى كردن و وه گرتنى شايسته دارايه كانى هەريەمى كوردستان له داها ته ئيتيحادىيه كان	۱۶۲	۲۰۱۳/۵/۹	۲۰۱۳/۴/۲۳	۵
ياساى يەكەمى هەموارى ياساى دەستەى گشتى بۆ ئەو ناوچانەى ناكۆكيان له سەرە ژماره (۲) سالى ۲۰۱۰	۱۶۳	۲۰۱۳/۵/۳۰	۲۰۱۳/۴/۲۴	۶

(*) ياساى زانكو تايبه تا كان له هەريەمى كوردستان ژماره (۲) سالى ۲۰۱۳، له دانيشتنى ژماره (۳۰) له ۲۰۱۲/۱۲/۲۶ له لايەن پەرلەمانى كوردستانه وه دانرا، سەرۆكى هەريەم به هۆى هەبوونى نارەزايى له سەر هەردو ماددهى هەشتەم بېرگەى يەكەم و دەيه م بېرگەى يەكەم، ياسا كەى ئيمزا نه كردو به بېريارى ژماره (۱) سالى ۲۰۱۳ و به نوسراوى ژماره (د - ۶۰ في ۲۰۱۳/۱/۳۰)، ياسەكەى گەراندە وه بۆ پەرلەمان. پاشان پەرلەمانى كوردستان له دانيشتنى ژماره (۱) له ۲۰۱۳/۳/۱۸ جاريكى تر مادده كانى دارشته وه و سەرۆكايه تى هەريەم دەريچواند.

ژ	به‌رواری ياساكارى	به‌روارى بلاويونوه	روژنامه‌ى وهقايع	ناونيشانى ياسا
۷	۲۰۱۳/۵/۷	۲۰۱۳/۶/۱۳	۱۶۴	ياساى هموارى ستيه‌مى ياساى ماف و ئيمتيازاتى كه‌سوكارى شه‌هيدوئه‌نفالكراره‌كان ژماره (۹)ى سالى ۲۰۰۷
۸	۲۰۱۳/۵/۲۰	۲۰۱۳/۶/۲۷	۱۶۵	ياساى تهن‌دروستىي ده‌روونى
۹				ياساى هموارى ستيه‌مى ياساى پاريژه‌رايه‌تى ژماره (۱۷) سالى ۱۹۹۹*
۱۰	۲۰۱۳/۵/۲۷	۲۰۱۳/۶/۲۷	۱۶۵	ياساى هموارى ستيه‌مى ياساى سندوقى خانه‌نشيني پاريژه‌ران ژماره (۱۸)ى سالى ۱۹۹۹
۱۱	۲۰۱۳/۶/۵	۲۰۱۳/۷/۱۸	۱۶۷	ياساى مافى ده‌سكه‌وتنى زانيارى
۱۲	۲۰۱۳/۶/۱۰	۲۰۱۳/۷/۱۸	۱۶۷	ياساى جيبه‌جيكردنى ياساى راژه‌ى زانكويى فيدرالى ژماره (۲۳)ى سالى ۲۰۰۸ى همواركراو له‌هه‌رئيمى كوردستان

(*) ياساى هموارى ستيه‌مى ياساى پاريژه‌رايه‌تى ژماره (۸)ى سالى ۲۰۱۸، له‌دانيشتنى ژماره (۲۳) له‌۲۰۱۳/۵/۲۷ له‌لايه‌ن په‌رله‌مانى كوردستانه‌وه دانرا، پاشان وهك ياساى ژماره (۹)ى سالى ۲۰۱۳ نيزدرا بۆ سه‌رؤكايه‌تى هه‌رئيمى كوردستان، سه‌رؤكى هه‌رئيم به‌هؤى هه‌بوونى ناره‌زايى له‌سه‌ر كۆى ياساكه‌ ئه‌ويش به‌هؤى هه‌بوونى ناره‌زايى له‌لايه‌ن ژماره‌يه‌كى زورى پاريژه‌ران، ياساكه‌ى ئيمزا نه‌كردو به‌بريارى ژماره (۱۲)ى سالى ۲۰۱۳ و به‌نوسراوى ژماره (د - ۴۰۹ في ۲۰/۶/۲۰۱۳)، ياسه‌كه‌ى گه‌رانده‌وه بۆ په‌رله‌مان. پاشان په‌رله‌مانى كوردستان له‌دانيشتنى ژماره (۳) له‌۲۰۱۸/۷/۲ جاريكى تر ياسه‌كه‌ى دارشته‌وه، به‌لام له‌حياتى ئه‌وه‌ى ياساكه‌ به‌هه‌مان ژماره ده‌رچوئيرئيت كه جارى يه‌كه‌م بۆ ياساكه‌ ديارى كرابوو كه ژماره (۹)ى سالى ۲۰۱۳ بوو، ئه‌مجاره‌يان به ياساى ژماره (۸) سالى ۲۰۱۸ ده‌رچوو، له‌به‌ر ئه‌وه ژماره (۹) له‌ريزه‌ندى ياساكانى سالى ۲۰۱۳ به‌به‌تالى مايه‌وه.

ناونیشانی یاسا	رۆژنامه‌ی وه‌قبايع	به‌رواری بلا‌وبوونه‌وه	به‌رواری ياساكارى	ژ
به‌رپرسيارنه‌بوونی به‌شداربووی بزوتنه‌وه‌ی رزگاری خوازی گه‌لی كوردستان له‌ رووی سزایی و شارستانی	١٦٧	٢٠١٣/٧/١٨	٢٠١٣/٦/١٧	١٣
ياسای راگرتنی كارکردن به‌ ياسای به‌كريدانی خانوبه‌ره ژماره (٩)ی سالی ٢٠٠٨ له‌ هه‌ريمی كوردستان	١٦٧	٢٠١٣/٧/١٨	٢٠١٣/٦/١٩	١٤
ياسای هه‌مواری هه‌وته‌می ياسای هه‌لبژاردنی په‌رله‌مانی كوردستان ژماره (١)ی سالی ١٩٩٢ی هه‌مواركراو	١٦٦	٢٠١٣/٧/١١	٢٠١٣/٦/١٩	١٥
ياسای هه‌مواری دووه‌می ياسای هه‌لبژاردنی نه‌نجومه‌نی پاريزگاو قه‌زاو ناحیه‌کانی ژماره (٤)ی سالی ٢٠٠٩ی هه‌مواركراو له‌ هه‌ريمی كوردستان	١٦٦	٢٠١٣/٧/١١	٢٠١٣/٦/١٩	١٦
ياسای جیبه‌جیكردنی ياسای ئيمتيازاتی لینکۆله‌ره‌وانی دادی ژماره (٨٠)ی سالی ٢٠١٢ ئيتيحادی له‌ هه‌ريمی كوردستان	١٦٧	٢٠١٣/٧/١٨	٢٠١٣/٦/٣٠	١٧
ياسای دريژكردنه‌وه‌ی خولی هه‌لبژاردنی ستيه‌می په‌رله‌مانی كوردستان	١٦٧	٢٠١٣/٧/١٨	٢٠١٣/٦/٣٠	١٨
ياسای دريژكردنه‌وه‌ی ويلايه‌تی سه‌رۆکی هه‌ريم كوردستان	١٦٨	٢٠١٣/٨/٦	٢٠١٣/٦/٣٠	١٩

ياساكانى سالى ۲۰۱۴

ناوئيشانى ياسا	رۆژنامەى وہقايع	بەرۋارى بلاۋبوونەۋە	بەرۋارى ياساكارى	ژ
ياساى ھەموارى سىتھەمى ياساى سەرۆكايەتى ھەرئىمى كوردستان ژمارە (۱)ى سالى ۲۰۰۵ ھەمواركرائ	۱۷۵	۲۰۱۴/۶/۱۰	۲۰۱۴/۵/۱۳	۱
ياساى دريژەدان بەكارپيكردى ياساى بەرەنگاربوونەۋەى تيروور ژمارە (۳)ى سالى ۲۰۰۶	۱۷۶	۲۰۱۴/۷/۱۰	۲۰۱۴/۶/۱۶	۲
ياساى ھەموارى يەكەمى ياساى ريكخستنى خۇپيشاندان لەھەرئىمى كوردستان ژمارە (۱۱)ى سالى ۲۰۱۰ (*)			۲۰۱۴/۷/۹	۳
ياساى كۆمسيۆنى بالاى سەر بەخۇى ھەلبژاردن و راپرسى	۱۷۸	۲۰۱۴/۹/۴	۲۰۱۴/۷/۲۳	۴
ياساى پيدانى بودجەى حزبەكان لە ھەرئىمى كوردستان	۱۷۸	۲۰۱۴/۹/۴	۲۰۱۴/۷/۲۴	۵
ياساى زمانە فەرميەكان لە ھەرئىمى كوردستان	۱۸۱	۲۰۱۴/۱۲/۱۸	۲۰۱۴/۱۰/۲۹	۶
ياساى ھەموارى يەكەمى ياساى	۱۸۸	۲۰۱۵/۶/۱	۲۰۱۱/۱۱/۲۶	۷

(*) ياساى ھەموارى يەكەمى ياساى ريكخستنى خۇپيشاندان ژمارە (۳)ى سالى ۲۰۱۴، لە دانئيشتنى ژمارە (۱۵) لە ۲۰۱۴/۷/۹ لەلايەن پەرلەمانى كوردستانەۋە دانرا، سەرۆكى ھەرئىم بەھۆكارى پاراستنى ئاسايش، ياساكەى ئىمزا نەكردو بە برپارى ژمارە (۶)ى سالى ۲۰۱۴ و بەنوسراوى ژمارە (د-۴۹۷ في ۲۰۱۴/۸/۲۴)، ياسەكەى گەراندەۋە بۆ پەرلەمان. تائىستا پەرلەمانى كوردستان پيدانچونەۋەى بەياساكەدا نەكردوۋە.

ناونیشانی یاسا	رؤژنامہی وہقبايع	بہرواری بلاوبوونہوہ	بہرواری یاساکاری	ژ
دہستہی گشتی دەسپاکیی لہ ہەریمی کوردستان - عیراق ژماره (۳) ی سالی ۲۰۱۱ (۰)				
یاسای ھەمواری دەیەمی یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی ھەریمی کوردستان ژماره (۳) ی سالی ۱۹۹۲ ی ھەموارکراو	۱۸۲	۲۰۱۵/۱/۱۹	۲۰۱۴/۱۲/۱۶	۸
یاسای ھەمواری یەکەمی یاسای وہزارەتی خویندنی بالا و تویژینەوہی زانستی ژماره (۱۰) ی سالی ۲۰۰۸	۱۸۲	۲۰۱۵/۱/۱۹	۲۰۱۴/۱۲/۲۴	۹

(*) یاسای ھەمواری یەکەمی یاسای دەستہی گشتی دەسپاکیی ژماره (۷) ی سالی ۲۰۱۴، لہ دانیشتنی ژماره (۱۵) لہ ۲۰۱۴/۷/۹ لہ لایەن پەرلەمانی کوردستانەوہ دانرا، سەرۆکی ھەریم بە ھۆی نارازایی لہ سەر ماددە ی پینجەم، یاساکە ی ئیمزا نەکردو بە بریاری ژماره (۲) ی سالی ۲۰۱۵ و بەنوسراوی ژماره (د-۷۰ فی ۲۹/۱/۲۰۱۵)، یاسەکە ی گەراندەوہ بۆ پەرلەمان. پاشان پەرلەمانی کوردستان لہ دانیشتنی ژماره (۱۰) روژی ۲۹/۴/۲۰۱۵ پیناچونەوہ ی بە مادەکە کردو سەرۆکی ھەریم بە بریاری ژماره ۱۰ سالی ۲۰۱۵ دەریچواند.

یاساکانی سالی ۲۰۱۵

ناویشانی یاسا	رۆژنامه‌ی وه‌قايع	به‌رواری بلا‌بوونه‌وه	به‌رواری یاساکاری	ژ
یاسای ئیداره‌ی پارێزگای هه‌له‌بجه	۱۸۳	۲۰۱۵/۲/۲۴	۲۰۱۵/۲/۵	۱
یاسای سنه‌وقی کوردستان بۆ داهاته نه‌وتی و گازبیه‌کان	۱۸۶	۲۰۱۵/۵/۱۰	۲۰۱۵/۴/۱	۲
یاسای هه‌مواری جینه‌جیکردنی یاسای سزادانی عێراقی ژماره (۱۱۱) ی سالی ۱۹۶۹ ی هه‌موارکراو	۱۸۵	۲۰۱۵/۵/۵	۲۰۱۵/۴/۷	۳
یاسای ئاماده‌کردنی پرۆژه‌ی ده‌ستوری کوردستان بۆ راپرسی	۱۸۵	۲۰۱۵/۵/۵	۲۰۱۵/۴/۱۳	۴
یاسای پاراستنی مافی پینکهاته‌کان له هه‌ریمی کوردستان	۱۸۸	۲۰۱۵/۶/۱	۲۰۱۵/۴/۲۱	۵
یاسای هه‌مواری دووه‌می جینه‌جیکردنی یاسای باری که‌سیه‌تی ژماره (۱۸۸) ی سالی ۱۹۵۹ ی هه‌موارکراو له هه‌ریمی کوردستان	۱۸۹	۲۰۱۵/۶/۲۵	۲۰۱۵/۵/۲۰	۶
یاسای راکیشانی مایه له ریگی قه‌رزه‌کردن له هه‌ریمی کوردستان	۱۸۹	۲۰۱۵/۶/۲۵	۲۰۱۵/۶/۱۶	۷
یاسای راگرتنی کارکردن به‌یاسای به‌کریدانی خانووبه‌ره ژماره (۹) ی سالی ۲۰۰۸	۱۹۰	۲۰۱۵/۷/۲۹	۲۰۱۵/۶/۱۶	۸
یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانه‌کانی جینۆساید	۱۹۰	۲۰۱۵/۷/۲۹	۲۰۱۵/۶/۲۳	۹

ياساكانى سالى ۲۰۱۶

بههۆى روداوه نهخوازواهكان لهمسالهدا هيچ ياسايهيهك دهرنهچوه

ياساكانى سالى ۲۰۱۷

ناونيشانى ياسا	رؤژنامهى وهقاييع	بهروارى بلاويوونهوه	بهروارى ياساكارى	ژ
ياساى دريژكردنهوهى خولى ههلبژاردنى چوارهمى پهرلهمانى كوردستان	۲۱۷	۲۰۱۷/۱۱/۵	۲۰۱۷/۱۰/۲۴	۱
ياساى دابهشكردنى دهسهلاتهكانى سهروكايهتى ههريم بهسهر دامهزراوه دهستوووريبهكانى ههريم	۲۱۷	۲۰۱۷/۱۱/۵	۲۰۱۷/۱۰/۲۹	۲
ههموارى دووهمى پيادهكردنى ياساى بهكريئدانى خانوبهره ژماره (۸۷)ى سالى ۱۹۷۹ ههمواركراوله ههريمي كوردستان	۲۱۸	۲۰۱۷/۱۲/۱۴	۲۰۱۷/۱۲/۶	۳
ياساى ليئوردنى گشتى لهههريمي كوردستان	۲۱۹	۲۰۱۷/۱۲/۲۷	۲۰۱۷/۱۲/۱۷	۴

ياساكانى سالى ۲۰۱۸

رؤژنامهى وهقايىع	بهروارى بلاؤبوونهوه	بهروارى ياساكارى	ژ	
ياساى بهخشين وچاندىنى ئەندامەكانى لەشى مروّف	۲۲۱	۲۰۱۸/۲/۲۲	۲۰۱۸/۱/۳۰	۱
ياساى ھەموارى يەكەمى ھەموارى جىبەجىكردى ياساى ھاتووچۆى ژمارە (۸۶) سالى ۲۰۰۴ لەھەريمى كوردستان	۲۲۱	۲۰۱۸/۲/۲۲	۲۰۱۸/۱/۳۱	۲
ياساى ريگرى لەزىدەرۆبى ولابردنى لەسەر زەوى وزار ومولكى دەولەت لە ھەريمى كوردستان	۲۲۲	۲۰۱۸/۳/۱۳	۲۰۱۸/۲/۱۲	۳
ياساى چاكسازى لە خانەنشيني و مووچە و دەرمالە و بەخشين ونيمتيازاتەكانى تر لەھەريمى كوردستان(*)			۲۰۱۸/۲/۲۷	۴
ياساى بەركاركردى ياساى	۲۲۶	۲۰۱۸/۷/۱۹	۲۰۱۸/۶/۲۶	۵

(*) (ياساى چاكسازى لە خانەنشيني و مووچە و دەرمالە و بەخشين و نيمتيازاتەكانى تر لەھەريمى كوردستان) لەدانىشتنى ژمارە (۱۳) روژى ۲۰۱۸/۲/۲۷ پەسەند كرا، پاشان پالپىشت بە برىگەى سينيەم لە ماددەى يەكەم لە ياساى ژمارە (۲) سالى ۲۰۱۷ (ياساى دابەشكردى دەسەلاتەكانى سەرۆكايەتى ھەريم بەسەر دامەزراوە دەستوربىيەكانى ھەريم) ئەو دەسەلاتەكانى دراوہ بەپەرلەمان، بەمەبەستى پيداچوونەوى زياتر بەياساى ژمارە (۴) سالى ۲۰۱۸ (ياساى چاكسازى لە خانەنشيني و مووچە و دەرمالە و بەخشين و نيمتيازاتەكانى تر لەھەريمى كوردستان) سەرۆكايەتى پەرلەمان بەبرىارى ژمارە (۱) سالى ۲۰۱۸ لە ۲۰۱۸/۳/۴، ياساكەى گەراندەوہ و داواى پيداچوونەوى بەبرىكرانى (دوہم، سينيەم، چوارەم، پينجەم، شەشەم و ھوتەم) لەماددەى سينيەم و برىگەى (دوہم) لەماددەى ھەشتەم و خالى (۲) لەبرىگەى يەكەم لەماددەى يازد كر دوہو و تائىستا پەرلەمان پيداچوونەوى بە ياساكەدا نەكر دوہو.

همواری بیسته می یاسای میلاکات ژماره (۲۵) ی هموارکراوی سالی ۱۹۶۰ له هریمی کوردستان				
یاسای بهرکارکردنی یاسای نه هیشتنی بازگانیکردن به مروف ژماره (۲۸) ی سالی ۲۰۱۲ له هریمی کوردستان.	۲۲۶	۲۰۱۸/۷/۱۹	۲۰۱۸/۶/۲۶	۶
یاسای کارپیکردن به یاسای به رهنگاربوونه وهی تیروژ ژماره (۳) له هریمی کوردستان	۲۲۶	۲۰۱۸/۷/۱۹	۲۰۱۸/۷/۱	۷
یاسای همواری سییه می یاسای پاریزه رایه تی ژماره (۱۷) ی سالی ۱۹۹۹	۲۲۶	۲۰۱۸/۷/۱۹	۲۰۱۸/۷/۲	۸
یاسای همواری چواره می یاسای سندوقی خانه نشینی پاریزه ران ژماره (۱۸) ی ۱۹۹۹	۲۲۶	۲۰۱۸/۷/۱۹	۲۰۱۸/۷/۲	۹
یاسای هه لپه ساردنی دامه زراوهی سه روکایه تی هریمی کوردستان	۲۲۷	۲۰۱۸/۷/۲۳	۲۰۱۸/۷/۱۱	۱۰
یاسای همواری سییه می یاسای به کریدانی خانوبه ره ژماره (۸۷) ی سالی ۱۹۷۹ ی هموارکراو له هریمی کوردستان	۲۲۷	۲۰۱۸/۷/۲۳	۲۰۱۸/۷/۱۵	۱۱

خشته‌ی یاسا و بریاره‌کانی پهرله‌مانی کوردستان
۹۹۲-۲۰۱۸

گشتی	بریاره‌کان	یاساکان	ساله‌کان	خوله‌کان
۶۵	۴۹	۱۶	۱۹۹۲	خولی یه‌که‌م
۷۱	۵۰	۲۱	۱۹۹۳	
۴۲	۳۸	۴	۱۹۹۴	
۲	۱	۱	۱۹۹۵	
۱۵	۱۱	۴	۱۹۹۶	
۵۲	۳۹	۱۳	۱۹۹۷	
۳۰	۲۱	۹	۱۹۹۸	
۵۶	۳۸	۱۸	۱۹۹۹	
۵۸	۳۹	۱۹	۲۰۰۰	
۳۳	۱۴	۱۹	۲۰۰۱	
۴۵	۲۹	۱۶	۲۰۰۲	خولی گواستنه‌وه
۲۱	۱۴	۷	۲۰۰۳	
۴۱	۱۶	۲۵	۲۰۰۴	
۱۶	۱۴	۲	۲۰۰۵	خولی دووهم
۲۵	۵	۲۰	۲۰۰۶	
۴۲	۳	۳۹	۲۰۰۷	
۲۶	۸	۱۸	۲۰۰۸	
۱۵	۲	۱۳	۲۰۰۹	خولی سێهه‌م
۲۱	۵	۱۶	۲۰۱۰	
۴۹	۲۸	۲۱	۲۰۱۱	
۳۵	۱۸	۱۷	۲۰۱۲	
۲۳	۵	۱۸	۲۰۱۳	
۴۱	۳۳	۸	۲۰۱۴	خولی چواره‌م
۱۵	۶	۹	۲۰۱۵	
۰	۰	۰	۲۰۱۶	
۱۱	۷	۴	۲۰۱۷	
۱۱	۱	۱۰	۲۰۱۸	
۸۶۱	۴۹۴	۳۶۷	۲۷	کۆی گشتی

بهشی چوارهم

به آگه نامه کان

تہ انجام

پاسپارده

سہرچاوه کان

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستان - العراق

رقم القرار : ٢١

تأريخ القرار : ٢٠٠٢/١٠/١٥

"قرار"

استناداً لأحكام الفقرة (١) من المادة (٥٦) و الفقرة (١) من المادة (٦١) من القانون رقم (١) لسنة ١٩٩٢ المعدل و بناءً على ما عرضه العدد القانوني من أعضاء المجلس الوطني لكوردستان العراق ، قرر المجلس بجلسته المنعقدة بتاريخ ٢٠٠٢/١٠/١٥ ما يلي :-

أولاً :

تكون مدة عمل المجلس الوطني لكوردستان - العراق ابتداءً من ٢٠٠٢/١٠/٤ و لغاية إجراء انتخابات الدورة الانتخابية الثانية للمجلس و إنعقاد جلسته الأولى بأسم (الدورة الانتقالية).

ثانياً :

يكون رئيس المجلس من كتلة الحزب الديمقراطي الكوردستاني و نائب الرئيس من كتلة الأتحاد الوطني الكوردستاني لمدة ثلاثة اشهر اعتباراً من ٢٠٠٢/١٠/١٥ و لمدة الشهرين التالية يتناوب نفس الرئيس و النائب منصبيهما و يتم التبادل و التناوب بينهما على نفس المنوال لحين إجراء انتخاب الدورة الانتخابية الثانية للمجلس.

ثالثاً :

لا يعمل بأي نص يخالف احكام هذا القرار.

رابعاً :

ينفذ هذا القرار من تأريخ صدوره و ينشر في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

د. رۆژ نوري شاويس

رئيس المجلس الوطني لكوردستان - العراق

ئەم بېيارە لە برۆتۆكۆلى ژمارە ٦٩ لاپەرە ٣٠٢-٣٠١ بىلاوكراوتەوہ.

بېيارى ژمارە(١٩)ى سالى ٢٠١٠

بەپيى خالى دووہمى بېرگەى (١)ى ماددەى(١٠)ى ياساى سەرۆكايەتى ھەريمى كوردستان – عىراق، ژمارە(١)ى سالى ٢٠٠٥ى ھەموارکراو، بېيارماندا كە ياساى ژمارە(١٤)ى سالى ٢٠١٠ى ياساى وەزارەتى رۆشنىرى و لاوانى ھەريمى كوردستان، كە پەرلەمانى كوردستان لە دانىشتنى ئاسايى ژمارە(١٤)ى لە ٢٠١٠/١١/١٠ تەشريعى كرددوہ، بگەپىننەوہ بو پەرلەمانى كوردستان بو ئەوہى دەستەواژەى (جىندەر)كە لە بېرگەى دەيەمى ماددەى دووہمدا ھاتوہ، بگۆردرپت بە دەستەواژەيەكى كوردى يان عەرەبى پەسەند كراو لەزمانى كوردیدا، يان پىئاسەيەكى رپونتر بو دەستەواژەى جىندەر بكات لە ياساكەدا..

مەسعود بارزانى

سەرۆكى ھەريمى كوردستان

سه‌رۆکایه‌تی هه‌ریمی کوردستان

ژماره : د - 60

ریکه‌وتی : 30 / 1 / 2013

برپیار

ژماره (1) ی سالی 2013

به پیتی مادده‌ی (ده‌یه‌م / یه‌که‌م - 2) له یاسای سه‌رۆکایه‌تی هه‌ریمی کوردستان ژماره (1) ی سالی 2005 ی هه‌موارکراو برپیارماندا یاسای زانکۆ تایبه‌تیه‌کان له هه‌ریمی کوردستان - عیراق ژماره (18) ی سالی 2012 ، که په‌رله‌مانی کوردستان له دانیشتنی ئاسایی خۆی ژماره (30) له 26/12/2012 په‌سندی کردوو و به‌ نوسراوی ژماره 4/3/174 له 13/1/2013 ناردویه‌تی بۆ ئیسه ، ره‌تبه‌که‌ینه‌وه . بۆ په‌رله‌مان بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌و دوو مادده‌یه‌ی لای خواره‌وه دین بگۆریت به‌جۆریک به‌رژه‌وه‌ندی گشتی نیشتمانی و پاراستنی ئاستی به‌رزى زانکۆکان بپارێزیت له کوردستاندا به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه :

یه‌که‌م :

مادده‌ی / هه‌شتم / یه‌که‌م / روون نییه و ده‌بیته هۆکاری کیشه له‌نیوان خویندکار و زانکۆ تایبه‌تیه‌کان له‌کاتی وه‌رگرتنی خویندکاری په‌یمانگه و ئاماده‌یه‌یه پیشه‌یه‌یه‌کان چونکه ده‌سته‌واژه‌ی "نزیك - مقارب" زۆر ئه‌سته‌مه پیناسه بکریت له‌و شوینه‌دا که ده‌لیت

(به‌مه‌رجیک وه‌رگرتنی ده‌رچووی په‌یمانگه یان ئاماده‌یه‌ی پیشه‌یه‌ی ته‌نها کورتبکریته‌وه سه‌ر ئه‌و کولیژانه‌ی خویندن تیاياندا نزیکه له پرۆگرامی خویندندنی په‌یمانگه یان ئاماده‌یه‌یه پیشه‌یه‌یه‌که - علي ان يقتصر قبول خريج المعهد او الاعدادية المهنية في الكليات المقاربة في دراستها مع المنهج الدراسي للمعهد او الاعدادية المهنية)

بۆیه داوا ده‌که‌ین (مادده‌ی هه‌شتم / یه‌که‌م) بگۆردیت و به‌م شیوه‌یه بخویندریتته‌وه .

به کوردی :

(پێویسته له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی ده‌یه‌وێت پێشکەشی خۆبێندن بکات له‌زانکۆ تایبه‌تیه‌کان هه‌لگری بڕوانامه‌ی خۆبێندنی ئاماده‌یی یان پێشه‌یی یان په‌یمانگه‌ بێت به‌گوێره‌ی پسه‌پۆری به‌مه‌رجێک وه‌رگرتنی ده‌رچووی په‌یمانگه‌ یان ئاماده‌یی پێشه‌یی ته‌نها کورتبکریته‌وه‌ سه‌ر ئه‌و کۆلیژانه‌ی خۆبێندن تیاياندا هاوتای پرۆگرامی خۆبێندنی په‌یمانگه‌ یان ئاماده‌ییه‌ پێشه‌ییه‌ که‌یه‌ به‌گوێره‌ی ئه‌و رێنمايانه‌ی وه‌زاره‌ت ده‌ریان ده‌کات) .

به‌عه‌ره‌بی :

(يشترط في الراغب في التقديم للدراسة في الجامعات الخاصة ان يكون حاصلًا على شهادة الدراسة الاعدادية او المهنية او المعهد حسب الاختصاص على ان يقتصر قبول خريج المعهد او الاعدادية المهنية في الكليات المماثلة في دراستها مع المنهج الدراسي للمعهد او الاعدادية المهنية وفقا للتعليمات التي تصدرها الوزارة) .

دووهم :

بۆ ئه‌وه‌ی وه‌زاره‌تی خۆبێندنی بال‌آ و توێژینه‌وه‌ی زانستی ، و له‌ رێگای ئه‌وه‌وه‌ حکومه‌تی کوردستان ، بتوانیت ژماره‌ و جۆری پسه‌پۆریه‌کان ، که‌ پێویستن له‌ هه‌ر بوارێکی ژياندا له‌ سالانی داهاتوودا له‌ وولات ، دابین بکات به‌ گوێره‌ی پلانێکی زانستی له‌ لایه‌که‌وه‌ و سه‌ره‌رشتیاری تینکرای پلانی وه‌رگرتنی سالانه‌ی گشت خۆبێندنی بال‌آ بێت و رێگا نه‌دات هه‌ر زانکۆیه‌ک به‌ گوێره‌ی به‌رژه‌وه‌ندی مادی خۆی ژماره‌ی وه‌رگرته‌وان بۆ خۆی دیاری بکات داوا ده‌که‌ین مادده‌ی ((ده‌یه‌م / یه‌که‌م)) بگۆردرێت و به‌م جۆره‌ بخۆبێندریته‌وه‌ .

به‌ کوردی :

(پلانی وه‌رگرتنی سالانه‌ بۆ په‌سه‌ندکردنی)

به‌عه‌ره‌بی :

(خطة القبول السنوي للمصادقة عليها)

مسعود بارزانی

سه‌رۆکی هه‌ریه‌می کوردستان - عێراق

هه‌ولێر :-

٢٠١٣ / ١ / ٢٠

بدریار

ژماره (١٢) ی سالی ٢٠١٣

به پیتی ماده دی (دهیم / یه کم - ٢) له یاسای سه رۆکایه تی هه ریمی کوردستان ژماره (١) ی سالی ٢٠٠٥ ی هه موارکراو و ، له بهر ناره زایی ژماره یه کی زۆر له پارێزه رانی کوردستان له سه ر هه موارکردنی ماده دی (١٩) له یاسای پارێزه رایه تی له هه ریمی کوردستان ، و له پیناو پاراستنی ئاراسته ی یاساکانی کوردستان که نامنجی سه ره کییان پاراستنی به رۆه وندی گشت چین و توێژه کانی کۆمه لگه ی کوردستانه ، و بۆ نه وه ی یاساکه به شیوه یه ک دا بریۆریتسه وه که ریکه ستنی پیشه ی پارێزه رایه تی بیانی له کوردستان نه بیته هۆی زیانگه یانندن به پارێزه رانی کوردستان ، بریارماندا تیکرایی یاسای ژماره (٩) ی سالی ٢٠١٣ یاسای هه مواری سییه می یاسای پارێزه رایه تی له هه ریمی کوردستان - عیراق ژماره (١٧) ی سالی ١٩٩٩ بگه ریتینه وه بۆ په رله مانی کوردستان بۆ نه وه ی به شیوه یه کی باشت به رۆه وندی پارێزه رانی کوردستان له بهر چاو بگه ریت .

مسعود بارزانی

سه رۆکی هه ریمی کوردستان - عیراق

هه ولیر

٢٠١٣/٦/١٩

بە ناوى خوى بە خشنده و مېهرەبان

هەريەمى كوردستان - عىراق

سەرۆكايەتى هەريەم

سەرۆك

بە ناوى گەلەود

بەريار

ژمارە (6) ى سالى 2014

بە پىيى خالى (2) لە بەرگەى (يەكەم) ى ماددەى (دەيەم) لە ياساى سەرۆكايەتى هەريەمى كوردستان ژمارە (1) ى سالى 2005 ى هەمواركرائو ، و بە لەبەرچاو گرتنى ئەو باروو دۆخەى هەريەمى كوردستان پييدا تىپەر دەبيت و بە مەبەستى زياتر ريكخستنەوه و پاراستنى ناسايشى شارو شارۆچكەكانى هەريەم و داخستنى هەر كەلينيك كە رەنگە لە لايەن دوژمنانەوه بەكاربەيتريت بو كاركردنه سەر ناسايشى نەتەوهيى لە كاتيكددا كە تووشى هيرشيكى درندانەى دوژمن بوينهتەوه ، بپيارماندا بە:-

- رەتكردنهوهى ياساى ژمارە (3) ى سالى 2014 ياساى هەمواركردنى يەكەمى ياساى ريكخستنى خۆپيشانندان لە هەريەمى كوردستان - عىراق ژمارە (11) ى سالى 2010.

مسعود بارزانى

سەرۆكى هەريەمى كوردستان - عىراق

هەولير

2014/8/18

بەرپار

ژمارە (۲) ی سائى ۲۰۱۵

بە پێت دەسەڵاتمان کە لە ماددەى (۱۰) بەرگەى (۱) خالى (۲) ی یاسای سەرۆکایەتەى ھەرئەمى کوردستان - عێراق ژمارە (۱) ی سائى ۲۰۰۵ ی ھەموارکراودا دیاری کراوە بەپارماندا بە رەدکردنەوى یاسای ژمارە (۷) ی سائى ۲۰۱۴ / یاسای ھەمواری بەکەمى یاسای دەستەى گشتى دەستپاکى لە ھەرئەمى کوردستان- عێراق ژمارە (۳) ی سائى (۲۰۱۱) کە پەرلەمانى کوردستان لە دانیشتنى ژمارە (۱۳) ی ناسای خۆى لە ۲۶/۱۱/۲۰۱۴ پەسەندى کردووە و بەنوسراوى ژمارە ۲۲۲/۴/۳ لە ۱۵/۱/۲۰۱۵ بۆ دیوانى سەرۆکایەتەى ھەرئەمى کوردستان نێردراوە .

ئەم یاسایە دەگەرئیننەووە بۆ پەرلەمانى کوردستان بۆئەوێ چار و بۆخەشەتتەووە بە ماددەى (۵) پێنچەمیدا لەبەر ئەم ھۆیانە :

ناکرت بە گشتى بگوترتت ئەحکامى ئەم یاسایە پیادە دەکرت بە سەر ھەموو کەسێکى ناو ھەرئەمى لە ناویاندا سەرۆکەکانى دەسەڵاتى یاسادانان و جێبەجێکردن و دادگەرى و ئەندامەکانى و ئەوانەى تیاياندا کارمەندن. باونى دەستەى کە لە لایەن پەرلەمانەووە دامەزراپتت و سەرورەر پتت بەسەر ھەر سى دەسەڵاتەکان و سەرۆکەکانیاندا لە کاتیکدا بەپتت پرىسپى جیاکردنەوى دەسەڵات و سەرەخۆى دەسەڵات ئەم دەسەڵاتە گرنگانە لە سنورى دەسەڵاتى خۆیاندا سەرورەن و سەرۆکەکانیان خاوەن یاسا بەندى/حصانەى/ یاساین ، بۆئە ناکرتت وە کەسێکى ناسای ھەلسوکەوتیان لەگەلدا بەکرت . ئەوان بەرجەستەى دەسەڵاتى گەلن چونکە سەرۆکى پەرلەمان و سەرۆکى بالای دەسەڵاتى جێبەجێکردن بە ھەلبژاردن گەیشتونەتە ئەو پایەى. زوربەى دەستورى ئەو وولتائەى کە پەرپەوى ریبازى دیموکراتى دەکەن رتزیان بۆ ئەو پۆستانە دانائە، یاسا بەندیش یەکیکیانە.

ئەم دەسەڵاتانە بە یاساگەلیکى دەستورى دیکە ئەرکەکانیان و پەيوەندى نێوانیان ریکخراوە و رتپوشین و کردەکارى تاپبەتەى دانراوە بۆ لپپرسینەووە لە سەرۆکەکان و ئەندامەکانیان .

ویرای ئەمە بە پتت ماددەى ۸۷ و ۸۸ دەستورى عێراق دەسەڵاتى دادوهرى سەرەخۆیە و ھتچ دەسەڵاتیک لە سەروروى دەسەڵاتبەووە نییە.

مسعود پارزانى

سەرۆکى ھەرئەمى کوردستان - عێراق

بەلگەنامەى هەشتەم

بە ناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بە ناوی گەنەو

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

دەستەى سەرۆکایەتى پەرلەمان

ژمارەى بڕیار: ١

مێژووی بڕیار: ٢٠١٨/٣/٤

بڕیار

پشت بەحوکمی برگەى (سێیەم)ى ماددەى (یەكەم) لە یاسای ژمارە (٢)ى سالی ٢٠١٧ (یاسای دابەشکردنى دەسەڵاتەکانى سەرۆکایەتى هەرێم بەسەر دامەزراوە دەستوورییەکانى هەرێم) و ئەو دەسەڵاتەى بە سەرۆکایەتى پەرلەمان دراوە، و بەمەبەستى پێداچوونەوى زیاترى یاسای ژمارە (٤)ى سالی ٢٠١٨ (چاکسازی لە خانەنشینی مووچە و دەرمالە و بەخشین و نىمىتيازاتەکانى تر لە هەرێمى کوردستان - عێراق)، ئەم بڕیارى خواروەماندا:

یەكەم: گێڕانەوى (بڕگەکانى (دووم ، سێیەم ، چوارەم ، پێنجەم ، شەشەم و حەوتەم) لە ماددەى (٣)) و (بڕگەى (دووم) لە ماددەى (٨)) و (خالئى (٢) لە بڕگەى (یەكەم) لە ماددەى (١١)) یاسای ژمارە (٤)ى سالی ٢٠١٨ (یاسای چاکسازی لە خانەنشینی مووچە و دەرمالە و بەخشین و نىمىتيازاتەکانى تر) لە هەرێمى کوردستان - عێراق.

دووم: ئەم بڕیارە لە رۆژى دەروونی لە ٢٠١٨/٣/٤-هوه جێبەجێ دەکریت و لە رۆژنامەى فەرمیى (وهقايى کوردستان)دا بلاو دەکریتەوه.

یوسف محمد صادق

سەرۆکی پەرلەمانی

کوردستان - عێراق

جعفر ابراهيم ئيمینکی

جیگری سەرۆکی پەرلەمانی

کوردستان - عێراق

بیگەرد دلشاد شکرالله

سکرێتیری پەرلەمانی

کوردستان - عێراق

ئەنجامەكان

۱. بلاوكردنه وهى دۆكيۆمىنتە ياساييه كان حالەتتەك لە شەفافیەتتە پيۆست دەسەپنیت چ وەكو پيۆدانگيكي نيۆدەولەتتە يان داواكارىيەكى نىشتمانى، بەجۆرىك لەگەلدا باشكردنى ئەو ژینگە گشتىيە بەدى دیت كە سەرچاویە بۆ ھەر گەشەپيدانىك لە ميكانىزمەكانى كارى دادوهرى و جيبەجىكردندا.
۲. بلاوكردنه وهى ميژووى ياسادانان يارمەتتە ئاژانسو دادگاكان دەدات لە شىكردنەوھو روونكردنەوھى دەقى ياسايەكى ديارىكراو، بەتايبەتتە ئەگەر دەقە ياساييه كە ناروون بیت.
۳. لە كاتى دەستپيكردنى دانانى ياساى نویدا، پيۆستە پيچەوانە نەبن لەگەل دەقە ياساييه پەيوەنديدارەكان بە بابەتەكەوھو ئەوھش لەبەرچاو بگيریت كە حوكمەكانى ئەو ياسايەى دەويستريت دابريژريت، دووبارەى حوكمەكانى پيشتەر نەبن ئەگەر لە دەقو ياساى دىكەشدا ھاتبن، ھەموو ئەمانەش بەدى نايەن تەنيا بەو نەبیت كە دۆكيۆمىنتە ياساييه كان بەردەست بن بۆ ياسادانەران.
۴. بلاوكردنه وهى دۆكيۆمىنتە ياساييه كان پشتيوانى دەولەتتە ياسا دەكاتو رۆشنبرى ياسايى دەچەسپنیت.
۵. زيادبوونى تواناى گەل لە بەشدارىكردن لە پرۆسەى ديموكراسيدا، چونكە دەكریت ھۆشيارى گشتى سەبارەت بە ھۆكارەكانى پشت برياھە وەرگىراوھەكان پشتيوانى زياد بكاتو چەمكە ھەلەكان كەم بكاتەوھو تورپەى گەلش سووك بكات.

۶. یه کینگ له ئەنجامه کانی ئەم تووژینه وهیه، ده ریخست که پرۆسه ی دانانی ژماره بو یاساکان که م و کورپی تیدایه.
۷. دوو یاسا له رۆژنامه ی فه رمی بلاونه کراونه ته وه، که ئەمه به که موکورپی یاسایی داده نریت.
۸. یاسا هه یه دوای گه راندنه وه ی له لایه ن سه رۆکایه تی هه ریم و دوای تیپه ربوونی ماوه ی یاسایی بو دوباره پیداچوونه وه ی تائیس تا په رله مان نه یخستۆته وه به رنامه ی کارو پیداچوونه وه ی بو نه کردووه.

راسپاردهكان

۱. له بهر نه وهی په رله مانه كان رولى سهره كى ده بېن له دانانى چوارچيوه ی ياسایى بۇ ريكخستى ژيانى كومه لگا، بويه پيوسته به نه دازه ی پيوست شه فاف بن له بلاو كړنه وهى دوكيومينته كانيان.
۲. پرؤسه ی دهر كړدى ياساكان و ميكانيزمه كانى دانانان پرؤسه يه كى دوو دريژو به چهند قوناغيكدا تيده په ريت، هر قوناغيكش له و قوناغانه دوكيومينتى جياوازی هيه، پيوسته په رله مان و لايه نه تايبه تمه نده كانى نه و دوكيومينتانه بلاوبكه نه وه.
۳. هر په رله مانىك سياسه تىكى ديارى كراوى ياسادانانى هيه كه له كوكړنه وهى سياسه تى ياسادانانى فراكسيونه كانى په رله مانه وه سهرچاوه ده گريت، بۇ دانان و جىگير كړدى نه م سياسه ته ش پيوسته په رله مانتاران ئاگادارى ياسا دهر كراوه كان و هاوپه يوه نده كانيان و ميكانيزمه كانى دارشتنيان و نه و پرؤژه ياسايانه ی خویندنه وه يان بۇ كراوه و راپورتى ليژنه كان و كونووسى دانيشتنه كان بن، نه ویش له روانگه ی دوو باره نه كړنه وه و جياواز بوونه وه.
۴. بؤنه وهى نه و دوكيومينتانه به رده ست بن بۇ هاوولاتى و كه سانى تايبه تمه ند، پيوسته په رله مان ميكانيزمى شه فاف و ئاسان دابنيت و پرؤسه ی ژماره ليدانى ياساكان و

هاوپه یوهنده کانیان دهست پی بکات (law code or legal code).

۵. خه سلته تی سهره کی پرۆسه ی گه شه پیدانی په رله مانه هاوچه رخنه کان به کارهیتانی ته کنۆلۆجیای نوییه، ئه ویش بۆ به رزکردنه وهی ئاستی هۆشیاری و تیگه یشتن له رۆلی په رله مان له حوکمکردنی ولات له رپی ئاشناکردنی هاوولاتیان به میژوو و ئه رکه کانی و ئه و پرۆسه و ریوشوینانه ی ئه نجامیان دهدات بۆ زیادکردنی به شداری هاوولاتیان له پرۆسه ی دروستکردنی یاسا له رپی به شداری پیکردنیان له راویژو دانیشتنه کانی گوینگرتن و کاری لیژنه کان و سندوقه کانی دهنگدان له ریگه ی ئامرازه کانی ئه م ته کنۆلۆجیایه وه.

۶. دروستکردنی داتا به یسیکی ئه لیکترۆنی ته یارکراو به هه موو ئه و بابته تانه ی په یوه ندییان به لایه نه کانی یاسادانان و چاودیریکردن و پیشینه په رله مانیه کانه وه هه یه و ئاماده کردنی کارمندی تایبه تمه ند بۆ به ریوه بردنی .

۷. فه راهه مکردنی ئامیرو ئه پلایکه یشنی کاریگه ر (مۆبایل و ئه پلایکه یشنه کانی) که له توانایاندا یه زانیاری دابین بکه ن.

۸. له وان هه ش گرنگتر پیویسته له سه ره تای هه ر خولیکی په رله مانیه په رله مانتهاری نوی سه رجه م پیشینه په رله مانیه کانی پی بدریت له هه ردوو بواری یاسادانان و چاودیری بۆ ئه وهی داهاتووی کاره کانی له سه ر بونیاد بنیت، ئه مه ش له ریگای ته کنه لۆژیای نویوه وه ده بیت.

سه رچاوه كان

١. باز، بشير علي. (٢٠١٥) البرلمان الإلكتروني إطلالة حول فكرة البرلمان الإلكتروني العربي. الاسكندرية: دار الفكر الجامعي.
٢. البراز، عوني (٢٠٠٩). قانون انتخاب برلمان اقليم كردستان - عيراق رقم ١ لسنة ١٩٩٢ و تعديلاته ط١، اربيل، اللجنة القانونية لبرلمان اقليم كردستان، ص١٣٠، ١٧٤.
٣. بطاش، كمال. (٢٠١٠) دور التكنولوجيات الحديثة للإعلام والتواصل في تفعيل العمل التشريعي. رسالة ماجستير غير منشورة، جامعة الجزائر- بن يوسف بن خدة، الجزائر.
٤. درويش، محمد فهم (٢٠٠٨). السلطة التشريعية - ماهيتها - تكوينها - اختصاصاتها، ط١، القاهرة، المركز القومي للإصدارات القانونية.
٥. روبرت، س. (٢٠٠٣). الهيئات التشريعية وعملية الموازنة. واشنطن: المعهد الديمقراطي الوطني.
٦. الصاوي علي. (٢٠٠٣). الصياغة التشريعية للحكم الجيد: تطوير نموذج الصياغة للتشريعية للبرلمانات العربية، بيروت: مجلس النواب اللبناني، ص٦.
٧. فارس، بايبو و بشير باكبي (٢٠١٦)، التشريع: بين الاختصاص الاصيل للسلطة التشريعية وهيمنة السلطة التنفيذية، رسالة ماجستير غير منشورة، جامعة عبدالرحمن ميرة - بجاية- الجزائر.
٨. القيسي، عبدالقادر محمد (٢٠١٦). الاحكام الدستورية المنظمة لاقتراح القوانين. ط١. القاهرة. المركز القومي للإصدارات القانونية.
٩. محي الدين واخرون (٢٠١٦). دليل الصياغة التشريعية في اقليم كردستان - العراق. ط١. اربيل. مجلس شوري الاقليم و البنك الدولي.
١٠. المعهد الديمقراطي الوطني (٢٠٠٧). نحو تطوير المعايير الدولية للهيئات التشريعية الديمقراطية، بيروت، المعهد الديمقراطي الوطني (NDI).
١١. موسى علي. (٢٠٠٣) كيف يدرس البرلمان و لجانه القوانين : الفلسفة - الآلية - اللوائح - البرلمانية. الامارات. المجلس الوطني الاتحادي.

سهراچاوه ئه ليكترونييه كان

١. رمال، علي. (٢٠١٥) الإعلام البرلماني بين متطلبات الديمقراطية والضرورات المهنية. الموجود على الرابط:

<https://goo.gl/j6YUA3URL> (Accessed: 3 September 2016) .

٢. صحيفة الاقتصادية. (٢٠١٩). نشر القوانين .. مكاسب لا بد من تحقيقه. الموجود على الرابط:

http://www.aleqt.com/2009/05/01/article_147.html [Accessed 26 Jan. 2019].

٣. اقلام. (2019) . النشر الألكتروني شرط في تطبيق مبدأ لا عذر لأحد في جهل القانون - أقلام . الموجود على الرابط:

<http://aqlame.com/article12204.html> [Accessed 25 Jan. 2019].

سهراچاوه بيانويه كان

1. (Llsc.org, 2018) Llsc.org. (2018). [online] Available at: <https://www.llsc.org/assets/sourcebook/types-legis-docs.pdf> [Accessed 1 Feb. 2019].
2. Agora Portal. [online] Available at: <https://goo.gl/rM5NVa> [Accessed 5 Dec. 2018].
3. Agora-parl.org. (2018) وظيفة البرلمان التمثيلية. | Agora Portal. [online] Available at: <https://agora-parl.org/ar/resources/aoe/representation> [Accessed 9 Dec. 2018].
4. Anon, (2018). [online] Available at: <https://www.uneca.org/sites/default/files/PublicationFiles/role-of-parliament-in-promoting-good-governance.pdf> [Accessed 5 Dec. 2018].
5. Available at: http://www.parliament.gov.sy/SD08/msf/1424119980_.pdf [Accessed 12 Jan. 2019].

6. Banisar, D. (2006). Freedom of Information Around the World 2006: A Global Survey of Access to Government Information Laws. SSRN Electronic Journal.
7. Costello, G. (1990). Average Voting Members and Other "Benign fictions": The Relative Reliability of Committee Reports, Floor Debates, and Other Sources of Legislative History. *Duke Law Journal*, 1990(1), p.39.
8. Damascusbar.org. (2019). [online] Available at: <http://www.damascusbar.org/AlMuntada/showthread.php?t=5549> [Accessed 13 Jan. 2019].
9. Harris, J. (1972). Handbook of data processing for libraries. *Information Storage and Retrieval*, 8(2), pp.108–110.
10. K. Johnson, J. (2018). The Role of Parliament in Government. [eBook] Washington, D.C.: World Bank Institute, p.2. Available at: <http://siteresources.worldbank.org/PSGLP/Resources/RoleofParliamentinGovernment.pdf> [Accessed 5 Dec. 2018].
11. Lfpcp.org. (2018). [online] Available at: http://www.lfpcp.org/LFPCP/Files/Livre_observatoire%20de%20legislation_Vol1.pdf [Accessed 30 Dec. 2018].
12. Nato.int. (2018). [online] Available at: <https://www.nato.int/acad/fellow/97-99/bogdanovskaia.pdf> [Accessed 30 Dec. 2018].
13. Ndi.org. (2019). [online] Available at: https://www.ndi.org/files/030_ww_committees.pdf [Accessed 2 Feb. 2019].
14. Oecd.org. (2019). [online] Available at: <https://www.oecd.org/mena/governance/41096460.ppt> [Accessed 9 Feb. 2019].
15. Perleman.org. (2019). [online] Available at: <http://perleman.org/Default.aspx?page=page&c=InternalSystem> [Accessed 26 Jan. 2019].

16. Perleman.org. (2019). [online] Available at: <http://perleman.org/Default.aspx?page=page&c=InternalSystem> [Accessed 26 Jan. 2019].
17. Uscis.gov. (2019). [online] Available at: <https://www.uscis.gov/sites/default/files/USCIS/Office%20of%20Citizenship/Citizenship%20Resource%20Center%20Site/Publications/100q.pdf> [Accessed 1 Feb. 2019].
18. Williamson, A., Richardson, A. and Bikha, A. (2016) World e-Parliament Report 2016. Geneva: Inter-Parliamentary Union (IPU).